

ROČNÍK XXXI.

ČÍSLO 1.

DUCHOVNÍ KNIHOVNA.

KATOLICKÝ :: KNĚZ

VE SVÉM ŽIVOTĚ A PŮSOBNÍ.

DUCHOVNÍ ČTENÍ OD
DR. JOSEFA WALTERA,
PROBOŠTA V INNICHU.

DÍL I.

V BRNĚ 1911.

TISKEM A NÁKLADEM PAPEŽSKÉ KNIHTISKÁRNY
:: BENEDIKTINŮ RAJHRADSKÝCH. ::

DUCHOVNÍ KNIHOVNA

(dříve Ascetická biblioteka)

vychází v benediktinské knihtiskárně v Brně ve volných sešitech. Celoroční předplatné jest 4 K za nejméně 60 tiskových archů vkusné úpravy. Jednotlivá díla prodávají se také zvláště, ale za cenu přiměřeně zvýšenou.

Roku 1902 vyšlo:

Volba stavu ve světle víry a rozumu.

Aforismy, úvahy a rady mládeži. Sepsal Adolf Doss. Přeložil Alfons Žák. Stran 107. Cena 60 hal.

Duch ctihod. sluby Božího Jana Křtitele

Marie Vianney-e, faráre v Arsu, v jeho katechesi, kázáních a životě. -- Napsal A. Monnin. — Stran 203. — Cena 1 K.

Pohledy do života bohoslovců a kněží.

Aforismy, které napsal Dr. František X. Novák, C. SS. R. Stran 422. Cena 2 K 40 h.

Roku 1903 vyšlo:

Nejsvětější Svátost oltářní. I. Skutečná přítomnost. Dle spisu P. Eymarda.

vzdělal V. Pokorný, kaplan v Liblicích. Str. 164. Cena 86 h.

Budova katolické církve. Napsal P. Ond. Hamerle. Přeložil Štěpán Fischer,

c. k. rada zemského soudu. — Stran 320. — Cena 1 K 54 h.

Perla etností. Napsal P. Adolf Doss T. J. — Česky podává Jan Tagliaferro. Stran 100. Cena 50 hal.

Pokoj vám! Potěšná knížka pro duše bázlivé a úzkostlivé. — Dle P. Karla Quadrupani a dle sv. Alfonsa z Liguri sestavil Josef Míka. — Stran 220. — Cena 1 K 20 h.

Roku 1904 vyšlo:

Měsíc Panny Marie. Rozjímání o modlitbě »Zdrávas Královno«. Napsal P. Ant. Denis, T. J. Přeložil Jan Kotlín. Cena 1 K 80 h.

Vyslanec Kristův. Napsal kardinál James Gibbons, arcibiskup baltimorský, z originálu přeložil O. S. Vetti. Stran 320. Cena úplného díla 2 K 20 h.

KATOLICKÝ KNĚZ VE SVÉM ŽIVOTĚ A PŮSOBNÍ.

DUCHOVNÍ ČTENÍ OD
D^{RA} JOSEFA WALTERA,
PROBOŠTA V INNICHU.

V BRNĚ 1911.

TISKEM A NÁKLADEM PAPEŽSKÉ KNIHTISKÁRNY
BENEDIKTINŮ RAJHRADSKÝCH.

N. 4409.

Nihil obstat.

Imprimatur. .

Dr. Aloisius Dvořák,
regens Seminarii Clericorum.

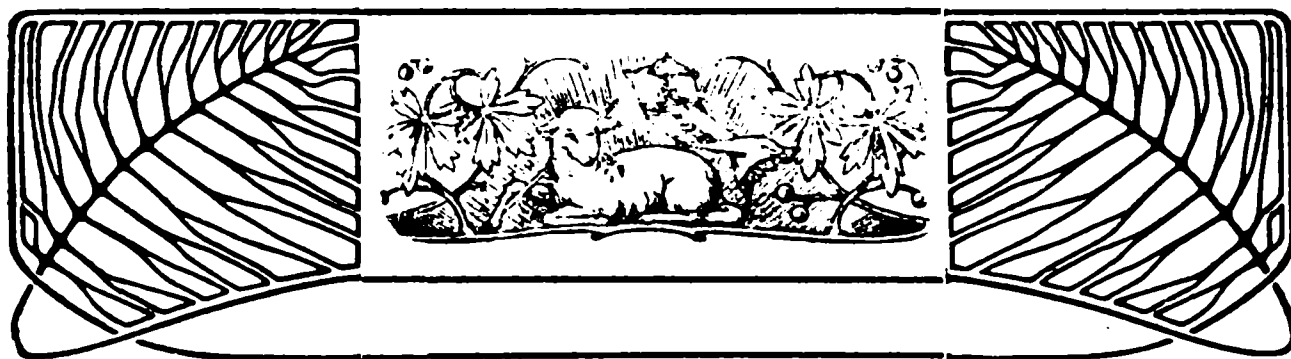
† Paulus Episcopus.

Za kancelář:

Kalabus.

PRVNÍ DÍL.

Katolický kněz ve svém životě.

I.

Duch kněžský.

Non rogo, ut tollas eos de mundo,
sed ut serves eos de malo. Jan 17, 15.

Kněz má býti v pravdě „duchovním“. — Má zhostiti se tudíž ducha světáckého. — Tím dojde pravého štěstí věnuje se zcela Kristu — a nabývá pokladu duší lidských. — Je také mužem svobodným proti stavům ostatním. — Jsa pln duchem Ježíše Krista nechť připraví se na odpor světa. — Zvítězí však nad ním, bude-li v pravdě vyznamenávati se důstojným životem.

1. Lidé zovou nás kněze obyčejně duchovními. Kněžími stáváme se svatým svěcením, duchovními však staneme se svým vlastním přičiněním. Neboť slovem duchovní je více řečeno, než mnohý kněz tuší. Tím vyrozumívá se myšlení a cítění, chtění a život, vůbec celý životní cíl, kterým kněz více než zevnějším šatem od ostatních lidí se liší. Platí-li o řeholníku slovo: *Habitus non facit monachum*, platí to podobně o knězi. Kněžským duchem kněz v pravdě stává se knězem, kněz má býti v pravdě duchovním.

Než co se tím slovem vyrozumívá? Předně to, že kněz má se zabývati věcmi duchovními, ne však světskými, dle slov apoštola. *Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quae sunt ad Deum.* (Hebr. 5, 1.) Věci vnější, věci časné, věci světské nepatří k jeho úřadu kněžskému, nýbrž především to, co Božího jest, *quae sunt ad Deum.*

Kněz má tedy býti mužem, jenž s Bohem obcuje, s ním úžeji se stýká, jej lépe zná než ostatní lidé, více u Boha zmůže než lidé světští. Má býti tedy především mužem modlitby, celý život jeho má býti prodchnut duchem modlitby, neboť jest mu neustále činiti s Bohem.

V Bohu má útěchu hledati, z Boha odvahu i sílu čerpati, v Bohu radost svou spatřovati. Musí býti mužem: „*cuius pars Dominus est.*“ Hle, takým je v pravdě duchovní.

Poněvadž však ustanoven je pro lidi, plyne z toho, že má pečovati i o lid, pečovati však hlavně o duši jeho, o jeho duševní, věčné blaho.

Starost o věčné blaho, péče o duše jest jeho výlučným zaměstnáním, úkolem výhradním jeho povolání, proto také: „*da mihi animas, cetera tolle*“ (Gen. 14, 21), jest jeho heslem.

Stýká se s lidmi, ne proto, aby s nimi obchodoval, neb aby s nimi se radoval, nýbrž proto, aby je povznášel k nebesům, aby je spojoval s Bohem, aby v nich vzbuzoval chuť a touhu po ctnostech, aby je oduševňoval, aby je zušlechťoval.

Duch jeho má lidem světáckým, lidem bez ducha, takřka sdíleti vyššího ducha. Má býti, jak papež Řehoř učí, lidu tím. co solný kámen jest stádu oveček: *ut ex*

eadem salis petra lambere debeant et meliorari. (Homil. ad Luc. 10.)

Kněz tedy má o to pečovati, aby každému člověku, s nímž se stýká, jaksi sdělil novou chuť, chuť to a koření života věčného, jako stykem se solí jazyku jiné chuti se dostává. Jako však sůl, když svou sílu ztratila, dále nesolí, tak také kněz není už k ničemu, pozbyl-li ducha kněžského.

Neboť, nemá-li sám žádného ducha, nemůže ducha sdíleti s jinými. K čemu pak tu jest ještě na zemi, když mu jediné tato úloha byla přidělena? „Si autem sal evanuerit, in quo condietur? Neque in terram neque in sterquilinum utile est.“ (Luc. 19, 34. 35.) Kněz má tedy býti v pravdě duchovním.

2. Než pojmy tyto „duchovní“ a „světský“ odporují si též v jiném smyslu, v onom totiž, ve kterém Pán náš tak často svět k sobě přirovnával, jakožto nepřátelský, hříšný, převrácený, Bohu odcizený. |

Duchem svým postavil se Pán na odpor duchu světa a naznačil apoštolům, že i oni podobně se světem se nesmí spráteliti. Dí jim zjevně a jasně, že taková propast, takový rozpor bude a musí býti mezi nimi a světem co do ducha a smýšlení, jaký jest mezi úhlavními nepřáteli. „Kdybyste byli bývali ze světa,“ praví, „miloval by svět své; že však nejste ze světa, nýbrž já vás ze světa vyvolil, proto svět nenávidí vás.“ (Jan 15, 19.)

Tím Božský Spasitel chce naznačiti, že svět miluje jen ty, kteří mu přináležejí, jen ty, kteří duševně s ním jsou spojeni. „Tohoto ducha světského však odňal jsem od vás, vyvoliv vás, vyvoliv vás ze světa a vštíпив ve vás ducha svatého, který ovšem se protiví duchu

světa; proto svět nenávidí vás.“ Tento duch, jež Pán vložil v nitro apoštolů, musí panovati i v nástupcích jejich — biskupech a kněžích.

Kněz musí tedy zhostiti se naprosto ducha světského, má-li se státi duchovním a sluhou Kristovým, jenž smí říci se svatým Pavlem: Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. (Gal. 1, 10.)

Že kněz nemůže a nesmí držeti se světem, to plyne i z význačných slov, jimiž sv. Jan popisuje svět a jeho ducha. *Nolite diligere mundum. Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est et concupiscentia oculorum et superbia vitae.* (1, Jan 2, 15. 16.) Jest to právě pravý opak toho, co obsahuje v sobě duch Ježíšův, který proti žádostivosti těla (*concupiscentia carnis*) staví sebezapírání, umrtvování, snášení kříže a skrze ústa apoštola ještě k tomu sebekřížování; naproti „žádostivosti očí“ (*concupiscentia oculorum*) staví zásadu: *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus, quae possidet, non potest meus esse discipulus* (Luc. 14, 33) a naproti „pýše života“ (*superbia vitae*) staví nejprostší pokoru a nejpokornější prostotu slovy: *Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelorum. Quicumque ergo se humiliaverit sicut parvulus iste, hic est maior in regno caelorum.* (Mat. 18, 34.)

3. Než jak kněz bude moci na vždy zřeknouti se toho, co svět v tak hojné míře poskytuje svým milovníkům? Zda nebude tím odsouzen k životu velmi trudnému? Či snad čeká ho za to nějaká rovnocenná odměna? Ano, dostane se mu za to odplaty vše ostatní převyšující, neboť když Petr k svému Pánu řekl: „Hle, všechno jsme opustili a šli jsme za tebou,“ tu

Ježíš odpověděl: „Amen, pravím vám, že není žádného, jenž by opustil dům nebo rodiče nebo bratry nebo manželku anebo syny pro království Boží a nevzal by v tomto čase mnohem více a v budoucím věku život věčný. (Luk. 18, 29. 30.) Kněz vzdává se sice něčeho, co posuzováno očima světa, považováno bývá dokonce za něco prevelikého, avšak posouzeno ve světle pravém, nejen že samo v sobě za mnoho nestojí, nýbrž pozbývá úplně vši ceny, srovnáno s tím, zač kněz to zaměňuje. Kněz jest skutečně oním šťastným mužem, který naleznuv nesmírný v zemi skrytý poklad, odkryv pravou perlu, vše obětuje, aby poklad, perlu si přivlastnil. Vždyť tento poklad, tato perla jest něčím, co vyváží celý svět. Pročež píše apoštol: Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora, ut Christum lucrificiam (Philipp. 3, 8). Vzdáním se tedy dobra pozemského neztratili jsme ničeho, zbavili jsme se jen věci škodlivé, věci prasprosté. Poznání Krista a láska k Němu překonává a nahraňuje vše, pobádajíc nás žíti jen Kristu a ne světu, jak sv. Pavel doznává o sobě: Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo filii Dei, qui dilexit me et tradidit semetipsum pro me (Gal. 2, 20).

S Kristem a skrze Krista připadá knězi však ještě jiný poklad, který Kristus dosti draze vykoupil, poklad to na světě nejdrahocennější, totiž poklad nesmrtelných duší. Právě jim kněz věnuje všechny své práce a námahy, veškerou svou životní činnost, volaje velkodušně s apoštolem: Ideo omnia sustineo propter electos, ut et ipsi salutem consequantur, quae est in

Christo Jesu cum gloria caelesti (2. Tim. 2, 10). Ano, kněze, dovede-li duše po příkladu božského milovníka duší J. Krista dobře oceniti, nutká vše, aby s týmž apoštolem volal: Ego autem libentissime impendar, et superimpendar ipse pro animabus vestris (2. Kor. 12, 15). Pro takové bohatství svět nemá žádného pochopení, právě tak jako nemá tušení o všem tom, co srdce kněžské může učiniti přešťastným; proto také vidí v knězi člověka odsouzeného k trudnému, smutnému životu. Ve skutečnosti však povolání jeho je-li jemu věrným a v něm horlivým, činí ho nejšťastnějším mužem na světě. Takoví kněží jsou nejen sami šťastnými, nýbrž šíří také kolem sebe čiré, nezkalené štěstí; jsou, jak píše apoštol: Quasi tristes, semper autem gaudentes; sicut egentes, multos autem locupletantes; tamquam nihil habentes, et omnia possidentes (2. Kor. 6, 10).

4. A pak kněz, jak jest také mužem svobodným proti stavům ostatním! Nemusí se před nikým plaziti, jest takřka nedotknutelný, pokud plní věrně své povinnosti.

Čas svůj může si sám rozdělit dle své vůle a v pracích svého povolání nalézá tolik změn a povzbuzení, kolik jen si jich přátí může. Vším právem napsal mi proto jeden velice horlivý farář, který dříve nosil úřednický kabát, že mu nyní se zdá, jakoby byl z pravého otroctví vykoupen, a připojil dále: „Nalezl jsem v kněžství daleko více, než co jsem kdy hledal, v každém okamžiku cítím se až dodnes přešťasten.“

Toť arci docela jiné žití a docela jiné snažení nežli je život a snažení světa; docela jiný je také duch oživující kněze, nežli je duch, který lidi k sobě ve

světě poutá. Svět to také dobře vycití; cítí, že toto učení kněze jej zahanbuje; že zásady jeho jej ohrožují; že jeho působnost ho stísňuje. A čím více který kněz dbá toho pravého ducha kněžského a dle něho pracuje a působí, tím více stojí v cestě světu. Kněz nemůže nic velkého vykonati, aby nezakusil odporu světa. A tak čím více je kněz duchovním, tím více to, co je světské, jemu odmlouvá a jemu odporuje.

5. Kněžský duch není právě nic jiného než duch Krista Ježíše, jenž bude světu vždy — až na konec světa — znamením, jemuž bude odporováno. Čím více kněz pojal do sebe z Ježíše Krista, tím více zasluhuje jména kněze, jména „duchovního“, neboť duch Kristův jest to, který činí kněze opravdu duchovním. Tohoto ducha Kristova mají především míti jeho kněží. Neboť píše-li apoštol: Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius, pak tím méně může kdo býti jeho knězem, nemá-li tohoto ducha Kristova. (Rom. 8, 9.) A jak vypadá tedy tento duch Kristův? Jaký jest to duch? Je to duch lásky a smilování, duch pokory a vlídnosti, nevinnosti a svatosti, duch pohrdající světem a smýšlející nadzemsky, jest to duch, kterého božský Spasitel nám tak lahodným způsobem odhalil ve svých osmero blahoslavenstvích. Jest to duch oblažující; duch plný útěchy, míru a vnitřního štěstí; duch jeho jest nad med sladší. Tento duch chová v sobě proto svatou přitažlivost pro všechna srdce dosud zcela nezkažená a nezpustlá, jak i božský Spasitel, když na zemi žil, tímto svým duchem dobroty a lásky vše poutal k sobě. Tento duch Kristův jeví se u kněze jmenovitě tím, že přese všechna opovržení, pomlouvání a pronásledování, jež každému knězi jest zakoušeti

od zlomyslného světa, neustává světu dobře činiti a zlé spláceti dobrým, jakož božský Spasitel sám činil a svým učedníkům činiti přikázal. Velmi krásně vystihl toho pravého kněžského ducha neunavný missionář v Polsce, P. Karel Antoniewicz S. J. († 1852) slovy: „Knězi není neznámým žádný smutek, žádný bol; s křížem na prsou, s růžencem po boku, s evangeliem v ruce, s Bohem v srdci kráčí světem plným bídy, soužení a bolu. Svět jím pohrdá, on však pracuje pro svět; svět posmívá se mu, on však se zaň modlí; svět mu zlořečí, on však je světa požehnáním. Pomstychtivost, zášť, nechť k někomu, jsou srdci jeho cizími. Milovati, odpouštětí, odměňovati, těšiti, je jeho životem; umřev světu, dává světu život . . .“ Hle, takový je duchovní; tak chová se k světu. Při tom nemožno ještě smlčeti i to, že toto působení a námaha kněze tak nezištného a horlivého naposled přece vítězí nad zlobou světa; že i zkažený tento svět konečně za ne nad jeho velkodušností jako nad něčím, co převyšuje všelikou velikost tohoto světa.

Kněz titulován bývá „důstojný pane“; i světští lidé oslovují jej tak a to právem. Neboť posvěcením na kněze dostalo se mu takové důstojnosti, kterou s těží dovedeme oceniti. Kněz však musí si tuto důstojnost pečlivě střežiti, jinak zvrhne se v hluboké opovržení. Strážcem jejím jest však pravý kněžský duch. Sám svět pohrdá knězem světáckým, nemoha za to odepřítí opravdové úcty knězi, jenž jest skutečně pravým „duchovním“, ač jinak je mu třeba nepřítelem. Proto dbáti jest každému knězi, aby byl skutečně „důstojným“ — „duchovním“, aby nezabýval se přesměšnými věcmi světskými, nezlehčoval se důvěrným obcováním

se světem, tím méně aby byl světáckého smýšlení, nýbrž aby snažil se více a více býti protknut duchem Ježíše Krista.

Nikdy neposlouchej světa,
bylo po tobě by veta!

(Klemens Brentano.)

II.

O obcování kněze s lidmi.

Modestia vestra nota sit omnibus hominibus (Philipp 4, 5.). — Vnějšek u kněze musí odpovídati duchu vnitřnímu. — Platí to především o oděvu — více však ještě o obcování s lidmi; má býti ctnostné, skromné, tiché a mravné. — V obcování se světem budiž kněz po svém způsobu zdvořilým; i při zábavě budiž chování jeho kněze důstojné; při bohoslužbě ať snaží se napodobiti Krista.

1. Kdo by nevěděl, jak nitro každého člověka zrcadlí se v jeho vnějším chování, v řeči, v obcování, v každém pohybu, ba i v chůzi a v oděvu? Zákon ten jest lidské přirozenosti tak vrozen, že nikdo se ho nemůže zhostiti, ký div, že uplatňuje se i u kněze? Duch kněžský musí se ukázati a ukáže se také opravdovým kněžským chováním. Naopak zase způsobné vnější chování působí na kněžského ducha, střeží, chrání a upevňuje jej. Proto sněm tridentský neopomenul vydati zvláštní dekret „De vita et honestate clericorum“, v němž kleriky důrazně napomíná: Ut habitu, gestu, incessu, sermone aliisque omnino rebus nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum prae se ferant, levia etiam delicta, quae in ipsis maxima essent, effugiant,

ut eorum actiones cunctis afferant venerationem. (Sess. 22. c. 1. de ref.) Každé z těchto slov jest mistrným rysem z obrazu znázorňujícího nám onu slušnost a mravnost, kterou každý kněz má býti ozdoben. Též provinciální synoda Pražská z r. 1860 zabývá se zevrubně v první části tímto důležitým předmětem. Právem klade se tam v odstavci „De honesta clericorum vita et de externo Clericorum habitu“ velká váha na klerikální oděv, neboť byť i kněžský šat byl jenom vnějším odznakem, vnější skořápkou, přece jest dobrým ochráncem kněžské cti a dobrým povzbuzovatelem ba i donucovatelem chrániti ji.

2. Kněz v tomto oděvu bude více držeti se zpět a světští lidé poznávajíce po něm snadno kněze, nedovolují si tolik vůči jemu. Vlastním oděvem kněze jest však talár. Proto kněz měl by nejraději v tomto oděvu se ukazovati, v něm volným a nenuceným se cítiti; oděv ten bráti by měl nejen k bohoslužebným úkonům, kde jest to příkazem, nýbrž i doma a v obcování s lidmi, kde je mu to možno, tak zvláště jde-li do školy místní. V každém případě však kněz i mimo chrám má nositi takový oděv, aby po něm hned každý jako kněze ho poznal; svrchní oděv budiž tmavé barvy a přiměřeně dlouhý; k němu náleží slušný kolár.

Mimochodem budiž podotknuto, že není právě způsobno nositi kabát rozepjatý, zejména jednáme-li s osobami výše postavenými. Rovněž by se jistě knězi ve zlé vykládalo, kdyby tak ukazoval se ve společnosti dámské anebo kdyby dokonce maje ruce v kapsách s dámami jednal. Kdyby mnohý kněz, který v těch věcech kněžské důstojnosti zadává, věděl, co lidé světští o tom soudí, jistě by se měl více na pozoru.

Ani doma neměli bychom si v tomto ohledu všechno dovolovati. Zajisté úcta domácí hospodyně k duchovnímu byla by již tím oslabena, kdyby si dovolil v její přítomnosti převlékati si šaty. My duchovní postaveni jsouce na svícen, jsme vystaveni zrakům všech, proto hledme, aby na nás nikdo neshlédl ničeho, co by našemu vznešenému, svatému stavu méně slušelo. Na obleku kněze nechť není viděti ani hledané marnivosti, ani žádné nedbalosti a nedostatku čistoty.

3. Více ještě než oděv m prozrazujeme své smýšlení, svého ducha, svůj charakter a nitro své zevnějším chováním. Jím srdce lidské stává se takřka průhledným, dle něho býváme často, ba přechasto ceněni a posuzováni. Pojal-li kněz hluboko do sebe ducha Kristova, vryl-li v nitro své obraz jeho ctností, uposlechl-li tklivé výzvy: „Induimini Dominum Jesum Christum“ (Rom. 13, 14), pak vše to zrcadlí se nenuceně a samo sebou i v jeho vnějším chování, jeví se krok za krokem v celém jeho vystupování. K tomuto vnějšimu způsobu obcování s lidmi nechť kněz obrací zřetel, zvláště že svět tisícerymi očima pozoruje jeho chování a dle něho tvoří si o něm úsudky. Kněz má proto vnitřní své ctnosti nechati svítiti před lidmi, aby lidé tím byli k dobrému povzbuzeni, aby pojali ke knězi úctu a chválili Pána, jenž takové si vyvolil sluhy.

4. Poněvadž pak božský Spasitel především všude v obcování s lidmi projevoval svou pokoru a mírnost, má kněz vystříhati se zvláště toho, co by prozrazovalo marnivost a pýchu. Dalek budiž toho, aby se strožil anebo aby se choval jako nějaký hejsek, ani v řeči, ani v chůzi nedejž nijaké známky pýchy a vypínání.

Kněz nemá pohrdati nikým, ani nejchudším žebrákem, spíše jednati má s každým s povinnou úctou, tak aby i nejopovrženější ubožák, jímž všichni pohrdají, mohl míti alespoň tu útěchu, že duchovní jím nepohrdá.

Daleka budiž při tom od něho všeliká podlézavost k osobám vznešenějším a výš postaveným. Tu a tam slýcháme kněze chváliti, že chová se stejně ke všem, ku vznešeným i k prostým, že nečiní rozdílu v osobách. Jest to zajisté pro kněze dobrým vysvědčením, ač tím ještě není řečeno, že smeká před prostým lidem stejně tak hluboko jako před vznešenými, anebo že má-li jim něco říci, to činí stejným způsobem. Má se tím jen říci, že chová se ke každému taktně, dle postavení jeho, k nižším ne hrdě, k vyšším ne servilně.

Chybil by velice, kdo by se domníval, že pokorné, blahosklonné chování kněze bylo by totéž jako hrubé chování, chování sprosté. Nikoliv! To jsou dvě věci velmi rozdílné. První z nich slouží ke cti knězi tolik, kolik druhá jeho vážnosti ubírá. Neboť při vsí pokoře nesmí kněz zapomínati na svou důstojnost, a proto nesmí nic činiti nebo připustiti, co by odporovalo jeho vznešenému stavu. Kněz nemá se proto ve svém jednání a mluvení docela přizpůsobiti lidem sprostým. Ať nemyslí, že jest to pravou cestou k popularitě, stává-li se sprostákem; byla by to spíše cesta, na které by přišel o veškerou svou čest. Vždyť ani sprostý člověk nechce, aby kněz jemu byl roven, nýbrž přeje si spíše, aby kněz vysoko byl nad něho povýšen.

5. K pokoře druží se vlídnost, ctnost to, která rovněž jako pokora často, přechasto prozrazuje se vnějším chováním. Vlídne a milé chování jest vším

právem odznakem charakteristickým kněží Ježíše Krista, který sám byl tichého a pokorného srdce. Alban Stolz vypravuje, že potkal jednou slepého žebráka, kterýž na první jeho oslovení ihned řekl: „Jste jistě katolickým knězem!“ Když Alban Stolz se ho ptal, odkud to ví, když přece jako slepec ho po duchovním šatu poznati nemůže, odvětil žebrák: „Poznávám ve vás kněze po vašem vlídném, láskyplném hlase, neboť světští lidé mluví docela jinak.“ Tuto mírnost a tichost, jež v božském Spasiteli tak se skvěla, že jí každé srdce k sobě poutal, i kněz má si osvojiti, aby po ní byl poznáván jako sluha a zástupce Ježíše Krista. Zaklepeme-li na dvěře kněze a vstoupíme-li do jeho pokoje, tu drsný, kancelářský hlas nemá nás odstrašovati, nýbrž vlídné, láskyplné uvítání nechť nás naplňuje důvěrou, pro kterou bychom knězi svěřili vše, co máme na srdci. Tak dobývají se lidská srdce. „Blahoslavení tiší, neboť oni zemí vládnouti budou“. — Jest známo, že sv. František Saleský ne tak velkou svou výmluvností, jako spíše svou nebeskou tichostí a vlídností obrátil tisíce kacířů. Ano, právě touto ctností byl celý jeho zevnějšek tak zušlechtěn, že dle výroku sv. Vincence z Paula byl nejvěrnějším obrazem božského Spasitele. Kéž by každý kněz vynasnažil se vrýti si tento věrný obraz Kristův víc a více ve své nitro! Vždyť trpké slovo, tvrdá výčitka neb nemístná hana z úst kněze, zvláště učiněna-li je lidem chudým, řemeslníkům, dělníkům, bolí převelice a nezapomene se tak snadno.

6. Ale zejména má se jeviti na knězi i mravnost, ostýchavost, cudnost, jakožto odlesk oné čistoty, kterou v srdci chová a opatruje. K tomu patří zvláštní bdělost nad vnějšími smysly, zvláště pak ostříhání očí. K tomu

patří zvláštní kázeň v chování a jakási skromná ostýchavost a zdrženlivost. Zvláště to platí o chování kněze k druhému pohlaví; zde nutno býti dvojnásob opatrným; zde nutno vystříhati se každého žertu, důvěrnosti, lehkomyšlnosti a všeho, co by mohlo dvojsmyslně býti vykládáno. V obcování s osobami ženskými kněz bude také jistě nejostřeji od lidí pozorován, bude zrovna jako nějaký předmět pod lupou zkoumán. Kéž by každý kněz při tom měl vždy před očima příklad Božského učitele. Jak zdrženlivě Pán choval se v obcování se ženami, když apoštolové tolik se divili spatřivše ho samotného rozmlouvati se ženou u studnice Jakubovy, tedy na místě veřejném! Poslyšmež pak, o čem vlastně s ní hovoří. Každé slovo pohybuje se nejen v mezích slušnosti, nýbrž je i plno poučení a povzbuzení. Kýž div, že v Samaritance, v této zbloudilé světačce roste krok za krokem pozornost a úcta k tomu, jímž dříve v srdci pohrdala. Neboť z počátku jmenuje ho prostě „Židem“, pak dává mu tehda vzácný titul „Pána“, dále vidí v něm proroka. „Domine video, quia propheta es tu“ (Joan. 4, 19.) Kéž by kněží v tomto styku se ženami dovedli si získati vážnosti tak, aby ženy s nimi se rozcházely, proniknuty opravdovou úctou a vážností k nim! Naopak jak smutný byl by to zjev, kdyby původní úcta ke knězi ve styku s ním víc a více bledla a na konec ustoupiti musila nevážnosti a pohrdání.

Protestantský jeden pastor měl při své plavbě po Rýně příležitost, pozorovati více katolických kněží a paní, kteří putovali do Trevíru, a dával pozor, jak tito kněží k ženám se chovali. Dává jak kněžím tak ženám skvělé vysvědčení. Ujišťuje, že kněží chovali se k ženám na lodi s takovou slušností, s takovou

skromností, vlídností, s takovou vznešeností a zároveň i prostotou a tyto s takovou dětinskou uctivostí vzhlížely ke kněžím, že patřil ne bez podivu a závisti na divadlo nikdy neviděné. A takovýchto pozorovatelů a posuzovatelů nebude se nikdy nedostávat knězi; kéž by takový posudek dopadl vždy ve prospěch kněze. *Modestia vestra nota sit omnibus hominibus.* (Filipp. 4, 5.) Ano, čistota kněžského chování má známa býti všem.

Než, co dí dále apoštol: *Dominus enim prope est.* Tedy netoliko pro lidi, nýbrž i pro Boha kněz má pečovati o svou čistotu. Blízkost Boha, živá vzpomínka na Boží přítomnost a svatá bázeň boží z těchto představ se rodící má ovládati kněze, tak aby nezapomínal na mravnost a skromnost ani tenkrát, když je úplně samotén. Sv. Alois a Jan Berchmans byli ve svých celách ne méně cudnými k vůli přítomnosti Boží než byli cudnými tenkrát, když vystaveni byli zrakům celého světa. A v pravdě jest toho nevyhnutelně potřeba, má-li kněz tyto ctnosti ukazovati i v obcování s jinými. Neboť kdo jsa v samotě na cudnost zapomíná, nevzpomene na ni ani ve styku s jinými, počínaje si tak, jak zvyk ho navádí. V životopisu blahoslaveného Petra Fabera T. J. se vypravuje, že mu bylo se spolubratrem P. Araozem po delší dobu zdržovati se na dvoře španělském, kde pohyboval se v kruhu nejlehkomyslnějších dvořeninů. Než dvořané nemohli se dosti nadiviti, jak ti dva otcové přese všechny své styky s lehkomyslným světem vždy dávali na jevo největší skromnost a počestnost. Zvědavě tázali se, čím to dokázali. Proslulý Melchior Canus vysvětlil to žertovně tím, že prý mužové tito nosí u sebe bylinku, která je chrání před světáctvím. Povídání toto nedalo pokoje ani

infantovi Filippu, tak že nařídil dvoremuovi, aby tajemství to vyzvěděl. A jaké vysvětlení podal mu P. Araoz ? Že bylínka ta v obyčejném životě sluje bázeň boží! Ano svatá bázeň boží, opět a opět oživující myšlenku na boží přítomnost, ovládá celého člověka, nejen jeho myšlenky a vůli a jeho celé nitro, nýbrž i všeliké jeho chování na venek. Ona jest nejpůsobivější vychovatelkou člověka. Kdo by byl tímto přesvědčením naskrze proniknut, ten neodváží se ani nezpůsobně dýchat, neřku-li lehkomyšlně nebo necudně se chovati. Jak pravdiva jsou tedy slova apoštolova: *Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, Dominus enim prope est.*

7. Budiž mi zde dovoleno ještě slovem zmíniti se o zdvořilosti, již kněz má se vyznamenávati. Neboť, když osobám vyššího stavu nesmí se nedostávati jisté zdvořilosti bez snižování svého stavu, zda zdvořilost nebude především kněžím nepostrádatelnou ? Neboť který stav je vyšší a které šlechtictví je důstojnější nad stav kněžský ? Ale zdvořilost kněze má býti zcela jiného druhu než ostatních lidí, právě tak jako jeho urozenost je zcela jiná než urozenost světská. Zdvořilost jeho nemá tedy nésti na sobě ráz světské švihácké uhlazenosti, taktéž nesluší se na sluhu božího užívání nechutných forem zdvořilostních, prázdných všeho ducha a pravdy; zdvořilost jeho má býti výronem vnitřních ctností, spočívajíc zcela na pravdě a jsouc věrným zrcadlem jeho nitra. Neboť co jiného všecky ty světské zdvořilosti zamýšlí vyjádřiti ne-li vzájemnou úctu, službovolnou lásku a zdvořilou slušnost ? Jest to však jen vnější nátěr, pročež také nemají ceny a platnosti žádné kromě krásného nějakého poklonkárství. Zcela jinak zdvořilost kněze jeví se na venek;

jest živým výrazem vnitřní a pokorné uctivosti k bližnímu, blahosklonné a upřímné lásky k němu, zároveň pak výrazem opravdové výše mravní ctnosti. Proto je také knězi ochranou těchto ctností. „Jako náboženství bez vnější formy obřadů nemůže obstáti dlouho v srdci, tak i křesťanská láska k bližnímu neudržela by se dlouho v domácnosti bez zdvořilosti a způsobného chování“, poznamenává kardinál Gibbons.¹⁾ To jest pak celá a pravá zdvořilost, při níž nitro s vnějškem a vnějšek s vnitřkem jsou v souladu. Jak i světští lidé cítí se často šťastnými, mají-li příležitost v kruhu této společnosti se pohybovati, kde všecko znamená je rázem pravdy a ctnosti. Nedá se pověděti, jakých dobrých dojmů kněz touto zdvořilostí u lidí světských po sobě zanechá, zároveň však kolik naopak svým hrubým jednáním si jich odrazí a dokonce od církve odvrátí. Tak vypravuje známý spisovatel Jörgensen ve svých cestopisech, jak on sám, jsa již blízek k přestoupení na víru katolickou, sešel se v Italii s knězem, který choval se tak hrubě a domýšlivě, že mu na ten čas zašla chuť státi se katolíkem. Světlym obrazem naproti tomu jest kněz, o kterém Fr. Coppée (ve spisku: „Bolem zachráněn“) píše: „Kdykoliv jsem jej náhodou zastihl u přátel, jeho jemné, ohleduplné chování, jeho vznešené smýšlení činilo vždy na mne dojem nejlepší. Nyní jest jedním z těch, které na tomto světě nejvíce miluji — je věrným rádcem, důvěrným přítelem mé duše.“ Neměl by tedy kněz nikdy zapomenouti slov dioec. synody Brixenské: „Clericus, cum mediator et intercessor inter Deum et homines existat, utrique parti debet esse persona grata sc. Deo per munditiem cordis,

¹⁾ Vyslanec Kristův od J. Emin. kardinála Jamesa Gibbonsa.

hominibus per odorem bona faemae et honestatem exteriorem.“

7. Že však chování kněze má obzvláště při zábavách, kratochvích a rozkoších lišiti se od lidí světských — myslím, že nebude na škodu několik slov ještě o tom připojiti. Především kněz nemá pachtiti se a dychtiti po zábavách světských, by tím zjevně ukazoval, že jiné, vnitřní občerstvení jest mu k lužbám, tak že všech těch vnějších kratochvílí oželí lehce, znaje jiná vznešenější zotavení než lidi světští. „Jak povznášející jest to v očích lidu,“ pravil kdysi biskup Šimon Aichner, „vidí-li, že kněz k svému občerstvení spokojuje se procházkou o samotě.“ Čím více se oddaluje od požitků a radovánek světských, tím více budou v něm poznávati „duchovního“ a sluhu božího a v něm Boha sama ctíti, jako sám kněz v hymnu při primě den co den to vyjadřuje slovy: „Ut mundi per abstinentiam ipsi canamus gloriam.“ Vůbec kněz měl by světských zábav zřídka se účastňovat a při tom se vystříhati, by v nich nenalézal zálibu, při nich po způsobu světáků se nechoval aneb dokonce své vznešené důstojnosti v něčem nezadával. Svým chováním a svou zdvořilostí musí se stále lišiti od lidí, jako chování šlechtice liší se od chování prostých lidí. To platí obzvláště pro naši dobu, ve které mravy a způsoby světské jsou mnohem volnější a rozpustilejší než kdy jindy.

Tím více kněz musí se vystříhati zvláště těch vyražení, která se pro jeho stav už docela nesluší. Sem náleží církví od jakživa zakazovaná a pokutovaná pravidelná návštěva hostinců, nemající za podklad nějaký vyšší motiv, nějakou více nebo méně naléhavou „rationabilem causam“, nýbrž která má za cíl jedně

en zábavu, kratochvíli nebo popíjení. Neboť pro kněze je to právě tak potupné jako nebezpečné, hledati zotavení v hostinci. Aby každé zdání, jakoby po rozkoších toužil, odvrátil kněz má též jiných věcí, které lidem obyčejným projdou, se buďto zcela zdržeti anebo jen v jisté míře jich užívat. Právem bylo též na synodě téže zapovězeno: „Ne in plate s civitatum vel pagorum, in stationibus viae ferreae, aut generatim ubi scandalum timendum est, tabacum fumigent.“ Avšak také mimo tato místa kouření z dýmky má si dopřáti jen mezi čtyřmi stěnami neb na osamělých cestách.

Jak protivno je teprve chování kněze, který, jakoby sám ani nejobyčejnějších pravidel slušnosti neznal, na př. při jídle všechno sebeovládání a zdržlivost pustí se zřetele a zcela se ponoří do své misky a do svého papání. Často zvláště kněz bývá ve veřejných místnostech při podobných zaměstnáních dosti ostře pozorován a mnohé, co u jiných bývá přehlíženo, bývá u něho jako neslušné posuzováno a odsuzováno. Tak přehlédne se, když dáma nějaká cestou po dráze upraví na svém klíně, v čas, kdy ostatní jedí, i pro svého muže a děti poloviční hostinu a poděluje všecky štědře; ale kdyby kněz před zraky ostatních cestujících v kupé tak tučný oběd si z kufříku vybalil a k němu si sedl a nepřestal, dokud všecko v něm nezmizí, byl by právem od ostatních odsuzován. Takový případ sděluje se nám v „Korrespondenci kněží“ modlitebního spolku „Associatio perseverantiae sacerdotalis“ pod záhlavím: „Kterak duchovní na svých cestách báječně se živiti dovede“:

„Jel se mnou v stejném kupé jeden blíže mi neznámý spolubratr, který, když rychlovlak vesele hnál se ku předu, sundal si svou brašnu a jal se z ní vyn-

davati výrobek umění kuchařského za výrobkem, tak že nezdálo se toho býti konce a „in conspectu omnium“ s velikou chutí odpravoval výrobek za výrobkem. K ovlažení sloužila mu dobře naplněná láhev. Jest sice velmi potěšitelné, chutná-li komu jísti; též jest správně jídlo s sebou vzíti, ježto cestou nemožno vždy potravu a nápoje obdržeti v pravý čas. Co se mi však při něm nelíbilo, byla okořnost, že člověk ten tak bez ostychu své poklady rozkládal a pohlcoval. Zcela zřetelně pozoroval jsem, kterak během této rychlovlakové hostiny na tvářích spolucestujících posměšné úsměvy pohrávaly. Nebylo to tedy pro ně zajisté nic povznášejícího. Kdyby dotyčný kněz byl pozoroval své okolí a postihl tyto úsměvy, a z nich vyčetl smýšlení spolucestujících, byl by snad svůj znamenitý appetit aspoň poněkud krotil.

8. Ku konci ještě slovo o chování při duchovních a bohoslužebných úkonech. I při tom potřebí jest jen popatřiti na našeho Spasitele. S jakým půvabem a vážností On vyučoval lid. Třeba nám jen si přečísti slova, kterými sv. Lukáš uvádí nám jej před oči při kázání na hoře, abychom si tento obraz půvabný vykouzlili. Jak důstojně a zbožně Pán žehná i chléb na poušti a i při nejnižší službě, při mytí nohou, jak božský Spasitel spojuje tu velebnost s nejhlubší pokorou! *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus et quia a Deo exivit et ad Deum vadit, surgit a coena.* Jaká vznešenost skryta tu pod rouškou pokory! Jakou velebností se Pán obestírá při ustanovení Nejsvětější Svátosti, jak uctivě a zbožně vždycky se modlí! Žádný div, že apoštolé vidouce jeho vroucí, nelíčenou zbožnost, jat byli touhou po takové modlitbě. Kéž by tedy též kněz, i ve zbožném a důstojném chování

následuje Pána, získával : obě věřících! Nemá však zase tak dotěrným způsobem odkrývati zbožnost svého s dce. že by ostatním by na obtíž, nýbrž má spíše vši upřílišněnosti se vystříhati. Vše hledané a přepiaté odpuzuje lidi větší a staví ctno t a zbožnost do protivného světla. V životě božského Spasitele nenalézáme ničeho z podobné přepiatosti všichni dobří lidé nalézají jej vždy takovým, akým si jej přáli; všichni byli jím povznášeni, všichni byli jeho zjevem, jeho řečí a chováním zcela okouzleni. A jen takové chování způsobí zase mnoho dobrého u lidí. Bude stá'ým kázán'm pro lid, zjedná knězi úctu a bude mu raziti cestu k srdcím jeho a mimo to bude mu ochranou k zachování ducha kněžského, což vše jest dosti důležitó, tak že občas můžeme na to obrátiti zpytování svého svědomí při čemž shledáme, že to neb ono mohlo by býti od nás zlepšeno.

II.

Rozjímání.

Prae venerunt oculi mei ad te dilectulo, ut meditarer eloquia tua.

Psal. 118, 148.

Potřeba rozjímání pro každý den. — v hodinách ranních — s večerní přípravou. — K tomu je pevný denní pořádek nezbytným. — Volba knihy rozjímavé je důležitá. — Látka rozjímání — hlavní předmět jeho jest — osoba Ježíše Krista. — Změna v látce k rozjímání je prospěšná. — Příklady stálosti v rozjímání. — P. Zenker, T. J., kníže-arcib. Gasser.

1. Právě jednali jsme o vnějším chování kněze, jež z ducha J. Krista vyplývají, má kněze činiti

podobným onomu, v němž vtělená dobrota a blahosklonnost Boha našeho, ukázala se světu. Než kterak kněz bude moci uprostřed světa obklopujícího jej zvrácenými svými mravy a způsoby zaříditi veškeré své jednání dle ducha a předobrazení J. Krista a chrániti se proti světáckému duchu světa se všech stran jej obklopujícímu? Řeknu to krátce: ochrání se denním rozjímáním.

Neboť i když ze semináře si přinese dosti ducha dobrého a i dosti velké horlivosti, přece tato duchovní zásoba na cestu života brzy mu dojde, nebude-li stále obnovována novým duchovním pokrmem. Kol něho vane všude duch nevěry, hrozící shasiti světlo víry, kdyby nebylo chráněno a živeno, kdyby každého dne nebylo do něho alespoň několik kapek oleje vlito ze síly Ducha sv. ve svatém rozjímání. Dnes mrazivá vlažnost vůči náboženství čiší ze všech stran, chladnost to, která se vyrovná chladu zimy. Jak by si tu kněz zachoval vřelost a ohnivost, kdyby každodenně nerozněcoval oheň onen, o kterém božský Spasitel praví: *Ignem veni mittere in terram et quid volo, nisi ut accendatur?* Jak zachová si ducha J. Krista, kdyby nestavěl si před oči v rozjímání osobu i život jeho? Odkud nabral by síly k vyváznutí z tolika nebezpečností mravních, hrozících mu na tomto světě, odkud onu vnitřní útěchu a radost z povolání, kterých je mu tak často třeba, ne-li zase z rozjímání? Odkud ono nadšení při hlásání slova Božího, odkud onu řeč plnou síly, která jímá srdce věřících, ne-li zase z rozjímání? Jedním slovem bez rozjímání kněz stal by se brzy „mědí zvučící a zvoncem znějícím“, ¹⁾ jeho celé konání

¹⁾ 1. Kor. 13, 1.

bylo by vnějším úřadováním bez vnitřního jádra. Bez rozjímání by málo duší zachránil a svou vlastní duši by uvedl do velikého nebezpečí. Stůjž tuto několik slov koncilia provinciálního pražského z r. 1860: „Non possumus non omnes et singulos impensissime monere, ut studiose quotidie sacri eloquii praecepta (singulo mane) meditantes, discant orare „spiritu et mente“. Absque meditationis exercitio enim nullus, secluso Dei miraculo speciali, ad rectissimam christianae religionis normam attingit. (Gerson.) Quivis sacerdos memor sit principii, quod unanimi concordia continuo ingerunt viri spirituales, scil. fieri vix posse, ut sacerdos diligenter meditans in peccata mortalia prolabatur. Econtra sacerdos omittens meditationem animam suam aegre faciet salvam.

To jsou slova, o nichž třeba přemýšleti. Zastráší-li slova ta před tím, aby kdo z kněží rozjímání opomíjel, pak zase slova sv. Terezie povzbuzují k vytrvalosti v rozjímání, jimiž dí: „Řekněte mi o někom, že aspoň čtvrt hodinky obětuje denně rozjímání a já mu příslibuji nebe.“ Kněz pak má tuto čtvrt hodinku prodloužiti na půl hodiny.

2. Než není vlastně zde místo dokazovati nutnost rozjímání; není také mým úmyslem zde dávatí poučení o způsobu, jak meditace má se konati, neboť o tom naši kněží jsou s dostatek poučení ze semináře a do toho jsou i prakticky uvedeni. Ty doby dávno uplynuly, ve kterých kdysi starší jeden kněz, který při sv. exercitiích poprvé ve svém životě upozorněn na to, jak by se mělo rozjímat, toho trpce želel, že dříve nepoznal tohoto výtečného prostředku k zachování duchovního života. Postačí tudíž zde připomenouti jedenkrát, dvakrát, třikrát, že slovo: „Nulla dies sine linea“ platí

i o rozjímání. Neboť činí-li nás svěcení kněžími, pak denní rozjímání činí nás kněžími dobrými. K provedení pak a k věrnému následování pravidla životního: „Žádný den nechť není bez rozjímání,“ zvláště dvě věci nesmějí se zanedbávati, totiž: Čas rozjímání a případná kniha k rozjímání.

3. Čas k rozjímání obyčejně jest rozhodujícím; má býti proto vyvolen text, aby rozjímání v nerušených hodinách ranních se konalo. Nejlépe pak jest, může-li se půl hodina přede mší sv. věnovati rozjímání. Vždyť právě rozjímání zaněcuje na oltáři srdce knězova onen svatý plamen, který denně máme přinášeti k oběti přesvaté. O knězi Nového zákona platí v daleko vyšším smyslu než o knězi Starého zákona slovo: *Ignis in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subjiciens ligna mane per singulos dies* (Lev. 6, 12). Denní („per sing. dies“) ranní rozjímání („mane“) jest palivo pro onen sv. oheň, o který církev se modlí v sekretě mše sv. Nejsv. Srdce Ježíšova: „*Illo nos igne Spiritus S. inflammet, quem Dominus noster J. Christus e penetralibus Cordis sui misit in terram et voluit vehementer accendi*. Nejde-li to z té příčiny, ježto kněz časně z rána slouží mši svatou, tu následuj mé rady a po díkůvzdání po mši sv. nechod hned k snídání, nýbrž zůstaň v kostele anebo alespoň ve své světničce a ohlas se k snídání až po rozjímání. Neboť při snídání se mysl snadno rozptýlí; mluví se při něm o tom a onom, co sebranost ducha ruší a někdy mimoděk zdržíš se při něm déle. Mezi tím čas, ježž jsi sobě k rozjímání vyměřil, již z větší části uplynul, jiná zaměstnání čekají již na tebe anebo třeba bys měl čas, přece chuť k rozjímání tě přešla a meditace se odsune stranou. Proto každý, kdo s rozjímáním bere to do opravdy,

nechť si učiní pevnou zásadou: nikdy před rozjímáním nesnídati. Ačkoliv jinak jsem pro to, aby pak kooperator při stole přátelsky se bavil s p. farářem, nemyslím přece, že bych měl ve zmíněné zásadě něco poleviti i v tom případě, že oba časně z rána mši sv. slouží; neboť meditace je tak důležitá věc, že pro ni nemá se dbáti nějakého rozladění principála. Snad se zdálo, co jsem pověděl o přeložení snídaně malicherností, ale my všichni právě jsme malicherní lidé, a dobro i zlo závisí často od malicherných příčin a pohnutek. Každý, kdo mou radou se bude řídit, přisvědčí mi alespoň v tom, že tento jednoduchý prostředek jest mocnou hradbou, zabezpečující nám stálost v rozjímání. Tudíž nejdříve pokrm pro duši, pak pro tělo. Duchovní snídaně — rozjímání — má především býti zajištěna. „Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, jež vychází z úst Božích.“¹⁾

Aby však rozjímání vzdor tomu přece nebylo prací marnou, jest nutno, aby kněz v ranní hodině dlouho neotálel a nehledal, o čem má rozjímati, nýbrž aby látka k rozjímání byla mu ihned po ruce. Proto k zajištění rozjímání nutno zachovávat také přípravu k rozjímání, a to večer před spaním, čímž nejen rozjímání samo bude zajištěno, ale také velký zisk docílen pro průběh rozjímání.

Konečně k zajištění rozjímání přistupuje ještě jedna doba, a to je doba vstávání. Neboť nehledí-li se na čas ku vstávání, zviklá se též čas k rozjímání. A proto velice se doporučuje, není-li těžší nemoc na závalu, aby se kněz držel hodiny ku vstávání v semináři

¹⁾ Mat. 4. 4.

obvyklé, anebo aby alespoň nevstával později než o půl šesté. Aby však tato hodina mohla býti zachovávána, nutno také v určitý čas odebrati se na odpočinek a čas tento nutno přesně (kromě několika málo výjimek) dodržovati, ježto příroda neúprosně volá po dostatečném odpočinku. Rozjímání závisí tedy, jak jsme se již dříve zmínili, hlavně na dodržení času; a čas vstávání a čas uléhání na lože jsou ručičkami, dle nichž rozjímání se řídí. Nedostává-li se těchto ručiček, pak duchovní život kněze pohybuje se velmi nepravidelně, nevázne-li vůbec. Případně říká se: Čím je klausura pro řeholníka, tím denní pořádek je pro kněze světského. „Tajemství úspěchu, ať jest ve studiu neb úkonech zbožnosti, záleží v tom, abychom si vážili času a dobře promyslili a zachovali svůj denní pořádek.“ (Card. Gibbons.)

K P. Ravignanu přišel jednou duchovní velice zaměstnaný a pravil: „Nedostává se mi času, dnové nedostačují pro mé práce.“ „Věnujte každý den jednu hodinu rozjímání,“ odvětil mu muž boží, „a já vás ujišťuji, že pro všechno naleznete času dosti.“ Měj pokdy k rozjímání a pro všechno jiné pak budeš mít pokdy.

4. Druhé, na čem rozjímání záleží, jest volba knihy k rozjímání. Zamlouvá-li se nám kniha meditační, nalézáme-li v ní obliby, povzbuzuje-li našeho ducha, pak přistupujeme s radostí a láskou k rozjímání, těšíce se na to den ze dne a neradi jej opomíjíme. Nehodí-li se nám však kniha meditační, je-li suchopárná, prázdná, nabubřelá, pak s jakousi nechutí dáváme se do rozjímání. Co však člověk činí s nelibostí, tím snadno praští; stačí nejmenší záminka, aby od toho utekl. Jest proto nejvýš důležité, poohlédnouti se po velice

dobré knize, vlastnímu charakteru se zamlouvající a osvojit si ji stálým uvažováním o pravdách v ní obsažených, neboť je-li přísloví správným: „Lectorem unius libri timeo“, tu platí to tím více o knězi, jenž dobrou knihu meditační den jak den třímá ve svých rukou. Před takovým knězem jistojistě satan, svět, neřest musí se třásti!

5. Rozjímání a knihy k rozjímání obsahují trojí obor poznání našeho: obor věčných pravd, obor života J. Krista a obor liturgického roku církevního. Věčné pravdy kněz má opět a opět, a to od základů a hluboce do sebe vjímati, chce-li se chrániti sesvětáčení. Jest proto prospěšno časem opět k těmto rozjímáním se vrátiti; snad třebaš v adventě nebo v době postní některou z těchto pravd do rozjímání vřaditi nebo třebaš při měsíční rekolekci podobné rozjímání učiniti. Jak zahanbujícím bylo by pro kněze, kdyby opomíjel to, co činí i zbožní laikové. Tak čteme v životě slavného O'Connella, že rozjímavou knihu sv. Alfonse z Liguori „O přípravě k blažené smrti“ stále s sebou nosil.

Osobu našeho Pána Ježíše Krista má stále bedlivě studovati, aby dle slov sv. Pavla osvojil si „vše překonávající poznání Ježíše Krista“, a tak více a více duchem Kristovým byl naplněn.

Nejobyčejnějším předmětem jeho rozjímání bude tudíž Nejsv. osoba Ježíše Krista a Jeho učení, život, utrpení a oslavení. Zajisté zlatá slova ctih. Tomáše Kemp.: „Obrátiti se a žíti životem J. Krista budiž naším nejvyšším snažením,“ obzvláště pro kněze mají veliký význam, ba to právě má býti hlavním úkolem jeho života, právě tak jako to bylo úkolem apoštola Pavla, jehož snažení k tomu se neslo: růsti v poznání

a napodobení Krista. Neboť dí: „Všecky věci pokládám býti škodou pro vyvýšenou známost J. Krista, Pána mého, pro něhož jsem všechno ztratil a mám jako za smetí, abych Krista získal — abych poznal jej a moc vzkříšení jeho a společenství utrpení jeho připodobněn jsa k smrti jeho: ne že bych již dosáhl nebo dokonalým byl, ale běžím, zdali bych nějakým způsobem uchvátil (cíl blaženství věčného) právě tak jako uchvácen jsem od Krista Ježíše.“¹⁾

Hle, takovým způsobem sv. apoštol Pavel učinil si rozjímání a z něho plynoucí hluboké poznání života, utrpení a oslavy Ježíše Krista zvláštní úlohou svého života, aby v srdcích věřících Kristus byl vytvořen a oni stali se pravými křesťany. Ale což to není také hlavní úlohou každého kněze v srdcích věřících vzdělávati, tvořiti Krista věrou v něho, láskou k němu, připodobňováním se jemu v ctnostech, aby mohl říci s apoštolem (Gal. 4, 9): „Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis!“ Oč však u jiných se má snažiti, musí sám u sebe nejprve provésti. Tedy zase: „Rozjímati o životě Ježíše Krista, budiž nejvyšší snahou naší.“ Při tom nesmíme zůstat jen při povrchním pozorování života Páně, nýbrž musíme se snažiti, abychom pronikli zcela jeho duchem, jeho srdcem, jeho láskou a jmenovitě musíme s toho hlediska patřiti na jednotlivá tajemství Páně, abychom se všemi svatými pochopili (jak píše apoštol), „která jest šířkost a délka, vysokost a hloubka, a poznali lásku Kristovu, která přesahuje všelike poznání.“ (Ef. 3, 18—19.)

¹⁾ Fil. 33. 8 — 12.

Takto v srdci rozdmýchaná láska nesmí však býti jalová. nýbrž musí se osvědčiti v obětavém napodobení, následování Spasitele. Takové tudíž má býti ovoce těchto rozjímání. K tomu nemůže býti ani dosti doporučen spis jesuity M. Meschlera T. J. „Život Pána našeho Ježíše Krista.“ V něm osoba Pána našeho je přesně dle svatých evangelií vykreslena, tak jasně, mile a vznešeně, že jsme podobou touto zcela překonáni. Nikdo však se nespokojí těmito samovolnými spontanními dojmy, nýbrž snaží se více a více se vpravovati do vylíčených myšlenek a učiniti si je vlastním majetkem. Tak dlužno vyúžitkovati úvahy Meschlerovy. Třebas by se jeho klassická mluva a jeho širé, daleké rozhledy tu a tam zdály příliš vysokými, přece se každý vpraví velmi brzy v jeho způsob vyjadřování myšlenek.¹⁾

6. Ježto však změna naší povaze vždycky je vítána, jest dobře, příležitostně si předložiti k rozjímání také obraz těch, kteří v následování Ježíše Krista zvláště vynikli, totiž svatých Božích. O sv. Františku Saleském dokonce se vypravuje, že dříve strávil dlouhý čas rozjímáním o životě svatých, nežli se odvážil zvoliti si za předmět rozjímání nepřekonatelný vzor všech svatých Pána Ježíše Krista. K rozjímání o sva-

¹⁾ Při všech těchto přednostech toto znamenité dílo mnohým zdálo by se vhodnějším za duchovní četbu než za meditaci. Rovněž dobře seznamují se svatými evangelií též Lohmannovy „Betrachtungen auf alle Tage des Jahres“. Jiným dobře se hodí Illsung (Verba vitae aeternae) nebo také de Ponte: O utrpení Páně, přel. Desolda, nebo de Ponte: Meditationes in compendium redactae a Frizon. Nákl. Brixen. Pressverein. Dále odkazujeme na Ilga („Tugendspiegel“), Mühlendorfa, Schlöra, Toussainta, Crassetta, zvláště pak na Chaignonova Rozjímání.

tých stačí někdy breviář. Samozřejmě rozjímavý duch obrátí se přede všemi svatými zvláště k Matce Pána našeho, Královně všech svatých. Úvahy takové jsou často zvláště plné milosti pro rozjímajícího; jestiž Maria Panna stále milostí plnou; a sama jest vznešeným vzorem, kterak máme rozjímati. „Maria autem conservabat omnia verba haec conferens in corde suo.“ (Luk. 2. 19.)

Kněz také nechť tu a tam uzná i svaté obřady za vhodnou látku k rozjímání, vnikaje tím vždy hlouběji do ducha církve. K liturgickým rozjímáním církevní rok se svými krásnými obřady a modlitbami dává dosti podnětů. Proto i missál a breviář může dobře někdy sloužiti za knihu meditační.¹⁾

Z toho všeho plyne, že duchovní pole, z něhož kněz má sklízeti dobrou žeň pro svou duši a pro duše svých svěřenců, jest v pravdě veliké a široké: „messis quidem multa.“ Než co by ti to vše prospělo, kdybys se bál práce, která jest nutná, abys tuto žeň si sklídl? Dej Bůh, aby nebylo třeba také v tomto smyslu naříkati: „operarii autem pauci“. Budme aspoň my pravými „operarii inconfusibiles“ a napomenutím apoštola svému žáku Timotheovi: „Exerce temetipsum ad pietatem!“ (1 Tim. 4, 7.) povzbuzujme se denně k duchovnímu rozjímání.

7. Vznešený příklad, jak věrně máme zachovávat pravidlo denního rozjímání, zanechal nám slavný kazatel a exercitator P. Frant. Zenker Tov. J. Svých rozjímání nevynechal nikdy, ani tehdy, když konal exercitie. Ba ani ve své poslední těžké nemoci neupustil nikdy od rozjímání, a ještě na konci života svého.

¹⁾ Na církevní rok navazují zvláště Kupkovy úvahy v jeho Roce církevním.

když jeho oko bylo již napolo vyhaslé, požádal o svou knihu meditační. Vzal ji do svých chladných, třesoucích se rukou, pokusil se ještě přečísti několik slov, pohleděl s jedné stránky na druhou a řekl: „První úvod, druhý úvod . . .“ a teprve když pozoroval, že všecko mu již vypovídá službu, dal ji stranou, aby všecky tyto pravdy za nedlouho pozoroval ve zcela jiném světle na věčnosti. Jak důtklivě tento horlivý otec duší kladl při exercitiích kněžím na srdce věrnost v denním sv. rozjímání! Zpečetiv tak krásným příkladem při své smrti tato napomínání, volá nyní s nebes ke každému z nás: *Esto fidelis usque ad mortem!*

V pravdě skvělý příklad nezlomné věrnosti a veliké horlivosti v zachovávání pravidla denního rozjímání podává také kníže-biskup Vincenc Gasser. Mně dostalo se zvláštní přízně, nahlédnouti do sešitu, do něhož vznešený nebožtík ještě před poslední svou nemocí zaznamenával si svá rozjímání. Užasl jsem nesmírně nad těmito záznamy jeho denních úvah; některé z nich byly dokonce velice podrobné, všecky však plny ducha a svaté opravdivosti. Tento zbožný kníže církevní ušetřil si tedy při všech svých namáhavých pracích přece tolik času, aby si po rozjímání vydal ještě s pérem v ruce počet, jak v rozjímání si počínal, a jaké úmysly při něm pojal. Koho by to nemělo povzbudit, aby konal rozjímání svá nejen se vší věrností, nýbrž i s veškerou pečlivostí a s veškerou pílí tak, aby mu v té věci žádná obět sebepřekonání nebyla příliš velikou: *Vincenti dabo manna absconditum!* (Apoc. 2, 17.)

IV.

Mše svatá.

Ab ortu solis usque ad occasum
magnum est nomen meum in gentibus,
et in omni loco sacrificatur et offertur
nomini meo oblatio munda.

(Malach. 1. 11.)

Mše sv. je středem celého kněžského života. -- Kněz koná tu, co Kristus při poslední večeři -- opětuje obět Kalvarie -- za přítomnosti církve vítězné, bojující a trpící, proto má obětovati s nejpečlivější přípravou, s čistotou srdce, s uctivostí, zbožností, s roz-toužeností. -- Dobře je k přípravě použití i modliteb ústních. -- Při mši sv. kněz svou zbožností má lidem předváděti na oči Krista, má tedy varovati se chvatu i zdlouhavosti a po ní má vroucně ko-nati díkučinění. •

1. S rozjímáním úzce souvisí mše svatá; následuje obyčejně po rozjímání a rozjímání na ni připravuje. Mše sv. jest, jak všichni víme, středem celého kněžského života. Touto svatou obětí, kterou knězi je dopřáno přináseti, kněz stává se teprve vlastně knězem; mše sv. jest dílem nejsvětějším, jež na zemi může býti vykonáno; jest nevysychajícím pramenem milostí, z něhož kněz může bohatě čerpati jak pro sebe, tak pro jiné.

První myšlenka, která jej při tom má pronikati, nechť je tato: Kněz tu vykonává totéž, co Ježíš Kristus při poslední večeři vykonal. Objímá při tom zcela totéž přesvaté tělo, které božský Spasitel tehdy ve svých rukou držel; obětuje týž kalich, který Pán tehdy svému nebeskému Otci přinesl v oběť, týž, ne sice dle vnější podoby, ale úplně týž dle jeho obsahu. Sv. Chrysostom píše o tom zcela případně: Qui tunc ista fecit in illa coena, idem ea nunc quoque facit. Nos ministrorum

tenemus locum; qui vero sanctificat ea et immutat, ipse est. Haec est illa mensa, et minus nihil habet. (Hom. 60.) Ano, zcela táž svatá hostina je to, týž stůl, totéž tělo a táž krev Pána našeho, která byla při poslední večeři. Skrze mocné slovo Páně vyřknuté při poslední večeři stále ještě chléb proměňuje se v jeho svaté tělo, víno v jeho drahocennou krev. Jeho všemocnou rukou stále ještě tento chléb se nám k požívání láme a tento kalich se nám k pití rozděluje. Při poslední večeři Kristu Spasiteli našemu tanula na mysli také tvá dnešní oběť mešní; a proto již tehdy při poslední večeři rozšířil účinnost mocného slova svého i na tuto tvoji oběť; jen že slovo jeho mělo teprve tím působiti a teprve tehdy, až bys ty jako posvěcený kněz u oltáře totéž činil, co Pán učinil tenkrát. On jest a zůstává tímto způsobem knězem na věky podle řádu Melchisedechova. On je to tedy, který s námi každý den slaví svou večeři; den jak den láme nám chléb života. Tělo Páně, kterého požíváš, jest částíčkou, která je ti uchována se stolu poslední večeře, a kalich, který tam Pán apoštolům podával, nebude nikdy vypit, byť i koloval k nesčetným ústům a nesčetným národům; každý den můžeme se všichni dostaviti do večeřadla Páně. To jest myšlenka, kterou každý kněz při obětování svatých tajemství měl by býti hluboce proniknut.¹⁾

¹⁾ Sv. Jan Chrysostom (hom. 1. de prod. Jud. n. 6.) rozvádí jasně tyto myšlenky: Non enim homo est, qui facit, ut proposita efficiantur corpus et sanguis Christi, sed ipse Christus, qui pro nobis crucifixus est. Figuram impleus stat sacerdos, verba illa proferens; virtus autem et gratia Dei est. Hoc est corpus meum, inquit, hoc verbum transformat ea, quae proposita sunt. Ac quemadmodum vox illa: Crescite et multiplicamini et replete terram (Gen. 1, 28.) semel quidem prolata est, omni vero tempore naturae nostrae vim praebet ad filiorum procreationem: ita et vox haec

2. Druhá myšlenka, která má kněze provázeti při tomto přesvatém ději, vede jej z večeřadla na Kalvarii a ponořuje jej při každé mši sv. do tajemství opakování oběti kříže. Toť hlubokým tajemstvím víry skrývajícím se pod podobami zcela neuhlednými. Víra vidoucí hlouběji než oko, pozoruje, kterak na oltáři tělo a krev Páně pod oddělenými způsoby představují Pána, jakoby před námi byl ukřižován, jakoby znova svou krev za nás vyléval a za nás umíral. Mše sv. sice jest a zůstává obětí nekrvavou, ale krvavá oběť kříže při tom všude hlásí se k platnosti: *Jesus Christus . . . in vobis crucifixus.* (Gal. 3, 1.) Takový jest i úmysl božského Spasitele při slavení této oběti; oběť tato má býti živým představením a stálou památkou jeho smrti vytrpěné za nás na kříži: *Quotiescunque enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.* (1 Cor. 11, 26.) Jak blízko je tedy kněz Kalvarii, kdykoli slaví tuto svatou oběť! V podstatě jest před ním všechno, co tvořilo vlastní oběť kříže. Tehdejší kněz obětní, velekněz Ježíš Kristus jest i zde, své dary obětní, své tělo a svou krev přinesl s sebou a ony leží nyní v podobě obětní zde na oltáři; tento velekněz úzce spojen jsa s těmito dary, přinesl s sebou zároveň i všechna dosti učinění a zásluhy, kterých dobyl nám na kříži; i tyto přináší za nás v oběť. A ještě něco je zde: jest i zde táž láska, kterou vydal se za nás, táž obětavost, táž horoucnost, tak že nám nechybí nic z toho, čeho bychom se mohli nadíti, nebo čeho bychom mohli dosíci svou skutečnou přítomností při oběti kříže.

Semel prolata in ecclesiis ad unamquamque mensam, ab illo tempore ad hodiernum usque tempus et usque ad adventum eius sacrificium perfectum efficit.

3. Třetí myšlenka, která radostí a zbožným zánícením má naplňovati srdce obětujícího kněze, jest obsažena v základní myšlence kanonu, jíž církev tak správně vystihuje vznešený vztah věřících k této oběti. Neboť církev shromažďuje v kanonu kolem oltáře nejprve veškeru církev bojující, od papeže počínajíc až k jednotlivým věřícím, a přednáší tu všechny jejich žádosti, potřeby, prosby a lkání, které vůbec kdy z úst jejich mohou vyplynouti: *pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum pro spe salutis et incolumitatis suae; tibi que reddunt vota sua aeterno Deo, vivo et vero.* Jsou-li pak tito všichni u oltáře, je-li v nich celá katolická církev duchovním způsobem shromážděna okolo oltáře čerpajíc odtud pro veškerý údy své spásu a milost, pak jest k tomuto nejdůležitějšímu a nejspasitelnějšímu dílu, k tomuto „opus redemptionis“, jistě také k oltáři přivolána ještě i celá církev vítězná. Sbory andělů již při praefaci byly pozvány snést se s výsosti a příchodem svým předejít a pak uvítati Pána na zemi oním vznešeným zpěvem, kterým ho uctívají na nebi. Za nimi mají následovati svatí; náležejí i oni k našemu obcování a proto mají za své přítomnosti při této oběti námi býti uctěni, zároveň však mají svou přímlovou nám dopomoci k hojnějšímu užitku ze svaté oběti. Proto nechť všichni se dostaví, od Marie Panny, královny nebeské, od apoštolů a mučedníků počínaje, až k nejposlednějšímu z nich: „*memoriam venerantes omnium Sanctorum tuorum*“, jak to modlitba „*Communicantes*“ tak pěkně znázorňuje. Aby konečně obcování svatých v tomto středisku duchovního života bylo úplné, i ubohé duše z očištění jsou po svatém proměnění sem připuštěny, aby i církev trpící na stupních oltáře měla přístup

k oné svaté oběti, která jí nejúčinněji pomáhá „dospěti do místa občerstvení, světla a míru“. Odtud slova ctihodného Tomáše Kempenského, kterých nikdy dosti nemůžeme uvážiti.: *Sacerdos Deum honorat; Angelos laetificat; Ecclesiam aedificat; vivos adiuvat; defunctis requiem praestat; et sese omnium bonorum participem efficit.* (Lib. IV 5.)

Každá mše sv. je tedy více než kterákoli světo-
dějná událost. V pravdě církev postarala se o důstojný průvod a o důstojnou přítomnost při svaté oběti! Zda kněz u oltáře v tomto posvátně vznešeném okolí nebude se cítiti povznesen a téměř proměněn! Jak mu musí býti u srdce, když prosbami a potřebami tak mnohých, kteří této svaté oběti jsou přítomni, jest téměř zasypán! Tu již není žádný kostel prázdný, kdykoliv mše sv. v něm se slouží: o účast právě tak četnou jako zbožnou jest postaráno skvěle.

4. Kdo však by z toho všeho, co bylo řečeno, nepoznával, jak nesmírně svatým úkonem jest mše sv.: „*nullum aliud opus adeo sanctum et divinum est*“, praví o ní koncil tridentský! Kdo by nechápal, že vším právem týž posvátný koncil, po způsobu mluvý církevních otců, označuje tuto obět slovem „*tremendum mysterium*“?¹⁾ Kdo by z toho nepoznával, jaký pramen milostí, požehnání, útěchy a nebeské síly knězi dává se do rukou těmito svatými tajemstvími. „v nichž Bůh nám dal zdroj veškeré svatosti“?²⁾

Z toho však každý nechť posoudí, s jakou přípravou, s jakými city, s jakou zbožností a sebraností myslí kněz má blížiti se k tomuto přesvatému tajemství.

¹⁾ Conc. Trid. Viz: De dignitate sacrificii Missae.

²⁾ Secreta in testis S. Ignatii.

Především jest nutna čistota srdce. Zvolal-li již prorok Isaiáš nad svými malými chybami při pohledu na Boží vznešenost v chrámě: „Běda mně . . . ježto jsem muž rtů nečistých!“¹⁾ a rád svolil, aby anděl žhavým uhlím očistil jeho rty, zda kněz neměl by mnohem spíše přistupovati k oltáři s očistou srdce pokud možno největší, když na něm tajemství mnohem posvátnější netoliko zří, nýbrž je i vykonává, jich se dotýká, do sebe přijímá! „Sanctus sancta sancte tractans!“ Velekněz Starého zákona měl na své náčelence slova „Sanctum Domino“, knězi však Nového zákona slova tato mají býti napsána do srdce. Běda tomu, který by se odvážil s nečistým srdcem a rukama hříchem poskvrněnými konati úkony tak nesmírně svaté a zastupovati proti Ježíši místo Jidáše!

Zároveň nutna jest i největší uctivost. Tam, kde andělé pějí „Svatý“ zastírajíce při tom tvář svou, kterak by ubohý hříšný člověk neblížil se s úctyplnou hrůzou při popatření na taková tajemství! Při sloužení mše sv. proto tato uctivost má ze všech pohybů vyzařovati, zračíc se zároveň nejvyšší skromností v užívání smyslů, zvláště očí.

Konečně nesmí chyběti ani duch pravé zbožnosti, který velí, aby kněz především dbal o vhodnou přípravu ke mši sv.: „praeparatio ad missam“; neboť od světských myšlenek, rozmluv a zaměstnání nikdo nemá se odvážiti bezprostředně do blízkosti tak svatých tajemství. Srdce musí zcela býti obráceno k Bohu modlitbou a rozjímáním, vždyť kněz, jak sv. Bonaventura se vyjadřuje, měl by jen „totus divinus effectus“ přistupovati k oltáři, čímž zabrání, že u něho nikdy

¹⁾ Is. 6, 5.

lhostejnost a pouhý návyk nerozmůže se tak, aby stihl ho kletba, kterou svatý sněm tridentský hrozí slovy: „*maledictus, qui facit opus Dei negligenter*“. Spíše ona nálada má kněze provázeti denně k oltáři, kterou vyjadřuje ctihodný Tomáš Kempenský slovy: *Ita magnum. novum et iucundum tibi videri debet, cum celebras, aut missam audis. ac si eodem die Christus primum in utero Virginis descendens homo factus esset, aut in cruce pendens pro salute hominum pateretur et moreretur.* (Lib. IV. 2.) Aby kněz mši sv. sloužil se zanícením opět a opět se obnovujícím, bude užitečno, aby stále a stále opatroval si k tomu vznětlivý troud knih, které mu ukazují velikost tohoto tajemství.¹⁾

5. Aby potom „*praeparatio ad missam*“ nerozplynula se v neurčité dumání o ničem, bude dobře, vyplníme-li alespoň část meditace modlitbami ústními, k čemuž modlitby od církve zvláště k tomu určené hodí se nejlépe. Každý ať si z nich vyvolí nějaký žalm, který se mu nejlépe zamlouvá, a nikdy ať nevynechá sedmero modliteb k Duchu sv., které jsou tam k žalmům připojeny. Jak krásná je také prosba: „*Gaudium cum pace . . .*“ pojící se k „*Ego volo celebrare missam!*“ . . . Bděmež pak nad sebou, abychom sebranost ducha pečlivě nabytou a teplo zbožnosti neztratili bezprostředně přede mší svatou neužitečnou řečí v sakristii; pečujme raději o to, abychom zbožným recitováním modliteb církvi při oblékání posvátných rouch moudře předepsaných přípravu ke mši sv. dovršili!

6. Dobrou přípravou ke mši sv. jest již dostatečně postaráno o její důstojné sloužení; proto potřebuji

¹⁾ Kupka „*Mše sv.*“, Gahr, Bona, Bole, B. Sauter O. S. B., Bricuez, Walter . . . poskytují vhodné látky.

v tomto případě upozorniti jen na některé věci, kterých mnohdy se nedbá. Hlavně kněz má pečovati, aby právě při mši sv., při níž zastupuje zvláštním způsobem Ježíše Krista, jej také představoval jak vnitřně skrze oheň svaté zbožnosti, tak i zevně ušlechtilým, důstojným chováním. Vznešený příklad dává nám sv. Vincenc z Paula. On vyslovoval všechna slova mše sv. vždy velice srozumitelně a tak zbožně a dojemně, že každý poznával, že skrze ústa jeho mluví jeho srdce; tím zbožné city jeho přenášely se i na posluchače; mluvil polohlasitě, při čemž hlas jeho byl příjemný, jeho pohyby nenucené a zbožné, ani příliš rychlé, ani příliš volné; nýbrž zcela souměrné s posvátností úkonů. Zvláště dvě věci bylo na něm pozorovati, které se zřídka kdy vyskytují u jedné osoby: hlubokou pokoru a vznešenou důstojnost. Sloučil se zcela s duchem Kristovým, který k této oběti přináší dvě zcela různé vlastnosti: vlastnost oběti a vlastnost obětujícího. Proto svatý Vincenc vším právem říkával ke svým kněžím: „Snažme se přinášeti naši obět Bohu v témže duchu, v němž Ježíš Kristus ji přinášel; snažme se ji obětovati tak dokonale, jak jen může naše ubohá a bídná přirozenost.“ K tomu patří i denní obětování sebe sama bez výhrady a bez výjimky. „Hoc facite in meam commemorationem,“ zní rozkaz Kristův, který se nevztahuje pouze na to, co Kristus tehda činil, nýbrž i na to, jak to činil. Daleko budiž proto každého kněze, aby při mši svaté dal se vésti svou nějakou zvláštní soukromou pobožností, anebo aby při některých částech mše sv. se příliš dlouho zdržoval, ba snad dokonce i nějaké zvláštnosti do sloužení mše sv. zaváděl. Mše sv. nebyla knězi dána tak pro jeho osobu, jako spíše pro křesťanský lid: tomu kněz má především skrze mši sv. sloužiti.

Nejlépe proto přidržeti se zlatého pravidla ctihodného Tomáše Kempenského: *Non sis in celebrando nimis prolixus aut festinus, sed serva bonum communem modum eorum, cum quibus vivis. Non debes aliis generare molestiam et taedium, sed communem servare viam secundum maiorum institutionem: et potius aliorum servire utilitati, quam propriae devotioni et affectui.*

7. Spěch nemá míti místa tam, kde koná se úkon tak svatý a důležitý. Či máš ještě něco důležitějšího na práci, že tak spěcháš ?

V korespondenci „*Associace Perseverantiae Sacerdotalis*“ jistý farář popisuje spěch svého kaplana při sloužení mše sv. slovy: Vyjde, vyloží, naleje, vypije, odejde, svlékne se, uteče. Bůh chraň nás před takovýmto odbýváním hrůzné této oběti — *tremendum est sacrificium.*

Nechť však obětující kněz vystříhá se i vsí přílišné zdlouhavosti. K čemu to věčné prohlédávání a obracení missálu? Co třeba, ať každý si najde již před posvátnou obětí! K čemu tak protahované genuflexe, jako kdyby kolena byla přilepena k zemi, jakoby nebylo možno pozvednouti se ze země, a jiné podobné věci.

O ctihodném sluhovi Božím kníže-biskupu Janu Tschidererovi vypravuje se, že když byl farářem v místě Pens (Sarntal) konal bohoslužby poněkud rychleji než dříve, aby i ti lidé, kteří musili časně z rána jíti do práce, mohli pohodlně obcovati mši sv., věda dobře, že přílišná zdlouhavost kněze oddaluje mnohé od svaté oběti a u těch, kteří jsou přítomni, často kazí a rozptyluje všelikou zbožnost.

8. Odkud však to, že tu a tam kněz nemůže býti u oltáře hotov ?

Příčina toho bývá trojí, pročez také kdosi rozdělil tyto důstojné pány na tři třídy: na mementisty, konsekristy a fragmentisty. Ti první nebývají totiž při memento nikdy hotovi se vzbuzováním „intence consecrandi“ nebo „Applikace mše sv.“ Druzí nemohou s místa při konsekraci. Myslí si pořád, že slova konsekrace nevyslovují dosti zřetelně; je to, jakoby na jednou nedovedli přečísti ani nejjednodušší věty z misálu, je to, jakoby úzkostí zrak i sluch vypovídal jim službu. A ze samé starosti, aby vše vykonali dobře, konají vše právě zcela neohrabaně a časem tak převráceně, že bychom se mohli skoro obávat, zda konsekrují ještě platně; důstojně alespoň se to nikterak neděje. Tito úzkostlivci měli by si představití Božského Spasitele, jak on konsekraci vykonal, měli by se postavití naproti němu a při tom uvážiti, že jim přikázal, aby vše konali tak, jak on to konal. Fragmentisté konečně nemohou zase býti nikdy hotovi s čištěním pateny od nahodilých úlomků svaté hostie.

Vidí všelijaký prášek, kterého tan ani není; slabounký třpyt, který se leskne na jednom bodu pateny, bývá od nich pokládán ihned za zlomek sv. hostie, a tak čistí ubohou patenu třikrát, čtyřikrát, ano i častěji, olupující ji o drahé pozlacení a zástup věřících o svatou trpělivost.

A proč to všechno? Z pouhé úzkostlivé vrtošivosti. Takové chyby nutno ze základů vykořeniti, poněvadž vyvěrají z neblahé jakési náruživosti, svírající kněze vždy víc a více do svojí moci, z náruživosti to, již zoveme úzkostlivostí nebo strachem. Je to vášeň velmi nebezpečná a často podceňovaná. Poněvadž nás nestrhuje okamžitě k žádnému hříchu, nepovažujeme jí za nic nedovoleného a přece je to náru-

živost nedovolená, svádějíc nás k věcem nerozumným a ponenáhlu k takovým, které mohou býti etností a spáse duší nebezpečny; v každém případě však překážejí nám v povolání našem za každým krokem. Proto mějme se před takovými výstřednostmi velmi na pozoru. Úzkost a strach jsou vášněmi právě tím nebezpečnějšími, že nemáme prostředku proti nim. Proti jiným vášním mohu bojovati. odvahou a srdnatostí, proti úzkosti a strachu však málo mi pomůže srdnatost, které nemám. Jak mnozí kněží poddávající se této vášni, stali se k povolání svému dokonce i neschopnými. A tu nemělo by to býti svatou povinností dáti výhost navždy takovémuto zpozdilostem a úzkostlivostem ?

7. Díkůčinění po mši sv. je věcí předůležitou. Tu Božský Spasitel je zcela majetkem kněze. Tu kněz nepotřebuje již z ohledu na jiné klásti meze své zbožnosti, tu může, ba má ponechati zbožnosti úplnou volnost. Jak vroucně Božský Spasitel děkoval po prvním přinesení této svaté oběti ! Proto církev vyznamenala toto tajemství jménem Eucharistie — díkůčinění. Zda kněz nemá toho dbáti, aby i jeho oběť zasloužila si tohoto jména díkůčinění ? Již pro návrat do sakristie a pro krátký čas, kdy kněz svléká se z posvátných rouch, církev podává mu vhodné modlitby ze žalmu „Benedicite omnia opera Domini Domino,“ jakož i v následujících oracích; tím však díkůčinění nemá se končiti; spíše kněz má se nyní odebrati na vhodné místo a tam má zabývati se ve vši něžnosti, lásce a vroucnosti svým Božským Spasitelem.

Hlavní věcí při díkůčinění je vnitřní spojení s Kristem živou věrou, důvěryplnou nadějí a srdečnou láskou. Sjednání toto s Kristem je zároveň i prostředkem

a cílem svatého přijímání. To Božský Spasitel sám dosti jasně prohlašuje slovy; „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.“

Tu kněz má příležitost Pánu svěřiti všechno, co mu leží na srdci, vymluviti se před ním do syta, tu a tam snad se i vyplakati, když všeliké starosti a trampoty svírají jeho srdce.

Tu může i jaksi na modlitbách zápasiti, jako Jakob zápasil s andělem, kterého nepropustil dříve, dokavad mu nepožehnal. Tu může s blahoslaveným Petrem Kanisiem T. J., který v kostele sv. Petra v Římě uzřel v kapli nejsvětější Svátosti Božské Srdce Páně otevřené, vřele a toužebně žádati, aby z Božského Srdce i na něj vyřinuly se proudy víry, naděje a lásky.

Tři drahocenné dary Spasitel přislíbil Petru Canisiu: Pokoj, lásku, vytrvalost. Právě tyto dary každý kněz měl by od Pána si vyprositi. Pokoj srdce, lásku Boží, vytrvalost v milosti až do konce.

Ovšem při tomto díkůčinění po mši sv. nebude jeden den vypadati tak, jako den druhý, neboť dnes srdce bude naladěno k zbožnosti více, zítra pak méně. To však nemá knězi nikterak brániti v jeho snaze každého dne vynaložiti veškeru píli, aby připravil Pánu přebývání líbezná. Velice případné je tu napomenutí blahoslaveného Tomáše Kemp. (l. IV. 4): *Si mihi non licet haurire de plenitudine fontis, nec usque ad satietatem potare, apponam tamen os meum ad foramen coelestis fistulae: ut saltem modicam inde guttulam capiam ad refocillandam sitim meam et non penitus exarescam.* Přenechme to Pánu, chce-li nám také uděliti něco z lásky něžné, citlivé, sladce rozrušující naše city, těšíce se v případě duchovní prázdnoty a vnitřní

suchoparnosti tím, že přísloví pravdivě dí: „Suchá léta, dobrá léta, mokrá léta, hladová léta.“ Něco podobného jest i v duchovním životě, tak že při vnitřní suchoparnosti, nechybí-li nám jen opravdové píle a upřímné snahy, ctnost často v nás vzrůstá daleko více, než při cituplné, něžné zbožnosti. Odporoučejme se při sv. přijímání také Té, která zastíněním Ducha sv. Pána nejdříve počala, která ho nejroztouženěji do svého lůna přijala, nejpobožněji ho chovala, promlouvající k ní: „Nádobo duchovní, nádobo ctihodná, nádobo výborná pobožnosti, pros za nás“ a jistě nebudeme volati nadarmo. Kolik blahých chvil zakusil při tomto způsobu díkůčinění ctihodný Vincenc Palloti, který konával své díkůčinění po mši sv. vždy kleče před obrazem Panny Marie! Při tom však Vincenc Palloti nespustil s očí ani kříže Spasitelova, neboť nikdy neopomenul při díkůčinění modliti se i ony vroucí vzdechy k ukřižovanému Spasiteli: „En ego, o bone et dulcissime Jesu!“

Aby pobožnost svou snáze si oživil, může si kněz pro jednotlivé dny v týdnu zvoliti zvláštní intence a jim přizpůsobiti svoje prosby a své city. Proč by nemohl také za díkůčinění vzíti někdy pobožnost křížové cesty, litanie k Nejsv. Srdci Páně nebo některé tajemství posvátného růžence, zvláště když tím díkůčinění dostane se také kýžené změny.

Tato modlitba před obrazem Ukřižovaného „En ego, o bone et dulcissime Jesu“ je zajisté každému knězi při díkůčinění po mši sv. velice vítaná: jí může každého dne získati si plnomocných odpustků (které možno přivlastniti i duším v očistci). Kéž proto žádný kněz neopomíjí tak drahocenné příležitosti k získání odpustků, aby neplatila i jemu trpká výčitka Jana

Vianneye: „Kráčíme přes odpustky takřka, jako kráčíme po žni přes žitniště neuznávající za hodno, abychom se pro klásek sehnuli. Na konci života budeme toho však velice želeť.“ Blaze knězi, který užívá svědomitě milostí mše sv. a sv. přijímání! Na konci života bude se vděčně modliti: Repleti sumus mane misericordia tua et exultavimus et delectati sumus omnibus diebus nostris.

V.

Modlitba.

Domine, doce
nos orare.

(Luc. 11, 1.)

Kněz má býti mužem modlitby. — Děkan Zollbrucker. — Církev navádí kněze k modlitbě, v breviři podává jim nedostižnou knihu modlitební, která je knězi nejlepším společníkem a těžitelem. — Hannenkampf a blahoslavený Sarkander. — Při tom však breviř je jakýmsi břemenem, lehkým však, modlíme-li se jej dobře a v pravý čas. — Modlitba breviře není modlitbou méně cennou. Kněz mimo to má rád modliti se růženec. — Kardinál Dechamps. — Má obcovat důvěrně s Ježíšem svátostným — Barth. Holzhauser — i v takových dnech, kdy ho stojí jakousi oběť — čím věřícím dává nesmírně dobrý příklad.

Pilná včelička neseďá vždycky na týž květ; tak i kněz nechť sbírá med zbožnosti, kdekoliv jej nalezne.

Právě pojednali jsme o veliké důležitosti rozjímání pro kněžský život, k čemu tedy ještě jednou mluvit o modlitbě? Poněvadž kněz kromě rozjímání má se i mnoho modliti, jednak aby sám se udržel v dobrém, jednak aby svolal požehnání Boží na všechnu svoji práci a námahu, jak píše důstojný P. Colombière T. J. ve svém denníku: „Nutno se modliti o to, aby dostalo se nám ctností apoštolských, nutno se modliti, abychom

dovedli jich využítkovati k prospěchu bližního; nutno se modliti, abychom neztratili jich ve službě bližního. Ano troufal bych si tu říci, že všechno, co kněz podniká a koná, podniká-li a koná to bez modlitby, přinese jenom malého užitku, nebo žádného užitku.“ Popatřmež, abychom se o tom přesvědčili, jenom na Pána svého, svého to nejlepšího přítele.

Kdykoliv podnikal něco zvláštního, počínal vždy modlitbou. On. Syn Boží, v jehož rukou spočívá všechno. A my, kteří nemáme v rukou svých ničeho kromě modlitby, neměli bychom pozvedati opět a opět rukou svých k modlitbě, aby působení naše nebylo bez užitku, nýbrž provázeno požehnáním a milostí Boží, které by pomáhaly nám zachovati si ducha kněžského i při všem našem působení na venek.

Premýšlejme dobře o výroku sv. Josefa Kupertinského, jenž odpověděl biskupu tázajícímu se, jak by život a mravy jeho kněžstva daly se nejvhodněji polepsiti: „Nejvhodnějším prostředkem jest zbožné konání církevních hodinek a zbožné sloužení nejsvětější oběti.“ Apoštolé vzdali se všech vedlejších starostí, aby se mohli bez přetržení věnovati modlitbě a hlásání slova Božího: „Nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus,“ bylo jejich heslem.¹⁾ Kladli tedy modlitbu jakožto důležitějšího činitele nad svou učitelskou činnost, vědouce, že od modlitby závisí účinek jejich působení. Jak mnoho apoštol Pavel se modlil i při vši své vysilující a nepřetržité činnosti učitelské! Nepsal ani jediného listu, aby neujišťoval věřící o své modlitbě za ně, anebo aby si nevyprošoval jejich modliteb. Než přestaňme na těchto příkladech, ježto jest

1) Skutky apošt. 6. 4.

nad slunce jasnější, že kněz, který jest prostředníkem mezi Bohem a lidmi, na nějž povinnosti tak těžké a důležité doléhají, že bývá jimi často až přetížen, který vydán je tak mnohým nebezpečím a pokušením, který tísněn jest mimo to tak mnohou duševní i tělesnou bídou světa, který obklíčen jest mimo to tak rozmanitými potřebami jiných, potřebuje také a potřebuje nutně a nevyhnutelně, aby utíkal se k modlitbě. — Jakým mužem modlitby byl Mojžíš! Opět a opět zříme ho, kterak ubírá se stezkou vedoucí k svatostánku, aby tam se modlil za dar dobře vésti svěřený lid a spravovati jej dle vůle Hospodinovy. Tak i kněz má se přičiniti, aby se stal mužem modlitby. Jím m á býti, jím m ů s í býti, anebo alespoň jím se s t á t i, jinak nevykoná nikdy nic opravdu dobrého a ještě méně vykoná něco velikého. Neboť čím se to stalo, že světci a světice vykonali tolik a tak velikých věcí k oslavě Boží a pro spásu duší? V čem spočíval jejich zázračný prostředek? Spočíval v modlitbě; modlili se mnoho a modlili se vroucně.

Kdo chce tedy státí se knězem přinášejícím světu požehnání, musí spráteliti se s modlitbou, zvláště s modlitbou prosebnou. A kdo by nechtěl býti knězem takovým? Neboť pro co jiného stal se knězem? Takovým knězem byl děkan Šimon Zollbrucker, farář v Binabiburku († 5. května 1823), muž bez omrzelosti vždy činný, však také i muž modlitby, tak že bavorský jeden soudce vydal mu toto svědectví: „Vytýkají mu, že se příliš mnoho modlí: já však myslím a také zřejmě vyznávám, že by mohl sotva konati tolik dobrého, kdyby se modlil méně.“ Časně z rána a na večer bylo ho vídati v kostele a kdykoli byl ve své světnici bez knihy anebo bez péra, modlil se — každý volný oka-

mžik věnoval modlitbě. Byv raněn mrtvicí, dával se poslední dva roky denně třikrát až čtyřikrát nositi do kostela a přijímal každodenně na stupních oltáře chléb života z rukou svého výpomocného kněze.

2. Z tohoto důvodu církev jako dobrá matka postarala se o to, aby její kněží se modlili. Učí je modliti se, přikazuje jim modliti se, sestavila jim zvláštní modlitební knihu, modlitební knihu to v pravdě kněžskou. a vkládá ji každému již při vyšším svěcení do ruky. aby jí nikdy již po všechny dny svého života z ruky neodkládal. Touto knihou jest breviář. Breviář jest knihou plnou nejkrásnější změny a střídání. Žalmy, čtení Písma sv., krátké nástiný života svatých, překrásná místa ze sv. Otcův, hymny a krátké a často velice obsažné antifony jdou za sebou, podávají si jaksi ruce a spojují se v harmonický celek. Církevní rok, který oživuje rok co rok celý duchovní život církve, poskytuje nám příležitosti každým rokem spolu prožívat i cítiti veškerá tajemství vykoupení našeho; církevní rok, pravé to mistrovské dílo církve, podivuhodně vedené Duchem svatým, ukazuje se v breviáři v uspořádání překrásném, povznášejícím a úchvatném. Kromě toho breviář přizpůsobuje se i všem nadáním našeho nitra: jako zvonky kostelní a zpěvy chorální mají svůj zvláštní zvuk. jimž lahodně a mocně promlouvají k srdci, byť i nálada duše naší byla přerozmanitou — tak je to i s breviářem. Jsou to zvláště žalmy, které dotýkajíce se všechněch strun lidského srdce rozezvučí v nich nejkrásnější tóny důvěry, odevzdání, pokory, lítosti, touhy a lásky.¹⁾ Kdyby kdo

¹⁾ Žalmy vyložil krásně prof. Dr. Sedláček a Dr. M. Mlčoch. Viz také P. Carpier O. S. B. *Psalmody ecclesiasticae dilucidatio*.

jinou knihu musil den jak den míti v ruce a musil ji rok co rok přečísti, byl by toho brzo syt — než brevír zamlouvá se nám vždy víc a více, neodbýváme-li ho jenom hudlařsky a bezmyšlenkovitě. Je to duch církve, Duch Boží, Duch svatý, který v něm promlouvá k srdci, a Duch ten nestárne nikdy, zůstává věčně mladým a stále srdce živě osvěžuje a omlazuje.

Brevír bývá často jediným společníkem a těшитelem kněze, jeho jediným věrným přítelem, který nikdy ho neopouští, nezanechává ho nikdy bez rady, pomoci a povzbuzení. Proto jistý kněz, bývalý to ředitel semináře v Raabu, Jiří Hanekamp († 17. května 1901), zcela proniknut přesvědčením o nevyrovnatelné vznešenosti brevíře, když umíral, požádal, aby mu podali brevír, který zlíbal. Tímto znamením lásky a přátelství — políbením rozloučil se s brevířem, jenž mu byl po celý život věrným druhem. Kéž by však každý kněz za svého života měl brevír v takové úctě a tak s ním nakládal, aby umíraje podobně s ním mohl se loučiti.

Blahoslavený Jan Sarkander, farář v Holešově na Moravě († 17. března 1620), při jehožto úchvatném blahořečení v chrámu sv. Petra v Římě byl jsem r. 1860 přítomen, vyprosil si ve vězení, ve kterém po jeho mučení ještě 33 dnů bylo mu trpěti, aby mu pro útěchu dali brevír. Vyplnili jeho prosbu, ale ruce jeho byly strašným, šestihodinným mučením tak znetvořeny, že nemohl hýbati ani prstem a tak nemohl ani obracet listů v brevíři. Proto tento mučedník zpovědního tajemství pomohl si jazykem, používaje ho nejen ku chvále Boha v odříkávání žalmů, nýbrž jím také pracně obraceje listy a promlouvaje nahlas ke svým spolutrpiteľům: *Psallam Deo meo, quamdiu fuero. Ad Dominum cum tribulor clamabo et exaudiet me; educet*

animam meam de lacu miseriae . . . Lingua mea tota die meditabitur iustitiam eius, et non tacebit laudem eius. Mučedník tento zase jiným způsobem líbal knihu breviře. Obojí způsob však nechť nám připomíná, jakého pokladu dostalo se nám v církevních hodinkách kněžských.

3. Než zda modlitba breviře není také spojena s mnohou námahou a obtíží? Kterak by se mohlo jinak říkati: „Onus Breviarii“? Bez odporu modlitba breviře vyžaduje také mnohé oběti. Tak v některých dnech kněz bývá pracemi zavalen, tak že neví, kde mu hlava stojí, a tu se hlásí ještě breviř, chtěje mermocí býti poříkán. Mimoděk připomíná nám to podobství o sluhovi, který navrátiv se od těžké polní práce, nemůže si pohověti, nýbrž ještě obsluhovati má svého pána. Mnohý mohl by přijíti do pokušení odbýti breviř zrovna tak, jako odbýváme obtížnou návštěvu.

Než což breviř právě v takovýchto dnech není velikým dobrodiním pro nás tím, že nás k modlitbě donucuje, kdežto jinak byli bychom, jsouce tolik zaneprázdnění po celý den, modlitbu opomenuli? A den bez modlitby čím by byl? Dnem bez slunce, dnem bez požehnání.

Jindy zase upracovali jsme se ve zpovědnici až do umdlení, anebo cítíme v sobě touhu jíti dříve spat než obyčejně; než viz, tu breviř hlásí se opět a tluče jako dotěrný přítel o slyšení a přihlašuje se snad s nějakým officiem „de ea“. U slyší-li třebaš jen nějaké mrzuté dále, nedá se tím nikterak odbýti, nedělá uraženého, ba uklidňuje a upokojuje konečně duši uštvanou a znepokojenou mnohými starostmi a obtížemi.

Někdy je zase duše tupá, chladná a prázdná, vše se jí hnusí a tak i modlitba se jí protiví. Podobá se

nemocnému, kterého jímá hnus ke každé potravě. Žalmista o ní dí: Dormitavit anima mea prae taedio). V tomto zlém a rozervaném stavu duše nemá přece dlouho setrvati, jinak vydávala by se v mnohá nebezpečí. Kterak vyprostiti se však z tohoto povážlivého duševního stavu? Modlitbou; jiného léku není pro tento stav duševní omrzelosti. Breviř je konečně proti této nemoci nejlepším lékem zvláště svými žalmy, které srdce tak jímají. Pročež onen verš citovaného žalmu dodává: Dormitavit anima mea prae taedio: confirma me in verbis tuis.

Breviř tedy právě tam, kde pokládán bývá za „onus“, stává se nejvýš potřebnou podporou kněží. Toho zakusil přechoť sv. František Saleský. Píšeť: „Často jsem tak přetížen prací, že nevím, kudy kam, že nevím, co bych měl dříve začít; ale to mne nikterak neruší při modlitbě breviře, nikdy neznepokojují mne pro to roztržitosti. Představuji si, jakobych byl v nebi a jakobych tam pěl s anděly píseň chvály Stvořiteli. Shledávám potom, když odcházím z choru, že právě ty nejzamotanější záležitosti, které mi nadělaly tolik starostí, byly v okamžiku rozmotány: Pán mi modlitbou pomohl.

Aby však breviř přece ti nepřicházel v nevhod, vyměř si pro něj vhodný určitý čas, užívaje při tom vydatně privileje anticipovati den před tím; pak nepřijdeš tak snadno s breviřem do úzkých. Kdo však s modlitbou breviře odkládá vždy až na konec dne, oddávaje se do pozdní noci zábavě a obveselení, aby pak ještě v posledních chvílích před půlnocí přeříkal svůj denní úkol, ten ovšem shledávati bude v breviři

1) Žalm. 118, 28.

jen málo lahody a útěchy, nezasluhuje však také nic jiného pro takovéto odstrkování brevíře a pro takovéto zacházení se vznešenou touto modlitbou.

Nepochopitelným způsobem brevíř některým kněžím připadá modlitbou méněcennou, modlitbou, které lze věnovati méně úcty a zbožnosti než modlitbám jiným, ač právě opak toho jest pravdou. Neboť brevíř, nehledíme-li ani na jeho skvělý obsah, má tu přednost do sebe, že jest úřední modlitbou církve. Kněz modlí se jej jako služebník církve. Modlitba brevíře jest tedy modlitbou církve, milené nevěsty to Kristovy, kteráž modlitbou touto se spojuje se svým nebeským ženichem. Modlitba brevíře není modlitbou o-samocennou, neboť připojuje se k samému vznešenému sboru andělskému: *In conspectu angelorum psallam tibi et confitebor nomini tuo Domine*. Připojuje se ke sboru všech zbožných kněží, řeholníků a řeholních panen, kteří všichni modlí se tuto modlitbu s takovou bedlivostí, úctou a zbožností: ba mnohé řády mají za hlavní úlohu své řehole důstojné odříkávání a zpívání hodinek. K tomuto zbožnému a po celé církvi rozšířenému sboru přidružuje se i každý kněz, nechť se svoje officium modlí kdykoliv, vždy modlí se jako sluha církve, spojen s celou církví, modlí se za potřeby její i jednotlivých věřících, kteří často jen pramálo modliti se chtějí, nebo se modliti mohou. Pro tuto společnou modlitbu dostává se věřícím nestihlých milostí, útěchy v utrpení, pomoci v nouzi, síly v pokušení, ochrany v hodině smrti. Každý kněz má však povinnost připojiti ze svého k tomuto požehnanému dílu církve; patří to k jeho stavu a k jeho postavení, které zaujímá ve světě a v církvi. Jest jej o povinnosti, jeho „officium“. Kdo by s radostí nepřipojil se k této společnosti světové, společnosti

brevířové, věda, že v ní Kristus sám jest uprostřed tohoto všeobšáhlého spolku, dle slov svých: „kde dva nebo tři shromážděni jsou ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich.“

4. Ačkoliv recitování hodinek je hlavní modlitbou kněžskou, přece zbožný kněz nepřestane jen na této modlitbě. V mnohých klášteřích aspoň novicové musí kromě breviře modliti se ještě jiný malý breviř, t. zv. „Marianum“. Já nemám v úmyslu kněžím „onus breviarii“ tímto marianským breviřem ještě stěžovati, myslím však, že každý kněz místo něho měl by se denně modliti růženec. Nemohu si vůbec představití žádného kněze, jenž by také dětinně nectil Matky Boží, a zase nedovedu si představití vhodější denní pobožnosti k úctě Panny Marie nad modlitbu sv. růžence, jenž jest v pravdě žaltářem a breviřem laiků.

S růžencem kněz má sestupovati mezi lid, řaditi se mezi katolické laiky a s nimi se spojovati ke chvále a vzývání P. Marie. Jaký to veliký zástup ctitelů Bohorodičky, kteří po celém světě jsouce rozšíření, vzývajíce ve všech řečech Pannu Marii, a kolik tu duší něžně zbožných mezi nimi! Mezi nimi ani kněz nemá scházeti; vždyť on obzvláště potřebuje přímluvy Panny Marie. jež jest Uzdravením nemocných, Útočištěm hříšníků. Potěšením zarmoucených, Pomocnicí křesťanů. V kolika vlastních potřebách potřebuje také mocné ochrany a stále přímluvy Panny Marie. Připojí-li se však kněz modlitbou sv. růžence k této tak zdomácnělé modlitbě křesťanského lidu, jest nicméně jeho povinností, aby se růženec modlil daleko účinnějším způsobem, aby při něm vnikal hlouběji v jeho tajemství a hojněji čerpal z jeho pokladů milosti. Svatý růženec má býti jaksi jeho večerním rozjímáním, z něhož ne-

zřídka může čerpati takové útechy a duševního užitku, jakého mu snad ani ranní rozjímání neposkytlo. Malá námaha, jíž se k tomu cíli podrobí, bude zajisté pohatě odměněna; neboť kdekoliv královna sv. růžence nalezne učelivého žáka, neomešká mu býti laskavou učitelkou. To poznal dobře slavný kardinál Mechelnský Augustin Dechamps, jemuž při rozjímání tajemství sv. růžence dostalo se největších osvícení o tom, jak by ve všech životních okolnostech měl napodobiti vznešený vzor Božského Spasitele; zůstal však také sv. růženci tak věrným, že od svého prvního sv. přijímání až do své smrti (tedy 60 let) jej denně se modlil: jen jedenkrát ve své poslední nemoci zapomenuv na něj, následujícího dne dojemným způsobem si stěžoval na svou zapomětlivost. Kéž by každý kněz denně tak svědomitě se modlil růženec! Nekonáli tuto pobožnost denně s lidem ve chrámě, má nejlepší příležitost k tomu večer, za přítomnosti všech domácích. Tak se stane z jeho domu jakási „ecclesia domestica“, připomínající první doby církve, kdy věřící, shromáždění po domech, tak vroucně se modlivali, že se až místo, kde byli shromáždění, zachvívalo, a kolikrát i půlnoc ještě je zastihovala na modlitbách.

5. Při tomto dvojím druhu modlitby (breviři a růženci) kněz je ve velice zbožné společnosti, než přece nejlepším společníkem jest mu vždy Pán sám — a tohoto nalezne ve svatostánku, v kostele. Kněz svolav jej konsekračními slovy na oltář, uzavřel ho do svatostánku, a učinil jej zajatcem lásky: proto nesmí ho tam zanechat zcela opuštěného, nýbrž má jej také navštěvovati. Pán touží po něm, a kněz zase potřebuje jeho pomoci v dobrých a ještě více ve zlých časech. Tam nalezne účast v radosti i v utrpení, tam

nalezne rady i osvícení, tam nalezne útěchy a zmužilosti, milosti i požehnání, tam nalezne onoho, jenž všecky k sobě zve, kteří pracují a obtíženi jsou, aby je občerstvil. Řekli byste proto vším právem, že kněze den jak den to táhne odebrati se každé odpoledne k Spasiteli svátostnému a s ním čtvrt hodiny si pohovořiti, dle dobré rady Syn. Dioec.: *Quotidie Christum regem in ss. Eucharistia latentem visitet, quasi gratias aliquali modo referens pro visitatione mane a Christo sibi facta.*

Tímto zbožným cvičením proslul zvláště ctihodný Bartol. Holzhauser. Nazýval Nejsvětější Svátost „rájem pozemským“, ježto v ní máme u sebe toho, jenž tvoří blaženost a slast ráje nebeského. Sebe sama pokládal za strážce svatostánku a pozoruje, jak často křesťané nechávají Spasitele samotna a opuštěna, želel toho převelice, vynasnažuje se častými návštěvami svými vynahraditi Spasiteli netečnost lidu jeho. — Jak dojemná jest také zpráva jakéhosi missionáře v Číně, jenž musil chudobné chatrče z hlíny uplácené užívat i za modlitebnu i školní světnici, a proto naříkal: „Čeho v těchto okolnostech nejvíce postrádám, jest, že nikdy se mi nedostane štěstí pokleknouti na čtvrt hodiny před Nejsvětější Svátostí, leda přijdu-li jednou za čas do osady Zininga, vzdálené od nás přes dvacet hodin.“ My však máme tolik a tak snadných příležitostí navštěvovati svého milého Spasitele, tohoto „svatého poustevníka“, jak jej jistý starý farář případně nazýval! Než nezatajuji při tom, že velice snadno můžeme se zpronevěřiti tomuto spasnému cvičení. Brzy je to nějaká práce, která nám v tom překáží, brzy zase zábava nás od toho zdržuje, jindy opět špatná nálada, jež nedovoluje, bychom se s radostí oddali pobožnosti.

Než což milý Spasitel nemá žádného práva na nás, máme všemu dáti před ním přednost, i práci, i zábavě, i pohodlí? A kněz zda učiní snad zbytečně tyto kroky do kostela, v němž po celý téměř den kromě něho nikdo jiný se neukáže? Koho kdy milý Spasitel propustil od sebe, aniž by ho byl posilnil, potěšil a milostí svou obohatil? Avšak řekneš snad, dnes jsem tak stísněný, zmatený, vinou stížený; stydím se před Pánem dnes se ukázati. Pak právě tvrdím, že taková návštěva jest ti tím potřebnější. Nevěř, že bys v takovém stavu Spasiteli snad přišel v nevhod — naopak on čeká již po celé hodiny, aby posilnil tvé nešťastné srdce kněžské, stísněné ať starostmi, ať soužením, ať vlastní vinou. Jdi jen k němu; ukaž se před ním tak, jak jsi, on přijme tě také tak jak jsi, zhodí tě tvých těžkostí; a ty budeš od něho odcházeti jako nový člověk, posilněn a občerstven. Jen pevně přidrž se myšlenky a nespouštěj se jí: On na mne čeká — chce mne dnes obohatiti zajisté zvláštní milostí!

Takového osvětlení často P. Colombière T. J. dosahoval, jak sám ve svém „Duchovním deníku“ vděčně doznává: „Šel jsem dnes velice nekliden do oratoria a bojoval jsem téměř půl hodiny, abych opět nabyl dřívějšího klidu. Obrátil jsem se rychle k milosrdenství Božímu, abych Pána odprosil za poklesek, jehož snad jsem se dopustil; zároveň přijal jsem ochotně veškero zahanbení, jež by snad následovalo z mého poklesku, ba umínil jsem si, že sám zahanbení toto předejdu a na sebe u svých spolubratří budu žalovati. Tu pojednou takový klid zavítal do mého srdce, že se mi zdálo, jakobych byl našel Boha, jehož jsem hledal.“

Jak prospívá to také ku vzdělání křesťanského lidu, vidí-li, že kněz obcuje s milým Spasitelem nejen

tehdy, když jest nucen k tomu úkony církevními, nýbrž že i dobrovolně bez přinucení navštěvuje toho, po němž srdce jeho touží! Dosud se živě pamatuji na událost, jež na mne hluboký učinila dojem, totiž, když jsem ještě jako právník při jednom horském výletě v Neustiftu (Stubai) ve velkém, prázdném kostele jednoho odpoledne spatřil mladého duchovního, nejspíše tamního kaplana, nábožně se modlití. Bylo to právě tehdy, když jsem uvažoval, mám-li se věnovati duchovnímu stavu, a událost tato byla mi k tomu novou pohnutkou. Mnohý snad ani nevěří, jak velikým dojmem podobné věci působí na laiky. Proto předcházejme v tomto směru dobrým příkladem! Zvláště nezapomínejme při čtyřicetihodinném výstavu Nejsv. Svátosti, jdeme-li ku svému sousedu na závěr této pobožnosti, že nemáme býti jenom hostmi na faře, nýbrž také hostmi Spasitele v kostele, jenž nás lépe občerství než nejlepší oběd. Dobrý takový příklad působí více nežli několik kázání o užitečnosti modlitby. Snad v tom ten neb onen farník bude nás následovati, a tak způsobíme milému Spasiteli novou radost, za niž dojdeme zajisté hojné odplaty: „Byl jsem v zajetí (lásky) a navštívili jste mne.“

VI.

Studium.

Labia sacerdotis custodient scientiam.
(Malach. 2, 7.)

Knězi potřebí je studia. — Modlitba sama nestačí. — Studia potřebuje pro spásu duší, zvláště že nyní svět klade tak velkou váhu na vědění, a že jím jedině lze čeliti nevěře a uchvacovat věřící. — Kněz nevědomý stává se knězem nehodným, nešťastným. — Neplatí výmluva, nemám času ke studiu. — Studovati máme především dogmatiku, s pérem v ruce, pak i jiné odbory bohosloví. — Studium prospívá styk s vědci. — O vědění kněze svědčí jeho knihovna.

1. Když jsem svému šlechetnému, zbožnému otci projevil úmysl, že se chci věnovati stavu duchovnímu, a učinil jsem to (přiznávám se) se srdcem stísněným, musil jsem u něho podstoupiti první zkoušku o volbě stavu. Otázka mně při zkoušce předložená byla krátká, ale hodila se, jakoby ji ulil. Otec se mne totiž otázel: „Josefe, rád se modlíš a studuješ?“ Přisvědčil jsem. Na to pravil otec: „Modlíš-li se rád a studuješ-li, můžeš se státi dobrým knězem; takoví však, kteří se nemodlí a nestudují, stávají se nešťastnými, často i nehodnými kněžími.“

Tím byla zkouška tato ukončena. Často si vzpomínám na tato slova svého zvěčnělého otce i na hlubokou pravdu v nich obsaženou. Pravdou jest a zůstane věčně pravdou: Modlitba a studium jsou nezbytnými oporami kněžského života; modlitba a studium jsou dvě křídla, jimiž kněz povznáší se nad všedního člověka a vzlétá nad světácké a světské počínání smrtelníků. Nedostává-li se knězi jednoho neb druhého, pak kněz nestojí již na výši svého povolání, klesaje ponenáhlu dolů se své duchovní výše, a to často přehluboko. Modlitba samotná mu nestačí; vždyť také ustavičně po celý den nebude se modliti; jak naloží pak s ostatním časem, nevyplní-li ho z většiny aspoň studiem? Pokud povinnosti jeho povolání toho nutně nevyžadují, čas tento zničí se zahálkou.

Sv. Jeroným: *Qui studiis valedicit, haud raro in turpe inertis otii vitium prolabitur. otium vero, seu vacare a studiis vivi hominis sepultura est.*

Je-li pak zahálka pro lidstvo počátkem vší nepravosti, jest zajisté tím nebezpečnější pro kněze; neboť kněz, jenž se nudí, bude si hledati zábavu, a nenalézáje jí ve svém vlastním domě — ačkoliv studium

ve vlastním pokoji za vlastním stolem bylo by mu nejlepší zábavou — jde do hostince nebo do jiných domů, kde různá nebezpečnoství číhají na něho; odtud vrací se domů ještě mrzutější než z domova vyšel, aby zakusil sám na sobě pravdu slov ctihodného Tomáše Kempenského: *Quoties inter homines fui, minor homo redii*; o knězi pak platí: „*minor sacerdos redii*.“ Proti tomu všemu studium je nejlepším lékem. právě tak jako je lékem pro některé jiné chvíle, jež by na kněze doma mohly naléhati, totiž pro chvíle roztrpčenosti a pokušení. Jeden exercitátor poradil nám kdysi. bychom ve chvílích těžkého pokušení utekli se ke knihám, jež bychom potom zlému nepříteli jako balvany házely na hlavu, tak jej od sebe zaháňjíce: Dobrá to rada — „*probatum est!*“ připojil potom a kdo se dle této rady řídí, zajisté si ji pochválí a přisvědčí: „*probatum est!*“

2. Kdyby však kněz skutečně veškeren svůj čas vyplnil úkony zbožnosti, bylo by to přiměřeno jeho stavu? Nikterak, vždyť kněz nemá žíti jen pro sebe a své vlastní posvěcení, nýbrž jeho úkolem jest sloužiti cti a slávě Boží, blahu církve, spáse duší; a k tomu jest mu třeba mnohých, hlubokých a vynikajících vědomostí, „neboť rty kněze mají ostříhati umění a z úst jeho hledati budou zákona; neboť andělem Hospodina zástupů jest.“ (Malach. 2, 7.)

On má v moudrosti a učenosti závoditi téměř s anděly, aby byl hodným poslem Božím. Bůh pak tak velice je nedůtklivým na to, aby služebníci jeho byli mužové osvícení a učení, že hrozí u proroka Ozeáše: „Poněvadž jsi ty zavrhl umění, i já zavrhnou tebe. abys neposluhoval mi kněžstvím.“¹⁾ Tato pohrdavá

¹⁾ Os. 4, 6.

slova Bůh promlouvá i nad knězem, jenž pohrdá studiem. — Jak dále církev soudí o knězi, jenž svou nevědomostí církvi činí hanbu, kněžský stav snižuje a ve velikém duchovním boji, jejž církev zvláště za našich dnů s bezbožnou vědou musí podstoupiti, se nepříčiní, aby dle sil svých užil i duševních zbraní? Nad takovým knězem církev trpce nařiká; ani ona nemůže ho potřebovati; vždyť nedostatek vědomostí církev prohlašuje za irregularitu. Vzpomeňme si jen na vážná slova svatého knížete církevního: „Ti z vás.“ tak napomínal sv. František Saleský své kněze, „kteří se zaměstnávají takovými věcmi, které studiu překážejí, jsou podobni těm, kteří ujímají svému žaludku silné potravu, živíce se jen mdlými nezáživnými pokrmy, které nejsou s to, aby žaludku dodaly potřebné síly. Ujišťuji vás, že jest se báti více nevědomosti u kněze než hříchu, protože nevědomostí nehyne on sám jediný, nýbrž i celé kněžstvo zneuctívá a snižuje. Proto vás zapřísahám, bratří, byste se věnovali vážně studiu! A největší neštěstí přikvačila na církev proto, že archa věd v jiných rukou byla než v rukou levitů.“ Světec doznal dále zcela otevřeně, že nevědomost kněžstva v Ženevě a okolí byla příčinou toho, že kalvinismus tak rychle se rozmnožil, a končí slovy: „Prosím vás, bratří, byste všichni vážně studovali, byste byli učení, bohabojní, bezvadní a vždycky připraveni odpověděti všem těm, kteří se vás po nějakém předmětu víry otáží.“ Proto také jistý professor theologie odpověděl svému žáku, jenž mínil: „Bůh nepotřebuje mé vědomosti k obrácení duší“ — zcela krátce: „avšak ještě méně potřebuje vaší nevědomosti.“ (Gibbons.) Za našich dnů studium je knězi dvojnásobně potřebno, má-li zaujímati ve vzdělaném světě místo čestné. Byly doby,

kdy církev samojediná na zemi pěstovala vědu a vzdělávala ducha; tomu není tak za dnešních dnů. Okruh vědeckého vzdělání rozšířil se již daleko na všechna odvětví lidského povolání. To nestalo se ovšem bez přispění církve, která pomáhala k tomu zvláště zakládáním škol od elementárního učení počínajíc až k hlubokému a obsažnému vzdělání universitnímu. Bohužel tato sídla odloučila se od církve a nejsouce církví vedena a řízena, sešla namnoze s cesty pravé, tak že mnohdy rozšiřují vědu nepravou. Má církev nyní svého čestného místa v dnešní vědě se vzdáti, má se stoupiti s katedry pravdy a moudrosti a pole vědecké ponechat učitelům bludným? To by se však dělo, kdyby kněží nevěnovali se studiu horlivě, a kdyby všemi silami se nepřičinili, útokům bludné vědy čeliti. Jak velice jest tedy toho želeť, že kněží, jež Bůh obdařil vynikajícím nadáním ducha, nechávají ležeti tento poklad zcela ladem. Co mnohý mohl by k dobru, na obranu a ke cti církve vykonati v tom neb onom oboru, on však dává přednost nečinnosti, rezaví jaksí; jak praví přísloví: I břitkého meče chytá se rez. Kéž by takový kněz pozorně si přečetl podobenství o hřívnách ležících ladem a na sebe je vztahuje jím se řídil! — A duše věřících co mají souditi o takovém zanedbávání schopností, jež Bůh knězi udělil, aby jich užil v jejich prospěch, když kněz zadržuje jim poklad Bohem sobě svěřený, nechávaje ho ležeti ladem? Neboť kdo by mi nepřisvědčil, že pastorec kněze, jenž studuje, liší se od pastorec kněze, jenž nestuduje, jako den od noci? Jak zcela jinak naslouchá se slovu Božímu s kazatelnou pronesenému od tohoto, než od onoho kněze! Jak náboženské vyučování obou — katechese liší se od sebe — ba i ve zpovědnici, jaký je rozdíl ve vedení

duší, ať nedím nic o různém vlivu, který vykonává se na věřící, když jeden kněz příkladem svým je povznáší, a druhý jim pohoršení dává! To je tím více na pováženou, že kněz, který nestuduje, pomalu upadá v naprostou nevědomost.

Koncil Pražský z r. 1860 v hlavě III.: Sacerdos, qui legem Dei nesciendo delinquit, suis etiam populum peccatis involvit et quos doctus relevare potuerat, secum simul per imperitiam gravat.

Jak veliká škoda z toho povstává lidu křesťanskému, také čtvrtý koncil toletský naznačuje slovy: Ignorantia autem, mater cunctorum errorum, maxime sacerdotibus vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Jak tudíž duše nevědomostí kněze zkrácené potaji i veřejně budou na něho naříkati a jednou na soudě Božím na něho budou žalovati!

3. Největší však škodu z toho má sám kněz líný a práce se štítící, ježto se stává knězem nehodným a nešťastným. Vždyť jaká suchopárnost rozhošťuje se zajisté v srdci takového kněze, jaká nespokojenost se svým povoláním, jaká rozmrzelost při vykonávání kněžských povinností! Jaký pak to pocit, věděti, že jsem v odporu s tím, čím býti mám a co skutečně jsem! Ať jde takový kněz kamkoliv, ať hledá zábavu kdekoliv, trapného vědomí nezbaví se nikdy, že nežije tak, jak jeho svatý stav mu přikazuje; jest a zůstává knězem nešťastným, o němž platí průpověď:

Duchovním-li chce kdo býti,
musí v skutku ducha míti.

Jak kněz cítí se naproti tomu šťastným, jenž rád a pilně studuje, jenž stále hlouběji vniká do tajemství svaté víry, vždy jasněji prohlédá krásu kře-

stanského učení, víc a více pocituje sladkosti dobroty a moudrosti Boží, kterou všestranné studium s sebou přináší! Knihy jsou jeho nejlepšími přáteli, jeho učiteli, jeho rádci a těšiteli; knihy ho nikdy neopustí; u nich nalezne vždy nejlepší zábavu. Jsou jeho přáteli, a také on stal se jejich přítelem a toto přátelství a požitek z něho plynoucí vzrůstá tím více, čím více se navzájem poznávají. S počátku snad nepodaří se dojíti k tomuto důvěrnému obcování bez námahy a sebezáporu, avšak „konečně nalezneš klidu u ní (moudrosti) a ona se ti promění v radost.“¹⁾ Jak chvála ona slušela by zajisté každému knězi, kterou sv. Jeronym pronáší o knězi Nepotianovi po jeho smrti (ep. ad Heliodor.): *Lectio assidua et meditatione diuturna pectus suam bibliothecam fecerat Christi!* Takové chvály zaslouží si však jen tehdy, bude-li denně studovati, jak důrazně kardinál Gibbons doporučuje každému knězi slovy: „Věnuj každodenně hodinu vážnému studiu a čiň tak stále, vytrvale po deset let, a budeš učencem!“

Jak také studium učiní snadnými a příjemnými knězi všechny povinnosti jeho povolání!

Nač takový kněz by prohledával stará i nová kazatelská díla, aby z nich nějaké kázání pro sebe vymačkal? Vždyť nosí s sebou celou kazatelskou knihovnu, již si zaopatřil studiem a v níž nalezne dobře připravenou látku pro všechna možná themata. Jest zvyklý učebnou látku sám si zpracovati, a tak kázání nestojí ho příliš práce a je k tomu jeho vlastní prací, není žádným cizím peřím, jež nikdy nezpůsobí zvláštního dojmu a zřídka kdy jest provázeno požehnáním Božím, které je zaslíbeno práci lopotné. Také

¹⁾ Eccles. 6, 29.

ve škole kněz, jenž studuje, pohybuje se daleko jistěji a obratněji ve všech otázkách a jest schopen mnohem přesněji a jasněji svým žákům podávati vysvětlení. Krátce o studiu lze totéž říci, co jest psáno o duchu moudrosti: „Spolu pak s ní přišlo mi všecko dobré, a nesčíslná čest skrze ruce její. A veselil jsem se ze všech věcí: neboť předcházela mne ta moudrost a nevěděl jsem, že všech těch věcí jest matkou.“¹⁾

4. Uvážíme-li všecken prospěch, jehož kněz studiem nabývá věci svaté, církvi a nesmrtelným duším, avšak ne v nejmenší míře sobě samému, tu snadno bychom si pomyslili, že není kněze ani jediného, jehož bychom nenalezli často za stolem při pilném studiu. Než, bohužel, často jest tomu právě naopak; a proč? Tažme se takového kněze po vysvětlení; co nám odpoví? Řekne: „Nemám času ke studiu.“ A nedá se popírati: pro mnohého kněze jsou celé dny, ba i celé týdny takové, že v nich je povinnostmi svého povolání tak zaměstnán a na sklonku dne tak unaven a vyčerpán, že s těží ještě se pomodlí brevíř. Tu zpovědnice zaměstnává ho celý den, tam opět zaopatřování; v některých dobách a na některých místech i škola vyžaduje mnoho práce, zvláště v postní době, kdy příprava k prvnímu sv. přijímání, k první sv. zpovědi mnoho zabere mu času.

Kněz však nežije vždycky v takovém shonu a kvapu, aby mu ani chvilinky nezbývalo; přijdou dnové, které mu takřka zcela přináležejí. Sáhne tehdy s radostí opět po svých knihách a dá se do studia? Bojím se, že tak neučiní. Napřed chce si od lopt duchovní správy trochu oddechnouti; brzo však tento

¹⁾ Moudrosti 7, 11—12.

oddech bude mu spíše záminkou, aby studiu se vyhnul; odvykl již studiu, práce duševní, lámání hlavy se mu protiví, jímá jej téměř strach před knihami. Jako to stojí hodně námahy, má-li se nákladní vůz, který se zastavil, přivésti zase do kolejí, do chodu, tak i nyní stojí to veliké sebezapření, má-li kněz se opět zapráhnouti do studia a knihy před delším časem odložené opět vzíti do ruky. Co zde píše, zkusil zajisté každý sám na sobě, s tím však rozdílem, že jedni co nejdříve zhostili se této nechuti ke studiu rozhodným potlačením této pohodlnosti, kdežto druzí nevzchopili se až k této zmužilosti a k tomuto sebezapření. První nabyli opět po jednom neb několika dnech záliby ke studiu, kdežto druzí klesají stále hlouběji ve své nechuti ke studiu, až konečně mu odvyknou úplně. Nikdy na to nepomyslí, že by měli vážně studovati. Jiní zase jsou po celý den nějak zaměstnání, ale více z kratochvíle než v pravdě užitečnými, kněžskému povolání odpovídajícími věcmi. Sem spadají slova P. Tillmana Pesche T. J., proslovená v jeho křesťanské filosofii životní: „Při upotřebení času záleží mnoho na dobré pohnutce. Mnohý zničí svůj čas bezcenným zaměstnáním, právě tak dobře jako zahálkou. Namáhá se mnoho a přece vlastně nečiní nic, poněvadž nečiní to, co by činiti měl.“ Podobně píše i Meschler v životopisu sv. Aloisa: „Žítí neznamená trávení v klidu a rozkoši dny svého života, nýbrž snažiti se, přičiňovati se a pracovati; pracovati neznamená zabývati se libůstkami, o vše se otřítí, o všem něco věděti a uměti, pokud to žádné námahy nevyžaduje, pokud to vlastně není než jiný, slušnější způsob zahálky. Pracovati naopak znamená: pilně dle své povinnosti neustále činnými býti ku slávě Boží a ke spáse lidstva; znamená nešetřiti potu a námahy

a tak míti podíl na příkázání Páně: „V potu tváře chléb svůj jísti budeš!“ Slova těchto znaleců duchovního života bohužel jak odsuzují často zaměstnání mnohých kněží! Místo aby kněz po snídani ihned chopil se vážné práce, chápe se zbytečností nebo lelkuje; pak zaboří se do novin, snad zaholubá se také do nějaké zábavné knihy; a tak nejlepší čas ke studiu uplyne bez užitku, drahocenné dopolední hodiny se promrhávají. Tací kněží neznají drahocennosti času; neboť nezabíjeli by čas takovými titěrnostmi. místo aby právě zlatého ranního času co nejvíce využili k poděkování za dary mše sv. a sv. přijímání. Nestuduje-li kdo dopoledne, nestuduje tím spíše odpoledne. a tak celý den ztrácí se bez užitku. Jaký to planý, mělký, nedůstojný a neutěšený kněžský život! Nechť tudíž kněz učiní si nezměnitelným pravidlem dopolední hodiny věnovati vždy vážnému studiu, přípravě na kázání nebo přípravě ku křesťanskému cvičení, ku katechesi ve škole, k opakování morálky, ke studiu pro farní konkurs a pod.

Napřed má býti práce, pak zotavení; napřed námaha, pak odpočinek. Odpoledne může též nějaký čásek věnovati časopisům neb nějaké zábavě, nicméně i tehdy třeba nějaké místečko ponechat pro studium, byť to bylo studium lehčí.

5. Mnohému však je závadou, aby se pustil do studia. otázka: Co mám studovati? Otázka to, jež každého dne se mu vrací, a nikdy od něho není zodpověděna. Mnohý, jak dí přísloví, pro množství stromů nevidí lesa. Tolik jest toho k studování, že by mohl více než sto let ustavičně studovati. a tento kněz neví, čím by se jeden den nebo jednu hodinu měl zabývati? Abychom takovému „circulus vitiosus“, který odnímá každou chuť ke studiu, ihned rázem učinili konec.

odpovězmež si trochu obšírněji na otázku: „Co mám studovati?“

Jak zkušenost učí, mladí kněží, ba snad i starší mají před studiem dogmatiky strach. A právě radil bych všem, aby zvláště pěstovali toto pole tak široké a důležité theologického vzdělání, a to aby pěstovali každým směrem pozitivně i apologeticky. Jaká to požehnaná práce pro kněze!

Pravda je sice, že dogmatika vyžaduje opravdivého, vážného studia. Než čím více kdo oddá se tomuto studiu, tím více předmět tento vábí jej k sobě, tím více rozvinuje se před duchem jeho krása křesťanských dogmat, tím více unáší ho podivuhodná harmonie tajemství spasných, tím nadšeněji patří na to, že theologická věda spočívá na pevných, nevyvratných sloupech. Jak důležité jest i za naší doby, aby kněz učení víry jasně a důkladně vystihl a byl s to, aby vítězně vyvrátil všechny námitky proti němu činěné. Kněz potřebuje z ohledu na potřeby věřícího lidu dobře ovládati speciální část dogmatiky, než z ohledu na popíračného ducha času, jenž rád pochybuje, o všem, je neméně záhodno, aby si hleděl i části generální a apologetiky. — Pramenů k tomu má dosti, a bylo by smutné, kdyby o nich ani nevěděl. Bylo by z toho viděti, že nic vážného nečte a nepodporuje.

Každý kněz musí býti dobrým dogmatikem a apologetou. Tedy nejdříve studium dogmatiky! K tomu náleží s počátku pro mladého kněze důkladné opakování knih, z nichž studoval v semináři. Toto opakování je nyní zcela jiným studiem, než bylo studium před zkouškami v semináři, kdy jest třeba v krátké době obsáhlou látku ovládnouti. Kněz nemusí se studiem spěchat. Může se zcela klidně do jednotlivých dogmat pohrou-

žiti, je sobě rozčlánkovati, základy křesťanské až na dno prozkoumati a tak jasného rozhledu o nich nabýti. Je-li pak s upevněním těchto základů hotov, může jednotlivé partie studovati, s pomocí děl větších, čímž radost a požitek ze studia a dogmatiky stále se bude zvětšovati, a sice bez konce. To, čemu jsme se v semináři naučili, jest téměř jen tolik, jako návod a ukázka, jak bychom měli dále studovati. (Gibbons.)

6. Smím-li dáti ještě jednu velmi-dobrou a osvědčenou radu ke studiu dogmatiky (ač rada tato jest užitečná i ke každému vážnému studiu), tu radím, aby každý studoval s pérem v ruce; totiž aby si předmět sám náležitě ucelil a osvojil, jednak sám všechny důvody pro a contra si písemně zodpovídaje, jednak jej synopticky probíraje. Pokud představy máme j e n o m v h l a v ě, tu často se jim nedostává určitosti a jasnosti. Zaznamenejme-li si však věc na papír, nemůžeme jíti dále, dokud všecko nám není zcela jasno; tu musí všecko býti „černé na bílém“. Péro uchová ti pak všecko pečlivě, k čemu tvůj duch namahavě se propracoval, stávajíc se ti zlatým poutem, jež tě šťastně ku studiu uková a přinutí. Tedy ještě jednou: Studuj s pérem v ruce! Tím duch nabude stále vzrůstající síly a obratnosti, všecko propracovati, vysvětliti, srovnati, odůvodniti. Jest to také takovým cvičením ducha, kteréžto zvláště při studování kázání značně nám napomáhá. Takovým studiem dogmatiky kněz uzpůsobuje se zároveň k tomu, aby byl více než ostatní schopen vykonávati úřad kazatelský po příkladu apoštola, aby totiž ponenáhlu lidu křesťanskému celý poklad víry „omne consilium Dei“ učinil přístupným, místo aby jej stálým moralisováním jednostranně vyučoval a slovo Boží mu znechucoval.

7. Má-li však dogmatika býti ve všech směrech hlavním studiem kněze, přece ani ostatní obory theologické vědy nemají pozbyti své oprávněnosti ve studiu kněze, zvláště mravouka a církevní právo.

Zvláště mravouky kněz nesmí nikdy na delší čas odložit, protože právě ve svém úřadě zpovědnickém má povinnost dobře a všestranně ji vykládati.

V naší době, kdy nejohavnější dějepisné lži starého i nového vydání nejdřívejším způsobem se rozšiřují proti církvi a jejím zřízením, nelze dosti doporučiti i pečlivé studium církevních dějin.

Jak užitečným a skoro nezbytným jest ovšem také studium filosofie! Dnešní době nedostává se právě oné důkladnosti, kteréž nelze dosáhnouti jinak než-li zbystřením ducha zdravou filosofií. Povrchnosti naší doby s jejími nabubřelými hesly a jejími tak častými lživými závěry můžeme čeliti jen pravdou filosofie; než filosofie je také přední podmínkou celého theol. vědeckého studia.

Konečně budiž doporučeno čtení dobrých časopisů, abychom zůstali ve styku s novější literaturou a nejnovějšími díly theologickými a seznámili se s otázkami, o něž svět právě se zajímá. Takovou četbou nejen zůstaneme ve stálém styku s literárním světem, nýbrž četba tato je nám stálou pobídkou, abychom své vědomosti více a více rozšiřovali. Kdyby několik duchovních jednoho vikariátu (děkanství) nebo jedné farnosti se spojilo k odebírání různých časopisů, nebylo by pro jednotlivce tak velké předplatné, a jednotlivci buďto z vlastní četby nebo z hovoru spolubratří měli by stálý přehled o tom, co se v theologické vědě pracuje a objevuje; vždyť již i kooperatoři jsou v nejnovější době

peněžitě tak zaopatření, že při trochu spornosti mohou zcela dobře přinést nějakou oběť na dobré knihy a časopisy.

Kromě přesně theologického studia také jiná odvětví věd nebo umění mohou s velikým užitkem se pěstovati: Řeči, přírodopis, dějiny světové, rovněž i sociální věda, která za našich dnů je pro kněze skoro nezbytností. Nemůžeme zde opomenouti oné části stanov kněžského sdružení Nejsv. Srdce Ježíšova v Brixenu, která se vztahuje ke studiu: „Ježto vážné, pravidelné studium jest nutnou podmínkou dobrého kněžského života, nechť členové věnují svůj čas svědomitě vědeckému vzdělání svému stavu přiměřenému. Nechť se oddají zvláště studiu písma sv., dogmatiky, mravouky a církevního práva. Každému se doporučuje, aby si zamiloval zvláště některé odvětví věd theologických; nadanější mají přikročiti k větším nebo menším vědeckým pracím a uveřejněním jich v nějakém časopise uvésti je ve známost širšímu obecenstvu.“ Z napomenutí knížete biskupa Aichnera k bohoslovcům uvádíme následující zvláště praktická a důležitá připomenutí: Nejprve věnuj své studium tomu, co je nutné, pak užitečnému a potom teprve, zbývá-li ještě čas nebo potřebuješ-li zotavení, tomu, co je příjemné. Mnoho příjemného seslabuje ducha, neboť: „Qui mel multum comedit, non est ei bonum. (Příslaví 25, 27.) Pak studuj vždy důkladně (ne povrchně), a to s pérem v ruce a zároveň soustavně: „Fortuita lectio non aedificat sed animam reddit verabilem,“ dí sv. Bonaventura; konečně studuj také vytrvale, stále a pevně a zůstáváje vždy věren přísloví: Nulla dies sine linea.

Konečně kníže-biskup radí také, aby každý při volbě studia dbal své individuality, totiž, aby onen obor zvláště pěstoval, k němuž má náklonnost a vlohy

zvláštní, aby takto stal se v oboru tom výtečníkem a odborníkem. *Lectorem unius libri timeo*; za to však, aby se nepouštěl do toho, seč síly jeho nejsou; neboť „*non omnis fert omnia tellus*“; zároveň však aby se střežil jednostrannosti, aby se snad nestal nepraktickým theoretikem a nevědomým praktikem. To jsou zlatá pravidla pro studium kněze; kéž by všichni jich jen rádně následovali, aby o žádném knězi se nemusilo říci: Věděl to, čeho nepotřeboval, a čeho potřeboval, toho nevěděl.

8. Velice studiu prospívá a je dobrým prostředkem k zachování horlivosti ve studiu, hledíme-li ve věcech theologických zůstati ve spojení s jinými kněžími, kteří studium si oblíbili: „Uzříš-li rozumného, vydej se časně z rána k němu a stupně dveří jeho schod noha tvá.“ (Sirach 6, 36.) Takovýto kněz je-li v sousedství, jest nad zlato. Zvláště studium tříbí se a osvětluje se konferencemi. jsou-li vedeny pravým vědeckým duchem: tyto nechť dle slov biskupa Aichnera „ze zábavy vycházejí, ale v zábavu ať nepřecházejí“.

Proč by vědecký rozhovor byl vyloučen i z fary, když v ní několik duchovních přebývá? Proč by i při stole věda tu a tam nemohla se dostat k slovu? Ovšem nemá se to díti příliš hledaným způsobem a k omrzelosti jiných. nýbrž nenápadně, jako se užívá koření k zpříjemnění pokrmů.

9. Ke konci ještě slovo o knihovně kněze! Asi před dvaceti lety na cestě v sev. Německu, přišed do jednoho většího města, v němž katolíci i protestanté svorně žijí pospolu, nemohl jsem naléztí noclehu v hostinci, našel jsem jej však zvláštní náhodou v pokoji protestantského kaplana, jenž právě na krátký čas odcestoval. Když jsem se v pokoji trochu důkladněji po-

ohlédl, našel jsem tam jen jedinou knihu, Bibli, toho vydání, jak je biblická společnost rozšiřuje a kromě té ničeho.

Tento kaplan, zdá se, nebyl příliš oddán studiu, neboť knihovna podává nejlepší ukázkou, kam horlivost a píle sahá ve studiu, nebo také v kterém oboru duch si více oblibuje. Nesvědčilo by tedy příznivě o knězi, kdyby jeho stojan nebo skříň byly jen chudě vyplněny; přes to však také příliš mnoho knih, a zároveň všecko možné, přeházené páté přes deváté, nelze knězi doporučovati.

Hlavní věcí jest, aby každý měl dobré, užitečné knihy, „non multa sed multum“, často jest „quod munero inferius re uberius“. Nechť kněz se střeží, aby o něm platila slova průpovědi Šebestiána Brandta v „Narrenschiffu“:

Prvý blázen ukazuje se vám,
jenž plné náruče knih doma mám,
jichž ani čísti já nedovedu sám.

Které tedy knihy měly by býti v knihovně každého kněze? Především písmo sv., latinsky a v mateřské řeči kněze, s případnými poznámkami a třeba i s obsáhlejším komentářem, aby vždy krátký výklad všech těžších míst byl knězi po ruce. Písmo svaté musí býti první a nejceněnější knihou jeho knihovny. Žádná kniha nemůže se honciti takovým autorem jako písmo sv. Jest to kniha knih, jest to příručka neomylné učitelky církve sv. a „liber sacerdotalis“, jak je nazývá sv. Ambrož. Na této knize má býti patrné, že denním užíváním je hodně ohmataná. Ctihodný Vincenc Palloti vložil si písmo sv. samo o sobě do zvláštní malé skříňky a pohlížeje na ně často, volával: „O bohatství Boží! O poklady moudrosti Boží!“

Pak v knihovně kněze mají býti i nutné příručky pro dogmatiku, mravouku, církevní právo, církevní dějiny, nějaká pak i authentická kniha odpustková (třeba Beringer T. J.), Katechismus Romanus, mimo asketické atd. Mladý kněz chce-li prostudovati všecky tyto knihy důkladně, má práce dosti na několik let. Zatím tato malá knihovna bude rok od roku jako sama sebou růsti. Jen ať se tam nedostane všelijaký brak, — ještě jednou to připomínám — nýbrž jen samé dobré knihy; neboť dobrá kniha jest něco zvláště dobrého, jest velkým pokladem, z něhož možno čerpati moudrost, ctnost a zbožnost, tak že je pro nás pravým požehnáním. Takové jen knihy kněz má míti ve své knihovně, aby nade všemi právem mohl umístiti nápis: „Scientia et pietas,“ pak knihovna sama vydává svědectví o dobrém smýšlení svého majitele.

VII.

Četba.

Attende lectioni! (I. Tim. 4, 13.)

(Čtení a studování patří k sobě jako dva druzi. — Jak máme čísti v písmu sv. — Ctih. Beda zanášel se po celý svůj život studiem písmu sv. — Rovněž i sv. Tomáš Aquinský. — Studium písmu sv. je zvláště užitečno v dobách našich. — Než kněz ať spřátel se i se sv. otcí. — Veleznámý je Tomáš Kempenský, rovněž Bohumila je přeužitečná k vedení duší. — Sv. František Borgiaš o užitku duchovního čtení. — General Nicolai. — K duchovnímu čtení zvláště se doporučují životopisy svatých. I církev pobádá k čtení života svatých. — Podivuhodný příklad, jak čtení životopisů účinkovalo na člověka.)

1. Četba velice těsně souvisí se studiem, právě tak jako četba souvisí s rozjímáním, ačkoliv četba liší se

od obou velice; neboť jak studium tak i rozjímání vyžadují velkého napjetí mysli, vlastního spracování, vlastní tvorby, kdežto při četbě zužitkujeme jen duševní práci jiných, počínajíce si receptivně, ne produktivně, čímž četba je nám spíše k zotavení a nikoli k námaze. Nicméně i při četbě musí býti síla duševní v činnosti a v jakémisi napjetí, byť ne tak intensivním jako při studium neb rozjímání. Proto jest třeba při ní se vystríhati jak spěšnosti tak i ospalosti, zejména je nutno důležitější místa a myšlenky nám více se zamlouvající sledovati se zvláštní pozorností. Co jsme spěšně pojali, to se nám brzy z hlavy vykourí. K čemu však je takové čtení, když vše hned v následující hodině je zapomenuto a paměť když se podobá tabuli rychle popsané a hned potom utřené. Co ti nezůstane v paměti, má pro tebe takovou cenu, jakoby toho ani vůbec nebylo.

Memoria omnem vitae usum omnesque artes una maxime continet. Bude proto s velikou výhodou přečísti si některá místa ještě jednou, je promysleti a po skončené četbě znovu si vše v myšlenkách zopakovati anebo tužkou místa tato v knize označiti, aby snáze později se nalezla a znovu se přečetla. Proto jest také daleko lépe, jen něco málo s pozorností čísti, než mnoho, ale nic z toho v paměti nezachovati; právě tak jako při výživě těla nezáleží tak na tom, abychom mnoho jedli, jako spíše na tom, abychom, co jíme, dobře strávili a v krev a v tělo své proměnili. Ježto však, co chováme jen v paměti, nemůže nárok činiti na axiom: Scripta manent, jest dobře zapsati si místa zvláště pěkná, užitečná, důležitá, a tak postupem času celou sbírku těchto krásných výroků si učiniti. Tak sv. Jan Berchmans opatřil si celou snůšku krásných rysů

ze života Matky Boží a světců, a o citech lásky božského Spasitele v Nejsv. Svátosti. K tomu hodí se také obzvláště výroky učených vynikajících mužů, jednotlivé rysy z jejich života a jiné dějinné události. Toto zaznamenávání jest ovšem spojeno s jakousi námahou, jež však později mnohého jiného namáhání tě uchová a zvláště při pracování kázání ti prokáže velkých služeb. Děkan Hynek Reiter, farář v Kanolsbergu († 14. pros. 1793) konal denně půl hodiny duchovní čtení, a to tak, že nebylo ani jedné knihy, z které by si nebyl udělal výtahů, kterou by nebyl excerpoval.

Ještě v 89. roce věku svého udělal si výtah z Grimova „Života Ježíše Krista“. Kdo tímto způsobem koná své čtení, bude míti z něho nesmírný užitek. Co jsme až dosud o četbě řekli, platí jak o vědecké četbě tak i o tak zvaném duchovním čtení: K vědecké četbě náležejí literární časopisy, dobré knihy, které pojednávají důkladněji o jednotlivých odděleních theologie nebo poskytují cenných pojednání různých oborů věd.

2. Co se pak zvláště duchovního čtení týče, jest nám ho nutně třeba, abychom ponenáhlu duševně nevypráhli. Neboť nedostává-li se duchu stále nových přítoků z venčí, stává se snadno, že ponenáhlu i pramen rozjímání vysychá a v duši pustota a prázdnota se rozhostí. Vším právem sv. apoštol Pavel má svého žáka Timothea k duchovnímu čtení, připomínáje mu: *Dum venio, attende lectioni, exhortationi et doctrinae. Attende tibi et doctrinae, insta in illis. Hoc enim faciens et te ipsum salvum facies. et eos qui te audiunt.* (I. Tim. 4, 3—16.) Na četbu apoštol navazuje všecko, co následuje: Timotheovu exhortaci i doctrinu, ba jeho spásu i spásu jiných. Jaksi násilně vtiskuje mu knihy do ruky, aby z nich všecko čerpal, čeho potře-

buje pro sebe i pro jiné. Zvláště je to písmo sv., které kněz má vždy míti po ruce, proto apoštol nabádá Timothea zvláště ku čtení písma sv., ačkoliv Timotheus již od svého dětství byl v písmu sv. zběhlým. A proč ? „Protože všeliké písmo od Boha vdechnuté, užitečné jest k učení, k napravování, k cvičení v spravedlivosti, aby dokonalý byl člověk boží, ku všelikému skutku dobrému způsobný.“ (II. Timotheus 3, 16. 17.) Takovým mužem Božím také kněz má býti a k tomu dopomáhá mu, tvrdí apoštol zvláště, čtení písma sv. A není divu. Vždyť Duch sv. mluví z něho, jenž zajisté mluví při tom i k srdci zbožného čtenáře. Sv. Augustin slyšel kdysi hlas s nebe nařizující mu, aby vzal písmo sv. do rukou! „Tolle lege!“ Každému knězi platí slovo „Tolle lege!“ Prst Boží ukazuje na tuto knihu knih a hlas Boží volá k tobě „Tolle lege!“ Avšak jak máme čísti z této sv. knihy „Lege humiliter, simpliciter et fideliter,“ praví krásně Tomáš Kempenský. (De imit. Christi.) Jest to zajisté kniha, o níž právem píše sv. Augustin, že je složena tak, „ut altitudine superbos irrideat, profunditate attentos terreat, veritate magnos pascit, affabilitate parvulos nutriat.“ Že nám v ní lze naléztí pravou pokladnici vší moudrosti ujišťuje nás též velký církevní učitel řka: „Quidquid homo extradidicerit, si noxium est, ibi damnatur; si utile est, ibi invenitur; et cum ibi quisque invenerit omnia, quae utiliter alibi didicerit, multo abundantius inveniet ea, quae nusquam omnino alibi, sed illarum tantum scripturarum morabili humilitate discuntur.“

Od té doby, co sv. Augustin tato slova napsal, ovšem nesčetné, vědecké i zbožné knihy byly vydány, avšak písmo sv. nebylo od žádné z nich předstiženo, ba ani nebylo dosaženo. Co svět světem bude, písmo

sv. daleko bude předstihovati vše, co duch lidský kdy vytvoří, neboť v něm duch Boží mluví, proti němuž každý duch, i nejhlubší a nejpronikavější duch lidský jest jenom bláznovstvím. Jak velice tedy dokonalá známost písma sv. osvojena zbožným čtením stává se užitečnou knězi. a to jak k jeho vlastnímu vzdělání tak i k poučení křesťanského lidu! Neboť nejen některé výroky a příklady z písma sv. budou mu napomáhati, aby slovo Boží v ústech jeho bylo působivým, nýbrž stálým jeho čtením kněz si osvojí také zvláštní způsob mluvy, která nejspíše nalézá cestu k srdci, osvojí si způsob mluvy v pravdě „populární“, populární v nejvznešenějším smyslu slova. Při tom však jest se mu varovati, aby si nepočínal jednostranně a snad neza-
býval se jen „Novým Zákonem“, neboť co tak těsně souvisí vespolek jako Starý a Nový Zákon, tomu nelze po odloučení dobře rozuměti: i Starý Zákon obsahuje krásné příklady, obrazy, průpovědi, modlitby, líčení a to tak v působivé mluvě, že jest kazateli nejvznešenější encyklopedií a pomůckou hlásání slova Božího. Sv. Beda věnoval celý život svůj studiu písma sv. dle svého vlastního vyznání. „Celou dobu svého žití ztrávil jsem ve stálém rozjímání a studiu písem sv.“ Ba poslední den svého života (26. května 735) diktoval ještě překlad evangelia sv. Jana do anglosaštiny.

Již musil se rozloučiti se svými spolubratřími, neboť síly jeho zřejmě ochabovaly; tu prosil ho ještě jeden žák: „Nyní nejdražší učiteli.“ řekl, „chybí jen ještě jedna věta.“ Beda odpověděl: „Tak piš rychle!“ A za chvíli žák zvolal: „Nyní je vše hotovo!“ „Dobře,“ odvětil na to mistr, „jest hotovo, jest dokonáno.“ a vydechl duši s chvalořečením: „Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto!“ Také sv. Tomáš Aquinský využil

posledních dnů svého života, své poslední nemoci, svých posledních sil, aby vykládal a komentoval píseň Šalomounovu. V životě i ve smrti oba tito světci zůstali věrnými božské této knize; a jak drahocenné poklady čerpali také za svého života z tohoto zdroje! A kněz neměl by této pokladnice podobně pilně užívat, by z ní se obohatil, aby z ní čerpal světlo, útěchu, ctnost a pravou zbožnost?

Právem dokládá sv. Jeronym: „Qui nescit scripturas, nescit virtutem Dei eiusque sapientiam; ignoratio scripturarum ignoratio Christi est!“ Než nemá se přestati jen na pouhé četbě písma svatého; nutno je také je studovati a důkladně probádati. To v naší době je tím nutnější, že nepřátelé církve namáhají se svatou tuto knihu zkomoliti, ba dokonce roztrhati na kusy. Proto zvláště papež Lev XIII. jako bdělý strážce víry vyzýval důtklivě již r. 1893 ve své encyklice „Providentissimus Deus“ ke studiu písma svatého a k jeho obhajování. Komu však vyzvání toto více platí, ne-li katolickému knězi? Tím nemá býti řečeno, že by každý kněz byl povolán pustiti se do obtížného boje, dnes podkopávajícího základy, na nichž písmo svaté spočívá, neboť k tomu je potřeba vyzbrojiti se mnohými poznatky předběžnými a mnohými vydatnými příručkami. Avšak přece otázky nově se vynořující v oboru zpytování písma svatého neměly by mu býti naprosto neznámými; rovněž tak měl by se stále hlouběji a důkladněji seznamovati se smyslem písma svatého. a hlouběji pronikati v souvislost jednotlivých jeho částí.¹⁾

1) Viz proto Evangelia přeložená nově prof. dr. Sýkorou, nákladem Dědictví Svatojanského v Praze, celý Nový Zákon s výkladem Sušilovým v Dědictví Svatoprokopském.

3. Mimo písmo svaté i díla svatých otců jsou pravými zdroji nebeské vědy. Není sice dáno každému knězi, by z těchto pramenů stejným způsobem čerpal, neboť každý nemá tolik prostředků, aby si opatřil obsáhlá píla svatých otců. Hettinger vypravuje ovšem v díle „Ze světa a církve“ o jednom tirolském knězi (byl to kněz Muigg z Vinddersu), že jej kdysi překvapil zahrnutého knihami latinských a řeckých otců, a proto že vytvořil si skvělé ponětí o tomto prostém venkovském faráři, než toho lze jen od málo kněží očekávati. Přece však jedno nebo druhé „Opusculum“ některého svatého otce nemělo by chyběti v knihovně a známost s některým církevním otcem, jenž více pro kněze v duchovní správě se hodí, měla by býti umožněna i kněžím ve správě duchovní zaměstnaným. Jestliže lacinými sbírkami i nemajetným umožněno, výbor z děl patristických si opatřiti.

4. Jedna knížka však má býti každému po ruce, dy každý den z ní čerpal duchovní potravu, a to je zlatá knížka „Následování Krista“ od ctihodného Tomáše Kempenského. Když kdosi velkému přírodopytci Ampèrovi v předvečer jeho smrti něco chtěl přečísti z „Následování Krista“, prohlásil, že knížku tuto zná nazpamět.

A mnohé lidi světské mohl bych vám vyjmenovati, kteří nenechají minouti dne, aby nepřečetli jednu kapitolu z této knihy, provanuté zcela duchem božím. Vždyť ani Leibnitz nemohl se zdržeti, aby nevzdal chválu této knize slovy: „Blažený, kdo dle obsahu této knihy žije a nepřestává na tom, že se jí podivuje.“ Kněz pak teprve neměl by této knihy nikdy sobě nevšímati. Sv. Karel Boromejský a svatý papež Pius V.

nedali nikdy knížky této od sebe; i na cestách byla jejich stálým průvodčím.

Mimo tuto zlatou knížku po staletí již osvědčenou je ovšem hojně jiných malých i větších děl asketických, jež knězi velmi prospívají jak k vlastnímu posvěcení tak i k vedení duší a posvěcení ostatních. Především dlužno připomenouti zde knihu sv. Františka Saleského „Bohumilu“, knížku to plnou nadšenosti, milosti a praktičnosti, jaké vůbec jsou všechny spisy svatých, k vůli čemuž Filip Neri tak rád knihy těch spisovatelů četl a doporučoval, jejichž jméno počínají se Sv., to je knihy světců.

5. Jak čtení takých knih je důležité, ukazuje vám sv. František Borgiaš, ubezpečující, že „čtení duchovních knih je stupeň k lepšímu životu.“ To mezi jinými generál Nicolai seznal, jenž jako místodržící na Kavkaze byl odsouzen k životu velmi osamocenému. Co učinili jeho přátelé, by mu učinili pobyt tento snesitelnějším? Poslali mu bednu plnou knih, aby si jimi krátil čas. Jak jiného nedalo se čekati, byly to světské, výhradně zábavě sloužící knihy, které poslali pro tohoto muže milovného světa. Náhodou, možno-li tak říci, byla mezi nimi jedna nábožná, ovšem jen jedna; jednala o pravé zbožnosti, pocházejíc z pera duchaplného biskupa Fénelona. Titul vábil generála, podívav se do obsahu, počal v ní čísti a četl dále, dále, až přečetl ji úplně a pak počal opět s předu a pročetl ji vícekrát.

A jaký byl následek této četby?

Po nějakém čase vzal si místodržitel dovolenou, a vykonav ve vši opravdovosti duchovní exercitie, vstoupil do řádu Kartusiánů, kde on, muž dříve tak vysoce postavený, obýval chudou jizbu, až do své

zbožné smrti. Zbožná kniha, svaté čtení bylo jemu ukazovatelem k víře, zbožnosti, k dokonalosti.

6. Zvláště hodí se k duchovnímu čtení životopisy svatých. Vždyť víme, že sv. Ignatiu z Loyoly právě takové čtení bylo prvním popudem k rozhodnutí zasvětit se bez výhrady zcela službě Boží. Dojemné je také vyprávění o oněch dvou setnících z tábora římského císaře, kteří náhodou octnuvše se v cele poustevníkově, tam v rozevřené knize dočtli se o životě svatých a ihned rozhodli se zasvětit svůj život raději službě Boží nežli službě císařské.

„Jak těžko jest,“ pravili, „získati si přízeň císařovu a jak je snadno zase ji ztratiti; avšak býti přítelem božím potřebuji jen chtíti a jsem jím ihned.“ Ani kněz nemá tudíž zanedbávati četby v životopisech svatých; vždyť již církev svatá skoro denně předvádí mu v brevíři život světců před oči, napomínajíc jej opětovně ve svých modlitbách, za příkladem světců vzchopiti se k horlivějšímu a dokonalejšímu životu. Deus, qui infirmitati nostrae ad terendam salutis viam in sanctis tuis exemplum et praesidium collocasti, tak modlí se na svátek sv. Viléma. A opět: Concede, quaesumus, omnipotens Deus, ut ad meliorem vitam Sanctorum tuorum exempla nos provocent, quatenus, quorum solemnia agimus, etiam actus imitemur. By tak se stalo, musíme tato „exempla sanctorum“ často uváděti si před oči, jak činil sv. Romuald říkávaje: „Příklady svatých božích pronikají mi rázovitostí svou až do kostí, tak že při pomyslení na to, co doposud jsem vykonal a co nyní konám, připadá mi, že musím zemřítí studem.“ Sv. František Saleský doporučuje velice životy svatých, „neboť jimi,“ tak dí, „duše nabývá chuti a odhodlanosti k zbožnosti“; životy svatých

jsou dle něho „svaté evangelium uskutečněné a živě znázorněné.“ Proto žádný kněz neměl by se tudíž spokojiti pouze s oněmi rysy ze života svatých, jež brevír skoro každodenně mu předvádí před oči, nýbrž měl by i životopisy světců, legendy svatých míti po ruce a si z nich znamenati ony rysy ze života světců, jež jsou zvláště dojímavé a poučné, a nejen si je znamenati, nýbrž co ještě lépe jest, následováním těchto příkladů zanáseti je v knihu života svého. Obeznámil-li se tímto způsobem se životem světců známějších, nabude ještě většího prospěchu, probere-li důkladnější životopis jednotlivých světců.¹⁾ I o čtení životopisů svatých platí přísloví: „Exempla trahunt.“ Neboť platí-li toto přísloví v prvé řadě o oněch příkladech, jež máme před očima, jež rozvíjejí se před našimi smysly, nicméně nelze popřít, že podržuje svoji pravdivost a sílu i pro ony příklady ze života světců, jež názorně předstupují před naši obrazotvornost. Nelze také při tom pochybovati, že dotyční světci svojí přímluvou oněch se zastanou a ony vezmou pod zvláštní svou ochranu, kteří jejich podivuhodné ctnosti, jejich zmužilé boje, jejich obětavé utrpení živě si před zraky předvádějíce, je zbožně uctívají, a pro ně svatým ohněm nadšení se rozohňují. V této příčině dovoluji si uvést následující případ, jímž cena čtení legendy svatých nápadně se objasňuje: Jistá velmi zbožná a nadaná dívka, již všickni pokládali pro klášter stvořenou, a která také již více let ve velmi přísném klášteře se zdržovala, nemohla přece nikdy spřáteliti se s my-

¹⁾ Tak zvl. život sv. Aloisia, Petra Barbariće, Jana Berchmansa, Františka Sal., Filipa Nerského, Karla Borrom., Jana de Rossi, Kanisia, Klementa Hofbauera, Jana Vianneye, sv. Prokopa, sv. Cyrilla a Methoděje, bl. Jana Sarkandra atd.

šlenkou, že stane se jeptiškou. Tu kdysi čtouc v „Životě sv. Aloisia“ přišla právě ke kapitole, jež jednala o jeho povolání k stavu řeholnímu. Chtěla ji přeskočiti, namlouvajíc si: „Do toho mi nic není, já přece nepatřím do kláštera!“ než smysl pro pořádek ji pobídl čísti přece dále po řadě a nic nevynechávati. Nepřečetla ani tuto kapitolu do konce, když již uzrálo v ní rozhodnutí vstoupiti do řehole. Není pochyby, že došla tím svého pravého povolání, a že bude šťastna i zde i na věčnosti.

Hle, jak Bůh odměnil ji za toto malé přemáhání přinesené při duchovním čtení! Tak ani my nemáme se dáti žádným způsobem odvrátiti od duchovního čtení! Snad právě tam nějaká velká milost nám je připravena, kde stojí nás to přemáhání, knihu takovou vzíti do ruky: *Vincenti dabo edere de ligno vitae.*¹⁾

VIII.

Zotavení.

Gaudete in Domino semper (Philipp. 4. 4.) — Zotavení je nutné i pro kněze. — Doma čilou výměnou myšlenek s kollegy, o samotě vybranou četbou zábavnou, květinami, chovem včel, hudbou, uměním, pracemi archivačními, ručními pracemi. — Mimo dům pohybem ve volné přírodě spojeným s návštěvou nemocných a kostela. — Návštěva kněží sousedních spojena s krátkou hrou a útechou pohostinného přátelství. — Pohyb je nutný i k zachování zdraví. — K osvěžení ducha dopomáhá časem delší cesta. — Za to kněz má se světských zábav zdržeti a i při zotavení vždy se věstí ušlechtilým sebezapíráním.

1. Luk stále napjatý povolí a duch stále studiem a nevyhnutelnými pracemi a různými starostmi za-

¹⁾ Zjev. sv. Jana 2, 7.

městnaný, trati znenáhla na své svěžesti a síle. Zotavení není tudíž časem ztraceným, dopomáhajíc spíše ku zdárnému vedení správy duchovní a k vědeckému studiu, provádí-li se pravým způsobem. Nemá býti totiž mrháním času, nýbrž zotavením; nemá býti mrháním času, neboť kněz nemá času mařiti, čas utráceti, má býti osvěžením, zotavením, jež odpomáhá únavě, dostavující se po úporné práci. K tomu je nezbytně nutno, aby zotavení bylo řádně uspořádáno, dalo se v pravý čas a v jakémsi střídání a změně. Že zlaté hodiny ranní až do oběda připadnouti mají práci a studiu, to každý nahlédne — osvěžení nejde před práci, ale po ní! Po obědě naproti tomu není čas ke studiu a napínavé práci duševní, tu lze již popřáti chvilky k osvěžení, právě tak jako se k tomu hodí čas posledního odpoledne, čas, který je od svačiny do večera.

2. Čím mám se tedy doma při zotavení zabývati? Nejsi-li samotén, můžeš a máš něco z naznačeného času věnovati svému spolubratru; vždyť on jest odkázán na tebe, ty na něho, oba máte hleděti vespolek se v tomto čase obveselovati, baviti a nepozorovaně navzájem se ušlechťovati a své vědění různými užitečnými poznatky obohacovati. Ten vypravuje něco ze své zkušenosti životní; onen zase ze své pastorální práce; sdělujíce si navzájem příhody z duchovní správy, tážeme se navzájem o radu a dáváme rady; brzo škola, brzo zase kazatelna poskytuje niť zábavy; jindy zase hodí se k tomu vědecké otázky, jež v rozmluvě probírány jsouce, neunavují a často právě hovorem nabývají takové jasnosti, jaké jsme si nemohli opatřiti dlouhým studiem; jindy zase naskytá se příležitost mluvíti o věcech duchovního života. Nedá se říci, jak

takové doby zotavení mohou býti užitečnými a jakým požehnáním bývají provázeny; vždyť Pán je přítomen při takovýchto hovorech, jako byl s oněma dvěma učedníky, již putovali do Emmaus. Jsi-li však sám a sám a jen na sebe odkázán, pak vyjdi si po jídle do zahrady, porozhlédni se poněkud kol po světě, podívej se do novin, co je ve světě nového, anebo čti si něco zábavného z některé knihy. Zábavná četba není knězi zakázána, má-li sloužiti totiž jen k jeho zotavení a ne k jeho hlavnímu životnímu cíli; nemá však býti mělká a má býti jiného druhu, než jak lidé světští ji milují, má býti pro kněze nejen četbou zábavnou, ale i poučnou. *Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci!*

Milovník květin dovede užiti volného času. Sv. Jeronym, jenž celý život svůj zasvětil studiu, zaměstnával se v prázdné chvíli prací zahradnickou, sám květiny a kuchyňskou zeleninu zalévaje a pěstuje. Ještě dnes strom oranžový ukazuje se blízko jeskyně Betlémské, jenž prý byl jím zasazen. Včelař je svými včelami ve volné chvíli zaměstnán až přes příliš. Jak dobrou společnost a zábavu také hudba anebo umění dovedou poskytnouti znalci!

Dobře také by bylo, kdyby kněz v prázdné chvíli dal se do uspořádání farního archivu, a kdyby z něho vyňal na světlo různé události a osobnosti, jež během času zcela zapadly v zapomenutí. Chtěl-li by se zaměstnávat i dějinami místními, pátrati po vzniku a různých osudech obce, nebo obrátiti pozornost svou k dějinám mnohých starých rodů — jak mnoho zajímavého mohl by se tu dopátrati! Jak také kněz, zanášející se pátráním o dějinách obce, byl by u ní oblíben a ctěn, jak by povznášel tím i čest stavu kněž-

ského, zvláště že takové práce od světských lidí nesmírně jsou ceněny. Proč by kněz nemohl si opatřiti jednoduchý přístroj knihařský, by sobě a jiným na knihy opatroval dobré vazby; jiný kněz může zase v prázdné chvíli velmi dobře zabývati se řezbářstvím. S malým návodem a s málo náradím lze zhotoviti zcela krásné věci; ponenáhlu dosahujeme v tom jakési zručnosti a robíme věci tak pěkné, že převyšují všecko naše očekávání. Snad někdo má zručnost takovou, že na soustruhu nebo na hoblovací stolicí dovede všelicos pro domácí potřebu poříditi. Taková práce je prospěšná nejenom vlastnímu občerstvení a vlastnímu zdraví, nýbrž i domácnosti. Než abys se nudil, jdi raději do dřevníku a naštípej hromadu polen. Tak i kněz, jenž je sám a sám, může si opatřiti slušné a zdravé osvěžení ve své vlastní domácnosti. Apoštol Pavel nepokládá to také pod svojí důstojností, pracovati rukama, byť i to nečinil k občerstvení, nýbrž aby sobě a jiným opatřil výdělek a dal všem příklad pracovitosti.

3. Než osvěživějším ještě nad to je zotavení mimo dům, totiž zotavení pohybem ve volné přírodě Boží. Pohyb občerstvuje zase to tělo, které hodinu za hodinou shýbalo se nad studovním a psacím stolem. Čerstvý vzduch provívá nervy zcela jinak nežli vzduch světnic a při tom i duše se rozradostňuje a zotavuje z toho, že bez starosti může se na lučinách a na lesních pasekách radovati se z Božího stvoření. Občerstvil-li se duch náš poněkud a odpočinul-li si, pak rádi vydáváme z torby brevír, bychom s květinami polními a lesním ptactvem hlásali chválu Hospodinovu, nebo přemýšlíme trochu o něčem, co jsme právě byli četli

nebo studovali, nebo uvažujeme pohodlně o tom, k čemu jsme si ve studovně sotva času dopřáli. Mnohý, jenž pro své kázání a jeho provedení ve světnici sem a tam neklidně přecházel a za stolem sedě se mořil, nemoha za žádnou cenu přijíti na žádnou dobrou myšlenku, najednou na procházce ve volném vzduchu nabyl jasného rozhledu a vrátil se domů s kázáním, byť ne hotovým, v kapse, přece alespoň v hlavě spořádaným. Boží příroda je právě i Boží knihou, široce rozevřenou, v níž můžeme se mnohých, velmi mnohých věcí dočísti. A jako čtením dobrých knih všelijaké dobré myšlenky v nás povstávají, tak také tato Boží kniha, aniž bychom toho pozorovali, vzbuzuje v nás všelijaké dobré myšlenky, jež míří k předmětu, jenž nám leží na srdci. Jest tudíž dobrá rada, aby každý, kdo své myšlenky na příští kázání nemůže uvést v pořádek, podnikl trochu delší procházku, by tak myšlenky objasnil, vytríbil a spořádal. Vždyť sám sv. Bernard doznal, že své vědění neděkuje ani tak knihám, jako spíše bukům, t. j. svému rozjímání ve svěžím bukovém lese. Také sv. Řehoř Nazianský hledal zotavení v osamělé procházce, kterou konával pod večer na břehu mořském, by ducha svého rozjasnil a povznesl v pozorování divůplných děl stvořených. S těmito odpoledními procházkami dá se zcela dobře spojití návštěva nemocných a na počátku nebo na konci procházky lze zcela dobře vykonati denní návštěvu v kostele. Tak kněz vrací se obdařen požehnáním milého spasitele a srdečným díkem nemocných, ne prázden ze své procházky, nýbrž jako včelka, jež spěchá do svého úlu obtížena voskem a medem.

Jednou týdně kněz, zvláště pak kněz osamocený měl by si učiniti delší vycházku, nejlépe ku svému

knězi sousedu, aby osvěžil ještě důkladněji svou mysl a setřásl se sebe jisté starosti, trudné myšlenky, rozmrzelosti a podobnou duševní havěť. Často vracíme se z takového výletu do své pracovny jako znovuzrození.

Proč by kněží sousedé neměli se tu a tam sejítí, aby si na fáře poseděli a vespolek se pobavili? Při takových schůzkách pozapomene se snadno na všelikou starost a bol a vzájemná láska znova okřeje. Jen žádný od ostatních se neodlučuj! *Vae soli!* Třebas by kdo neznamenal této škody z odloučenosti a neznamenal nutnosti k takovému sbližování, nechť je přece ujištěn, že tento styk je mu nutný, nutný snad tím více, čím méně po něm touží.

Tento důvěrný poměr se sousedními faráři vyžaduje však také, aby soused, jež navštívíme, nezapomínal na ctnost pohostinství, kterou již apoštol Petr doporučuje, píše: „*Hospitales invicem sine murmuratione.*“¹⁾ Pohostinství toto není však odbyto již tím, že sousední kněz příchozího přátelsky pohostí, nýbrž že mu též ochotně obětuje čas, jak dlouho návštěva trvá, byť i byl sebe více zaměstnán. Je to zajisté velkou službou lásky prokázanou spolubratru, a kterou příchozí kněz snad velice potřeboval, aby opět osvěžen a povzbuzen navrátil se do svého domova. Abychom ochotně konali tuto službu láskyplného pohostinství, připomeňmež si přísloví, jehož se v tak mnohých klášterích svědomitě dbá: „*Venit hospes, venit Christus!*“, nebo vzpomeňmež též učedníků emmauských, kteří dokonce zbožné násilí učinili Pánu, aby jej jako hosta přijali: *Et coegerunt illum dicentes: Mane nobiscum!*

¹⁾ I. Petr. 4, 9.

4. Pohyb ve volné přírodě Boží přispívá netoliko k duševnímu občerstvení, nýbrž dopomáhá i k tělesnému zdraví. Jak mnohý kněz přivodil si znenáhla těžkou nemoc tělesnou a zároveň poklesl duševně, protože nepopřál svému tělu potřebného pohybu, nechť stalo se tak proto, že litoval času, anebo proto, že byl příliš pohodlný! Než to vše mstí se znenáhla a uvrhuje na lože nemocných neb odsuzuje k neschopnosti k práci. A tak pohodlný zažije mnohou nepohodlnost, a ten, jenž skrbil časem, nemůže ho nyní využít. Farář mně známý byl blízek toho, octnouti se ve fysickém a duševním ochromení. Když však na radu lékařovu denně po několik týdnů vydatně se pohyboval a omezil se v požívání opojných nápojů — ač jich dříve vždy s mírou užíval, tak že skoro žádných již nepil, cítil se za nedlouho jako znovuzrozen. Kéž by mnohý kněz užíval tohoto jednoduchého receptu, pozoruje-li, že jakás ochablost zmocňuje se jeho těla, zajisté by pocítil na sobě podobné dobré následky: *Mens sana in corpore sano*.

5. Aby kněz, jak se říká, nestal se mrzoutem, doporučuje se, by po jednom roce neb po dvou, nebo též po několika letech vykonal malou cestu, ať již je to cesta do hor, aby poznal některé kraje vlastní země a pokochal se na jejích krásách přírodních, anebo aby vykonal pouť na vzdálené poutní místo s prohlídkou neznámých krajin a míst, aneb aby se vydal na uměleckou cestu, při níž by shlédl velkolepé chrámy, starobylé stavby a cenné umělecké sbírky. Při všech těchto cestách naskytá se mu příležitost různých zkušeností si nashromáždit, pozorovati cizí mravy a zvyky, studovati různé charaktery národní a nabýti zkušenosti světa a lidí. Tu a tam zapřádá se v cizině i známost, která

zanechává v duši překrásné vzpomínky a často. pokračuje-li se v ní, prospívá nám po celý život. Velice se doporučuje k takové cestě připravit se předběžným studiem z dobrých map a knih a poznati tak již předem zemi a lidi. Tím způsobem v málo hodinách získá se na cestě více poučení a požitku, než nepřipraveným touláním se ulicemi nebo krajinami, a tak i užitek z cesty bude také trvalejším. Tím duševní obzor knězův se rozšíří, duch jeho nabude nových námětů k různým poznatkům, získá si pokladu zkušeností, jenž na dlouho osvěžuje duševní jeho život a blahodárně působí na jeho názory a působení. Nad to na cestovatele, jemuž bylo cestou mnohých nepříjemností zakusit a mnohých výhod se zřeknouti, domácí krb působí novým kouzlem, líbí se mu zase v domovině a cítí se tam opět šťastným a spokojeným.

Co takový delší výlet na 1 až 2 týdny činí obzvláště užitečným a lahodným, je vhodná společnost. Proto 2 neb 3 kněží, kteří se dobře k sobě hodí, měli by se k takové cestě spojit, aby čerpali ze všeho dvojnásobný požitek a užitek. Také k ochraně kněžské ctnosti je dobře, aby kněží konali takovou cestu ve společnosti, jsouce si navzájem dobrými anděly strážci.

6. Tak nebo podobným způsobem má se dít zotavení knězovo. Svět zná ovšem docela jiné zábavy, docela jiné zábavné četby, docelá jiná místa zábavy, docela jiné způsoby zotavení: zná skoro jen zábavy rozpustilé a hříšné. Při takových není místa pro kněze. Sezení v hostinci mezi světskými kamarády není pro něho. Ještě méně kněz má vyhledávati své zotavení ve styku s osobami ženskými. Slova apoštolova „Nolite conformari huic saeculo“¹⁾ platí u kněze nejenom vzhle-

¹⁾ Řím. 12. 2.

dem k volbě zotavení, nýbrž i vzhledem k způsobu, jak v zotavení tomto má si počínati.

Kněz má v každém oddechu a zábavě dávati na jevo zvláštní důstojnost, a to důstojnost sebezapírání a sebeovládání, kteréž má sejeviti jak v trvání zábavy, tak i ve způsobu, jakým se zábavě oddává. Slovo apoštola: „Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes“¹⁾ nesmí ani při zotavení a při zábavě spouštěti se zřetele přesvědčen, že tím radost ze zábavy nejenom se neumenšuje, nýbrž že tím nabývá zvláštní lahodné příchuti. A jak těší to i lidi světské, vidí-li, že kněz neoddává se takovým věcem náruživě, nýbrž že v šlechetné zdrželivosti ani v době zotavení nezapomíná svého vznešeného a svatého povolání! In omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros — nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum.²⁾

IX.

Kněžská svornost.

Frater, qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma. (Prov. 18, 19.)

Príslušníci téhož stavu mají býti svorní. — Kristus Pán sám tak nařizuje — láska svornost uskutečňuje. — Údy našeho těla jsou nám svornosti vzorem — samoláska a žárlivost svornost ruší. — Krásné příklady Jana Křtitele — sluhy božího Mojžíše — sv. Alfonsa z Liguori. — Všechny vášně jsou kazimíry. — Zevní příčinou neshody je různost charakterů. — Spoluzití neobejde se bez obětí — krásný příklad takové obětavosti. — Různost mínění — různá praxe pastorální. — Různost politiky v sociálních a národnostních otázkách. — Sv. Alfons trpí velice osočováním kněží. — V takových

¹⁾ II. Cor. 4, 10.

²⁾ II. Cor. 6, 3. násl.

sporech zlý nepřítel má svou ruku. — Špatným znamením jest, vynášeli se takový spcr na veřejnost. — Vidění bl. K. Emerichové znázorňuje očividně takovéto zlo. — Naproti tomu svornost kněží je něco velkolepého a jímavého. — Jak možno i při politických a národnostních rozmrškách žiti v míru. — Napominání k tomu biskupa Aichnera — a v brixenské diecesní synodě r. 1900.

1. Zkušenost učí, že členové téhož stavu obyčejně stojí pevně při sobě. Úředníci stojí k úředníkům, vojáci k vojákům, sedláci k sedlákům, a to zvláště útočí-li se na jejich stav a zaměstnání; a to v ím právem, neboť mají společné zájmy, společnou stavovskou čest, společný prospěch. Nuže i kněží katolické církve tvoří mezi sebou společný stav, proto měli by též věrně a pevně státi při sobě. Jaké je to však pouto, které by je mělo pevně mezi sebou spojovati? Žádné jiné, než jakým Kristus sám chtěl je vespolek co nejúžeji spojití, když jim pravil: „To poroučím vám, abyste se navzájem milovali!“¹⁾

Pouto upřímné lásky mělo by kněze úzce spojovati, tak úzce, aby „dokonale jedno byli“ mezi sebou, jak Kristus s Otcem svým nebeským jedno jest. To bylo jeho posledním přikázáním, jeho nařízením, jeho modlitbou, jeho poslední vůlí. Mimo to je jaksi sloučil, sklížil v jedno společnou posvátnou hostinou, požíváním téhcž pokrmu du e, svého to těla a krve v nejsvětější Svátosti Oltářní, která je tak vznešeným znakem jednoty a tak účinným poutem lásky. Tím více kněží měli by důtklivého napominání božského Spasitele býti poslušni a tím upřímněji měli by se milovati, ježto týž Spasitel jim v téže své řeči předpovídá, že svět bude je nenáviděti.²⁾ Od světa jsouce nenáviděni, pronásledo-

1) Jan 15. 17.

2) Jan 15. 10.

váni, tupeni, mají tím více státi při sobě, ježto každé město nebo dům proti sobě rozdělený neobstojí,¹⁾ ze svornosti však vychází nepřekonatelná moc: „Bratr, jenž pomoc má od bratra, jest jako město pevné.“²⁾

Tato vnitřní upřímná láska spojující srdce v jedno přináší zároveň i sladký nebeský dar míru a pokoje. Vždyť nebeský Spasitel zaslíbil všem svým věrným, kteří by zachovávali jeho přikázání lásky, i svatý pokoj duše: „Pokoj zanechávám vám, pokoj svůj dávám vám.“³⁾ A v pravdě: jaký strom, takové ovoce; jaká láska, takový pokoj. Skutečný mír a pokoj může tudíž vzejíti toliko z pravé křesťanské lásky. Pravou lásku však apoštol⁴⁾ líčí nám slovy těmito: „Láska trpělivá jest, dobrotivá jest; láska nezávidí; nečiní nic na chloubu — nenadýmá se; není ctižádostivá; nehledá co jejího jest, nevzpouzí se, nemyslí zlého, neraduje se z ne-spravedlnosti, ale raduje se v pravdě; všechno snáší, všemu věří, všeho se naděje, všeho trpělivě čeká.“ Tu každý nechť zkouší sám pravost své lásky k svým kněžským spolubratřím dle každého slova, jimiž apoštol kreslí obraz lásky pravé, přemýšleje při tom ještě o tom, co týž apoštol nám k přemýšlení předkládá: že totiž bez t é t o lásky před Bohem nejsme ničím.

Týž apoštol, aby nám ještě zřetelněji uvedl na oči, kterak pravá láska koná a jedrá, smýšlí a cítí, doufá a trpí, poukázal nám na výborný vzor jednoty, kterou sami stále na sobě cítíme. Píše: „Bůh tak upravil tělo, aby v těle nebyla roztržka žádná, nýbrž aby údové stejně vespolek o sebe pečovali. A trpí-li

1) Mat. 12, 25.

2) Prov. 18, 10.

3) Jan 14, 27.

4) I. Cor. 13, 4—7.

co úd jeden, trpí spolu s ním všickni údové, pakli jeden úd se oslavuje, radují se spolu s ním všechny údy. Vy v ak jste tělo Kristovo a údové z údů.“¹⁾ Jako tedy údové v těle lidském k sobě si počínají, tak údy v duchovním těle Kristově mají navzájem k sobě si počínati, co zvláště platí především o tak vznesených údech v Těle Kristově, jakými jsou kněží, kteří jsou určeni, aby toto duchovní tělo „všemi svazky přísluhování bylo spojováno a scelováno.“²⁾ Údy našeho těla obstojí vždycky výborně, kdykoliv běží o zkoušku jejich vzájemné lásky. Jak ony drží spolu! Jeden za všechny a všechny za jednoho! Jak obětavě poskytují ihned pomoci! Slábne-li jedna noha, přejímá druhá ihned dvojnásobné břímě, činí-li jeden úd tělu potíž, je-li jeden úd nemocen, ostatní údové neoddávají se planému nářku. nýbrž pomáhají, jak mohou, a trpí s ním, dokud zlo není odstraněno. Jaké to radostné účastenství nastupuje u všech, když onen úd se uzdraví! Jaká to nesobeckost a nezištnost! Co z údů je méně slušné nebo (dle slov apoštola) kterému údu se poctivosti nedostává, jak je to ostatními údy šatem pečlivě zakrýváno a zahalováno, aby žádný úd nemusil se stydět. Každý může si sám dále rozvinouti a kresliti tento obraz a vždy najde dosti nových rysů, kterými můžeme naše chování srovnávati s chováním ku svým spolubratřím a nad kterými bohužel musíme se mnohokráte velice zahanbiti a se zastydět. Každým způsobem všichni měli bychom z toho poznati, že láska, která neřídí se tímto vyličeným vzorem, zasluhuje toliko jméno lásky; neboť láska, která nepomáhá, netěší, netrpí, nesnáší, neomlouvá, nezapomíná, ne-

¹⁾ I. Cor. 12, 24—27.

²⁾ Ef. 4, 16.

promíjí, jest jako oheň, který je pouze malovaný. Kde je plno sporu a revnivosti, tam nemůže býti lásky — neboť lásky cíl je sjednocení — a vše, co láska myslí, mluví a koná, směřuje k sjednocení a pokoji.

2. Než uvažme také otevřeně a upřímně, co vlastně ničí svornost a kteří jsou zásadní ničitelé míru! Nejhorším, neblahým a nesvatým „kazimírem“ jest a zůstane vždy samoláska. Proto již apoštol si stěžuje: „Omnes, quae sua sunt, quaerunt.“¹⁾ Že mezi těmi, kteří hledají jen sebe sama a mají jen svůj zisk a svou čest a své pohodlí před očima, svornost a mír nebudou přebývati, rozumí se samo sebou. Kdo všude jen svou vůli a svůj náhled chce prosaditi, dlouho nebude s ostatními žíti v jednotě. Čím více takové osobní zájmy zůstanou oddáleny od společnosti, tím jistěji těší se míru a pokoji.

Že však lidská slabost takovým osobním choutkám bohužel příliš je přístupna, vidíme již na apoštolech, dokud Duch svatý nezaujal celé jejich srdce. Neboť popatříme-li i jenom povrchně na události, jak sv. evangelium je líčí, shledáváme u apoštolů často slabost sebelásky, vadu žárlivosti, snahy po vyvýšení nad ostatní, tak že božský Spasitel byl nucen vícekrát n vady tyto upozorňovati a jim je vytýkati. Ještě při poslední té cestě, kterou konal s nimi na horu Olivnou, aby vstoupil na nebesa, hádali se mezi sebou: „Stala pak se hádka mezi nimi, kdo by z nich zdál se býti větší.“²⁾ Nedivme se proto, když podobná hnutí se ozývají také tu a tam i v srdci kněžském.

Avšak netoliko apoštolové, nýbrž i učedníci sv. Jana Křtitele podlehlí tomuto pokušení, s nelibostí

1) Filipp. 2. 21.

2) Luk. 22. 24.

patříce na to, kterak božský Spasitel a jeho apoštolové nabývají stále větší přízně u lidu, a proto stěžovali si sv. Janu Křtiteli: „Mistře, ten, kterýž byl u tebe za Jordánem a jemuž jsi ty vydal svědectví, hle, on křtí a všichni jdou k němu.“¹⁾ Avšak sv. Jan jsa pln Ducha božího, byl jiného názoru než jeho učedníci; nedbal své slávy, nezakládal si na svém díle, nýbrž na díle božím, kteréž měl připravovati a kteréž Kristus měl doplniti. Jan jsa srdce velikého a ne tak úzkého a sobeckého jako učedníci odpověděl: „Nyní tato radost má naplněna jest: On musí růsti, já pak se menšiti.“²⁾ Hle, to skutečně muž veliký, muž, který se raduje, že Kristus jej již skoro zcela zastínil.

Všichni v pravdě velcí sluhové boží byli srdce rozšířeného nesobeckostí, tak Mojžíš, jemuž kdysi bylo oznámeno, že kromě sedmdesáti nejstarších, na něž modlitbou svou svolal ducha božího, ještě jiní dva, Eldad a Medad, prorokují v táboře. Neboť když Josue, syn Nunův, vyvolený z přemnohých — s jakousi prudkostí, která je vlastní vášni a žárlivosti — vybuchl ve slova: „Pane můj Mojžíši, zabraň jim,“ odpověděl Mojžíš slova hodná sluby božího: „Co horlíš pro mne? Kdož dá, aby všecken lid prorokoval a dal jim Hospodin ducha svého!“³⁾ Kdo by si byl pomyslíl o Josuovi, vyvoleném z mnohých, že by se poddával úzkoprským myšlenkám a sobeckým, žárlivým hnutím? Než v něm bylo právě lidské srdce a srdce lidské, složeno z masa a krve, kloní se k takovým věcem. Proto žaluje apoštol: „Je-li mezi vámi závist a svár:

1) Jan 3, 26.

2) Jan 3, 29 - 30.

3) Num. 11, 28—29.

zdali nejste tělesní a nechodíte podle tělesného člověka ?“¹⁾

Nebuďme proto tak úzkoprsí a malicherní, nýbrž radujme se vždycky z dobra, kdekoliv se ukazuje a od kohokoliv se koná. Beztoho koná se tak málo dobra na světě. „Noli prohibere benefacere“, napomíná důtklivě Duch sv., „si vales, et ipse benefac.“²⁾ Jak krásná je zásada duší velkomyslných: „Ať dobro koná se ode mne neb od jiného, vše jedno, jen když se koná!“ — „Bohu budiž vzdána čest; těm pak, kteří se mnou pracují, nechť dostane se radosti ze šťastného výsledku: pro mne ať nezbude třebaš nic jiného než trampoty a muka, Pán uzná-li mne toho za hodna!“ (Sv. Jan Zlatoústý.) A jak velkodušným i sv. Alfons z Liguori ukázal se, když velký boj povstal proti Tovaryšstvu Ježíšovu! Psalť provinciálovi T. J. (P. de Matteis): „O vaše Tovaryšstvo jsem více starostliv než kdyby se jednalo o naši kongregaci, poněvadž naše kongregace není ničím proti vašemu Tovaryšstvu, které takřka celý svět posvětilo a doposud posvěcuje.“ Tak šlechetně a nezištně smýšlel tento zakladatel kongregace Nejsv. Vykupitele jen o větší slávu Boží a spásu duší. To je pravým opakem toho, jak by žárlivost smýšlela a jednala.

Z neblahé žárlivosti a ze srdce zkaženého jinými náruživostmi, jako pýchou, samoláskou, závistí, nepřizní, vznikají svár, hádky a různice, pročez apoštol Jakub píše: Unde bella et lites in vobis ? Nonne hinc ? ex concupiscentiis vestris ? ³⁾ Takové vášně kněz, sluha boží, má z kořen vyvrátiti a do poslední žilky

1) I. Cor. 3. 3.

2) Prov. 3. 27.

3) Jak. 4. 1.

vymýtití, nemá-li místo požehnání šířiti záhubu. Odtud slova apoštolova: *Servum autem Domini non oportet litigari, sed mansuetum esse ad omnes.*¹⁾

3. Vedle těchto vnitřních pohnutek, z nichž ne-svornosti a různice vznikají mezi kněžími, jest ještě dosti jiných vnějších podnětů a příčin ke svárům, jako různost povah a různost v mínění.

Různost povah snadno podněcuje různé třenice. Neboť různé povahy vystupují na venek způsobem různým a protivné povahy projevují se způsobem arci též protivným. Že pak takové projevy ať slovem ať jednáním ne zřídka dotýkají se druhé strany velice nepříjemně, rozumí se samo sebou; ba stávají se jí i obtížnými, a vedou k různým nedorozuměním. Je třeba proto velké tichosti a sebezapírání k tomu, aby kdo žil v dobré shodě se spolubratrem, který je docela jiného charakteru. Tomu, jenž je samá živost a samý smích, připadá druh vážný a umírněný poněkud těžkopádným a nudným; vážnému zase protiví se rozmarnost veselého spoludruha, jindy zase ten je více rázný, onen více rozvážný; ten bere vše na lehkou váhu, onen zase holduje přísnějším zásadám. Z těchto různých povah otyčejně poněkud jednostranně vyvinutých vznikají pak jisté chyby, které nemají sice na sobě známky hříchu, jsou však přece chybami a nedokonalostmi, jimiž můžeme se snadno státi jiným obtížnými, třebaš bychom toho sami ani nepozorovali. Vady tyto jsou jako trny na růžovém keři, které sobě sice ne-působí bolesti, jiné však píchají. Tu platí příkaz apoštolův: *Alter alterius onera portate et sic adimplebitis legem Christi.*²⁾ Bůh to dopouští proto, abychom měli

1) II. Tim. 2, 24.

2) Gal. 6, 2.

příležitost osvědčovati v obcování se spolubratry vznešenou ctnost svaté lásky k bližnímu. Když jednou jistý představený kláštera stěžoval si u sv. Vincence z Paula na nějakou chybu svého podržitého, domlouval mu světec, aby takové nedokonalosti léčil svou trpělivostí a shovívavostí, řka: „Kdyby neměl tuto chybu, měl by jinou a snad ještě horší.“ Tak světec tento soudil, znaje dobře slabost a křehkost lidského srdce, jíž většinou ani dobrý a zbožný kněz není zcela prost.

Pro tuto různost povah bude nám s počátku přináseti různé oběti a sebezapírání, než si vzájemně porozumíme. Potom však i nejrozumnější charaktery budou se zcela dobře snášeti. Běží tu, abychom druhá popadli z jeho dobré stránky, snášejíce to, co je na něm protivného, s trpělivostí a láskou, když toho změnití nelze. Láska je v té příčině vynalézavou. Tak jistému panu faráři kooperator byl přidělen tak protivného charakteru, že nikde nemohl dlouho vydržeti. Farář maje s ním soustrast, přemýšlel, jak by z něho udělal zábavného společníka a vypudil z něho jeho morouství. Poznal, že kaplan zabývá se rád botanikou. Co učinil tento dobrý principál? K vůli kooperatorovi oddal se studiu botaniky, chodil pilně sbírat květiny, houby a mechy a od té doby měl zábavného a veselého společníka. Tak jedná pravá kněžská láska, láska, jež spojuje vše, byť i to bylo něco sebe rozumnějšího a protivnějšího. „Habitabit lupus cum agno: et pardus cum hoedo accubabit: vitulus et leo et ovis simul morabuntur, et puer parvulus minabit eos.“¹⁾ Tento „puer parvulus“ v našem případě je pokorná, nezištná láska, která vyhledává svornost v trpělivosti a právě svou trpělivostí dochází také svornosti.

¹⁾ Is. II, 6.

4. Než i různost mínění porušuje často lásku a ohrožuje mír. Tato různost názorů rodí se z různých oborů lidského vědění, tak pučí na poli vědy, na poli morálky a též na poli politiky.

Co se týče vědy, není mezi kněžími žádného sporu v takových věcech, ve kterých církev svůj úsudek pronesla nebo jiným způsobem jasně vyslovila své mínění. Avšak mimo toto přísně ohraničené pole víry a církevního smýšlení je tu ještě rozsáhlé pole theologických poznatků, kde je dosti ještě místa pro různá mínění. Tu se může státi, že dva důstojní pánové nejsou téhož mínění a náhledu a každý že zastává se svého názoru a pro něj kasá se do boje. Proti tomu nikdo nemůže míti ničeho, odůvodňuje-li se ten neb onen názor důvody rozumovými a všeliká vášnivost při tom se utlumí a všeliká tvrdohlavost se odloží. Spíše takové vědecké různosti v mínění jsou k velkému užitku, přispívajíce k tomu, aby věc se úplně a všestranně poznala a objasnila. Vždy však třeba, aby pravda byla konečným účelem těchto disputací, a ne snad obhájení vlastního mínění a zahanbení protivníka. Izde má platiti slovo: *Plato amicus, magis amica veritas.*

Neděje-li se tak, pak snadno tato různost vědeckého názoru vyvolává rozladění v duši, jež jest na ujmu lásce. Sluha Páně, jak sv. apoštol píše, má býti „docibilis“, má se dáti poučiti, má dáti si říci, má povoliti, a sám-li jiné poučuje, má „cum modestia“ dle slov apoštola kárati toho, jenž svévolně odporuje pravdě; tím spíše nutno tedy, aby ve vši mírnosti poučoval toho, jenž staví se jen proti některému pravděpodobnému vědeckému mínění. Nikdy nesmí býti při tom zapomenuto vznešených slov: „*In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas!*“

5. Na poli pastorálky přihází se také často mnohý rozpor. Jeden by rád rychle a bezohledně uplatnil a uskutečnil všechny rubriky, jiný pokládá za lepší pro ten okamžik nestáti tvrdošíjně na tom neb onom bodu. I mimo rubriky je dosti případů pastoračních, v nichž rozdílné může býti pojetí. Případy tyto mohou se týkati buď jediné obce neb i více obcí sousedních. Nepokračuje-li se jednotně a svorně, vzejde z toho vždy mnohá škoda. Důležité je tudíž, aby kněz (pokud ovšem to jde) z lásky k dobré věci mínění své obětoval cizímu názoru, ať to je názor místního duchovního správce nebo názor většiny svých kolegů.

Zajisté dlužno dbáti svědomitě předpisů církve a rubrik právě tak, jako ostatních zákonů církevních; avšak při tom nemá býti puštěn se zřetele finis legis, jenž daleko je cennější zákona samého. Kde účelu zákona plněním zákona se nedosahuje, tam zákon sám v tom případě ztrácí svůj význam, neboť schází mu ona vlastnost zákona, bez níž nelze si zákon pomysleti, totiž že musí býti dán „ad bonum commune“, býti k užitku a nikoliv ke škodě. Sám apoštol prohlašuje zcela jasně, že moc církve má býti „in aedificationem et non in destructionem“¹⁾. Ježto však není možno ve všech těchto rozličných případech žádati církevní vrchnost o dispens anebo o privilej, má tu místo „epikeia“, všem dobře známá a často užívaná. Právo rozhodnouti, kdy se má k epikeji sáhnouti, nutno v duchovní správě přiřknouti duchovnímu správci, jenž také zodpovědnost za to ponese, a kooperátor nebo kaplan může se zvyku tomu s dobrým svědomím přizpůsobiti, byť sám byl mínění jiného, poněvadž jednota v úkonech

1) II. Cor. 13. 10

duchovní správy přispívá nesmírně k „aedificatio populi“; naproti tomu však nestejnost v úkonech správy veliké působí pohoršení: okolnosti to, které vyváží cenou svou daleko důležitost nějaké nepatrné rubriky nebo nejasného předpisu.

6. Přicházíme nyní k třetímu oboru, na němž různá mínění mohou se vyskytovat, a to k oboru politiky, a to jak politiky v otázkách sociálních, tak v otázkách národnostních. Není divu, že zvláště zde je tolik různých mínění, neboť život politický namnoze není ještě zcela jasně vybudován, je částečně ještě v dětských střevíčkách, jest ještě nevytříbený a neujasněný a doby naše jsou bohaty na tak rozmanité a spleťté poměry, že není snadno dopátrati se v mnohých věcech jasného úsudku a dobrého rozuzlení. K tomu je to obor (mluvíme zde totiž o ryze politických otázkách), na němž je pole největší ponecháno svobodnému mínění. Odtud slova Lva XIII. v jeho encyklice „Immortale Dei“ ze dne 1. listopadu 1885: „Je-li řeč o ryze politických otázkách, jako o nejlepší formě státní vlády, o rozmanitých zřízeních státních, může v těch věcech zcela dobře míti místo poctivá různost názoru. Je tudíž nespravedlností, kdyby kdo počítal za chybu těm, jichž smýšlení náboženské jinak jest známo a o jejichž ochotě ku všem rozhodnutím Stolicе apoštolské nemožno pochybovati, tu okolnost, že jsou stranníky jiného směru než mnozí katolíci; ještě větší bylo by však křivdou, kdyby je kdo vinil, že jsou proto špatným katolíky nebo katolíky méně cennými, což bohužel již častěji se stalo.“ Tak tento veliký papež, jenž zove se právem papežem mírumilovným. Různé tudíž názory („in mere politicis“) možno míti, než nutno je také u jiných strpěti. Při tom každý může své mínění

netoliko zcela otevřeně projevovati, nýbrž je i odůvodňovati, zvláště že možno nalézt zpravidla v obou protivných názorech zrnko pravdy, a ušlechtilým zápasem pravda vždy více vystoupí do popředí. .

Avšak takovýto boj duchů nutno vésti vždy jen dovolenými prostředky, jinak zvrhne se v záhubu a zkázu! Běda, užívá-li se vášnivé panovačnosti, úmyslné podezřívavosti, zjevného překrucování slov a nepravdy všeho druhu za zbraň proti nepříteli a nešetří-li se pomluv a posměchu proti politickému protivníku! Kam vašeň vede i u kněží, ukazuje nám událost ze života sv. Alfonsa z Liguori. Světec chtěl při tak zvané „Propagandě“ v Neapoli, spolku to missijním, k němuž byl přistoupil, jenž však nevyhovoval vznešenému zápalu světce o záchranu duší, založiti novou společnost, jež by se věnovala více klášternímu a přísně apoštolskému povolání. To vzbudilo však v takové míře odpor a hněv členů tohoto spolku, že v zaslepenosti své jali se jej všemožným způsobem pomlouvati, nazývali jej bláznem, jenž není hoden býti dále členem jejich spolku. Ve schůzi jimi svolané vykonali, co si umínili; vyloučili Alfonsa ze svého spolku pomýšlejíce při tom na to, kterak by ho zbavili ihned obročí a jeho výživy. Ve schůzi této vášnivá zášť proti svatému muži vystoupila v celé své nahotě. Stařec jeden, jenž hlasování byl přítomen, vypravuje, že jeden z nejčelnějších z kongregace, předstupuje před ostatní, aby odevzdal svůj hlas, volal uprostřed shromáždění hlasitě: Nikdy nehlasoval jsem ve svém životě pro vyloučení z kongregace, ale dnes činím to s potěšením, abych pokořil tohoto hrdopyška. S těmi slovy spustil černou kuličku do osudí. Životopisec M. Jeancard připomíná k tomu: „Ve schůzi této, ukazující jasně, kam slepá, prudká vašeň zavádí

i muže nejrozumnější, skýtalo se očím nejodpornější divadlo roznícených vášní slepých zuřivců.“

V životopisu sv. Františka z Assisi vypravuje se, že kdysi chystal se v jednom městě kázati pokání. Než vše bylo marno, poněvadž tam vášnivé nepřátelství vzplanulo mezi dvěma stranami. Tu světec shlédnuv, že veškeré ovzduší tohoto města naplněno jest zlými duchy, poznal z toho, že právě oni štvou lid proti sobě, a počal proto Boha naléhavě prositi, aby je odtud vyobcoval. A hle! jedva že odešli, veškeren spor ustal a kázání kajičná začala za velké touhy lidu po spáse. Svár a hádka bývají zhusta dílem ďáblovým a dílem ďáblovým jsou opravdu, vypukne-li nepřátelství mezi duchovními, poněvadž ďábel z ničeho tak nekořistí, jako ze sváru mezi služebníky Kristovými. Proto dočítáme se v životopise blahoslaveného Petra Fabera T. J., že na svátek sv. Jana Ev. sloužil mši sv. na ten úmysl, aby zbaven byl jistého našeptávání duchů zlých, kteří lásku k bližnímu hledí zmenšiti a nedůvěru rozseívají mezi kněžími. Cítil-li takový muž v sobě podobná hnutí, ký div, že satan odvažuje se tím spíše na ty, kteří k podobným nevraživostem jsou náchylni! Nutno je tudíž míti se na pozoru, abychom se nedali od něho zapřísti v tenata.

7. A ještě horší je takováto nesjednocenost nebo takový svár mezi kněžími (ať běží tu o kteroukoliv otázku sociální nebo národnostní), dostane-li se na veřejnost a není-li ani zde prosta pečeti vášně a zášti. Pak ovšem důvěra ke kněžím a úcta k nim nutně by musila mizeti, neproměnila-li by se na konec v nedůvěru a pohrdání. A věru! jak křesťanský lid mohl by za takových okolností ještě důvěřovati knězi, řídit se jeho slovem a jeho vedením, když jiní kněží otevřeně

hlásají právě opak toho, co on tvrdí, a hlásají to ještě za různého jedovatého podezřívání? Jakou úctu křesťanský lid mohl by si ještě uchovati ke knězi, když od samých kněží čest jejich spolubratrů veřejně jest snižována snad s vášnivostí a zlobou, jaké sotva laikové jsou schopni. Nikdy nemělo by se zapomínati na to, že čest jednoho kněze a vážnost celého kněžského stavu je cosi nerozdělitelného. Utrpí-li čest jednoho kněze, všichni kněží jsou tím dotčeni, a podkopává-li se vážnost jednoho kněze, kolísá tím samým i vážnost kněží ostatních. Případně tudíž apoštol Pavel píše: „Quodsi invicem mordetis et comeditis: videte, ne ab invicem consumamini.“¹⁾ Není třeba poukazovati při tom na velikou škodu, jež tím zároveň bývá způsobena křesťanskému lidu a církvi svaté. Jednota je sloupem církve; jednota je pravým duchem církve; kdo tedy k církvi chce náležeti a chce se dáti vésti duchem církve, nechť dbá jednoty a přátelské shody.

Blahoslavená Kateřina Emmerichova viděla kdys ve vidění nepřátele církve, kterak se všech stran sražení a sjednocení bojují proti této snoubence Kristově; zároveň však spatřila, že ti, kteří by byli povoláni církev proti nepřítelům hájiti, — věru, přesmutná to věc — obracejí zbraně proti sobě, navzájem se potírajíce. Každým způsobem část tohoto vidění uskutečňuje se za našich dnů zvláštním způsobem: nepřátelé církve, ač navzájem jsou si ve vlasech, svorně bijí do církve a jejího zřízení. Nasadme tedy vše, aby druhá část vidění nebyla smutným obrazem našich dnů, stojíce svorně k sobě jako „acies bene ordinata“, proti níž nepřátelé církve marně budou bojovati.

1) Gal. 5, 15.

8. Jednota kněží dodává však církvi netoliko síly, nýbrž i krásy a leposti, pročez již žalmista pěje: „Ecce, quam bonum et quam iucundum, habitare fratres in unum.“¹⁾ Šíří-li láska a svornost všude a vždycky kol sebe radost a štěstí, pak platí to ještě u větší míře o srdečné svornosti mezi kněžími. Jak všechny obtíže povolání snášejí se tu lehce, jak tu mizí tížící starosti, jaké opory a podpory dostává se všem se všech stran! Upřímnou účastí všech opět radost rozmnožuje se ze zdaru prací v duchovní správě a mimo to i horlivost roste a rozplameňuje se. Konečně taková svornost přináší zvláštní požehnání Boží; „neboť kde dva nebo tři shromáždění jsou ve jménu mém,“ praví Pán. „já jsem uprostřed nich.“ Kde Pán je ve středu kněží, nemůže se nedostávat ani svornosti ani požehnání. Ovšem svornost taková nemůže obstát bez vzájemných obětí; štěstí míru jest příliš velké, aby nemusilo se kupovati mnohým přívazkem na váze. Tak pro mnohého jest nikoliv nepatrnou obětí uznati, že také mínění bližního něco platí, a naopak připustiti, že v jeho názoru je něco, co není ještě zcela jisté; než tím již prvý krok je učiněn k dalšímu dorozumění a konečně snad i k dokonalé shodě v názorech, jež beztoho nerozcházel se tak daleko od sebe.

Než i pod praporem politické a národnostní různosti dá se žíti v dobré shodě, jak zkušenost dostatečně ukazuje na rozličných místech. Jenom je dlužno, aby dbáno bylo při tom těchto pravidel. Nikdo nevykazujž politice první úlohy a prvního místa a neoddávej se jí náruživě. Dále varuj se při tom všeliké vášnivosti, uznávaje zároveň vše dobré, co protivný názor může

¹⁾ Žalm 132. 1.

v sobě obsahovati; každý připustiž také i nedostatky a vady vlastního názoru; zkrátka neopouštějž nikdo nikdy meze pravdy, slušnosti a spravedlivosti. Konečně každý zdržiž se politických hovorů za přítomnosti těch osob. které by tím mohly býti dotčeny, drážděny a uráženy. zároveň však prokazujž odpůrci svému, nevšímaje si takových růzností v mínění, stejně srdečným způsobem onu pozornost, již jen pravá láska vnuká. „Habete in vobis sal et pacem habete inter vos.“¹⁾ Dbejte vždy soli pravdy, soli moudrosti a lásky, a mír bude mezi vámi! Proto kníže-biskup Aichner opětovně vybízel své diecesány, zvláště však kněze, k jednotě a svornosti slovy neméně srdečnými jako důtklivými. Na konci exercicií v roce 1894 promlouval totiž k nim takto: „Ostříhejtež jednoty; neboť ona nemá býti mářena pro různost politických názorů. Bylo by věru zarmucujícím zjevem, kdyby láska kněžská měla se ztroskotati pro takové neshody.“ Z téže příčiny dal také na synodě diec. vhodná nařízení, jimiž nutno se řídit, aby jednota a pokoj zachovaly se při různých politických názorech našich dob. Zní:

1. *M o d u m n o n e x c e d a n t* (sacerdotes), quia ad eos non spectat populum concitare sed fideliter pascere.

2. *N e i n i u s t e a g a n t*; media illicita respuant, neque ipsis adversariis aequitatem et iustitiam denegent.

3. *N e i m p r u d e n t e r s e g e r a n t*, sed perpendant, quid honor sacerdotii, decorum clericale, officium pastorale ab iis exigat.

4. *N e a v i d i s i n t a u r a e p o p u l a r i s*. Qui in rebus politicis seipsos maxime quaerunt, serius aut

¹⁾ Mar. 9. 49.

ocius incident in laqueum diaboli, et quando hominibus placere anhelant, servi Dei esse desinunt.

Kdyby se všestranně a věrně dbalo těchto pravidel, jak brzo dospěli bychom k míru a pokoji! Jsou to pravidla, která ukazují cestu, kterak naplniti vroucí přání Kristovo, pravého to knížete pokoje: „Ut sint unum, ut sint consummati in unum.“¹⁾

X.

Církevní duch.

Christus dilexit ecclesiam.
(Eph. 5. 25.)

Církev je nejpodivuhodnějším zařízením — nevěstou Kristovou — duchovní naší matkou — od světa napadanou jako její zakladatel. — Jako On, je i ona znamením, jemuž bude odporováno zvláště za našich dob. — I kněží jsou v nebezpečí, že dají se ovládati vlivem církvi nepřátelského ducha času. — To platí zvláště o vědci, která by ráda se při působila světu. — Sv. Teresie — sv. Ignác z Loyoly — blahoslavený Vincenc Palloti Inuli k ní upřímnou láskou. — Vznešený příklad sv. Alfonsa z Liguori ukazuje nám, že nemáme se oddávati ani při skutečných vadách a nedostatecích nikdy malomyslnosti nebo nářku. — Máme spíše církvi ku pomoci chvátati v její nouzi svým dobrým příkladem, — svou neúmornou prací — zvláště u vykonávání duchovní správy, — věrnou poddaností ku představeným, — modlitbou a vřelým účastenstvím na radostech i strastech církve.

1. Církev je nejvznešenějším, nejprospěšnějším a nejpodivuhodnějším zřízením, jaké svět kdy zřel. Ona je zajisté zřízením světovým v pravém slova smyslu a zároveň zřízením pro věčnost. Nižádný národ, nižádný člověk, nižádná duše nesmí se jí odciziti, neboť ona jest ústavem Synem Božím založeným k tomu, aby zachraňovala duše, je posvěcovala a k věčné spáse

¹⁾ Jan 17, 22. 23.

je přiváděla. Je zařízením hodným jejího božského zakladatele, jehož veškerá práce a celé působení na zemi platilo jeho církvi. Poučoval-li apoštol tak pečlivě, činil to pro svou církev, aby byla učitelkou národů; trpěl-li tak hrozně, trpěl to pro církev, aby jí zanechal nejbohatších pokladů svých milostí; zesnul-li konečně na dřevě kříže, necháváje ještě po smrti vytékati z otevřeného srdce svého poslední krůpěj krve s vodou smíšené, učinil to opět, aby církev, jeho nevěsta, vyšla z jeho boku jako kdysi Eva vyšla z boku spícího Adama. Proto apoštol píše krásně věru a pravdivě: „Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni, aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vody skrze slovo života, aby sobě církev učinil slavnou, nemající poskvrny ani vrásky neb cokoliv takového, ale aby byla svatá a neposkvrněná.“¹⁾ Proto opatřil ji pravomocí, kteráž jen jemu byla vlastní, totiž mocí učitelskou, kněžskou a pastýřskou; proto ozdobil ji jako vlastním diademem, náčelenkou své auktority a naplnil ji konečně svým vlastním Duchem svatým. Takto vyzbrojená církev může bezpečně zastupovati ho na zemi a pokračovati v díle spasném od něho vykonaném až do skonání světa. Aby pak nedostávalo se ničeho, co by církvi mohlo býti prospěšno v tomto zastupování Ježíše, sám sídlí osobně uprostřed církve v Nejsvětější svátosti Oltářní, přítomen tu jsa jako božský ženich své duchovní nevěsty církve.

Je-li však církev vůči božskému Spasiteli jeho vyvolenou nevěstou, pak jest vůči věřícím, ať jsou to kněží nebo laikové, jejich duchovní matkou, poněvadž znovuzrozuje lidstvo křtem svatým k duchovnímu životu, a pak v lůně svém je láskyplně a pečlivě

¹⁾ Ef. 5, 25—27.

vychovávajíc, vede je k pokroku ve ctnostech a sva-
tosti. Zcela případně nazývá se „Sancta mater eccle-
sia“. Než kterou matku lze srovnati s ní co do důstoj-
nosti, vznešenosti a dobroty? Ona je matkou, jež
chová v lůně svém všechny národy; je matkou, jež
téměř po 2000 let celému světu uchovává a pěstuje
statky nejdražší. Co bylo by se stalo se světem, kdyby
nebylo bývalo ochranné, štědré a žehnající ruky naší
církve?

2. A jaké dostává se jí za to odměny? Potupy,
opovržení, výsměchu a pronásledování! Je pravou
nevěstou Kristovou, a jakožto jeho nevěsta musí býti
účastna jeho osudu; zastupuje jej na světě a proto
napadána je od světa, je duchem Krista naplněna a zcela
prodchnuta a proto duch světa tím zasažen vzpírá
se proti ní. Ničeho není, čeho duch tento by se ne-
uchopil, aby jen církev byla podezřívána, v opovržení
vedena, aby nedůvěra byla rozseta proti ní, nedůvěra
proti jejímu učení, nedůvěra k jejímu zřízení, nedůvěra
k jejím rozkazům, nedůvěra k jejím kněžím, zvláště
pak nedůvěra k sv. Otci. Ba často, přecasto, celá zášť
světa namířena je proti církvi. Co sluší se tudíž proti
tomu od kněží? Sluší se, aby tím spíše přichýlili se
k církvi, k této matce svaté, lnouce k ní vřelou úctou,
upřímnou láskou a dětinnou poslušností. Za našich
dnů velké nastává třídění duchů, a jako kdysi božský
Spasitel byl postaven na znamení, jemuž bylo odpo-
rováno, tak i církev stojí ve světě jako znamení, jež
postaveno je „k záhubě a ku povstání mnohých.“
Napadání, výsměch a zlehčování, jimiž stoupenci
ďáblu na ni útočí, nemají umenšiti naší úcty k ní,
nýbrž mají zvláště nás kněze nabádati, abychom jí
osvědčovali tím větší oddanost. Tupená a posmívaná

církev nese na čele tím zřejměji znak nevěsty Kristovy a jeví se tím důstojnější.

Takovéto chování kněží k církvi rozumí se samo sebou; jsou jejími sluhy, tvořící nejvznešenější její část. A přece ani oni nejsou prosti nebezpečností, že nebudou zachvázeni tak zhoubným směrem času. Kněz tedy má býti velice obezřelým zvláště k tisku církvi nepřátelskému, který často úskočně a lstivě rozsévá proti církvi nedůvěru, opět a opět opakuje své drzé lži a stíhaje vše, co je církevní, kousavým výsměchem. A s druhé strany srdce lidské a tedy i srdce kněze snadno místa dává nedůvěře a pohrdání. Že tato výstraha není jen tak na plano, dokazuje nám otevřené přiznání veleučeného a pro církev nadšeného Balmesa, jenž ujišťuje, že čtení kacířských knih a církvi nepřátelských spisů, ačkoliv dalo se od něho jen k obhájení církve — přece zanechalo jakési se-
slabení víry a ochladnutí lásky v jeho věřícím a zbož-
ném srdci, což, aby odstranil, nucen byl sáhnouti ku čtení dobrých a láskou prochnutých knih: k písmu svatému, k Následování Krista nebo k Ludvíku z Gra-
nady. Jako je nutno opatřiti se proti větru, bouři a drsnému ročnímu počasí, tak nutno je křesťanu, nutno i knězi, aby opatřil duši proti drsnému a mrazivému větru nevěry a nenávisti k církvi, má-li v srdci jeho dětinná bázeň býti zachována nezkalena, ona bázeň, která je známkou pravých dítek církve, odznakem všech svatých Páně. Proto obrňtež se a mějmež se na pozoru!

To platí hlavně o takových jemně utkaných námitkách, které jsou nastraženy právě za tím účelem, aby i srdce kněze do nich bylo zapleteno, totiž o spi-
sech a dílech, jež církev líčí jako dílo čistě lidské. a

jež. zdůrazňující to, co v ní je lidsky nedokonalé, církev stlačují a snižují v okruh zjevů přirozených. Pustí-li se však jednou se zřetele nadpřirozený charakter církve, odezírá-li se v církvi od pomoci a vedení Ducha sv., přehlíží-li se vnitřní spojitost nepřetržitě trvající mezi církví a božským jejím zakladatelem a spatřují-li se v ní jen složky přirozené, byť i velice vynikající, pak církev odevzdává se tím ihned bez obrany pod nůž každého učence a poloučence, snižuje se na pouhou služku, na níž vše dle libosti lze tupiti a haněti. Pak církev přestává býti světa učitelkou a musí strpěti, bude-li ji kterýkoliv učenec nebo nedoučenec s patra poučovati. Tak Kristus Pán ji neustanovil a takovou církev není; Pán nezanechal své církvi moudrost professorskou, nýbrž odevzdal jí Ducha sv., Ducha pravdy. Je tudíž a zůstane neomylnou učitelkou světa, je a zůstane nevěstou Kristovou, jež nikdy nezpronevěří se svému vznešenému úkolu, je a zůstane pravou matkou všech věřících, která nejen je rodí, nýbrž i dítky své vede ku svatosti.

3. Kněz proto má také tak na ni vždy pohlížeti a ji dle toho ctíti, a spolu s ní má ctíti i její učení. její nařízení, její zvyky a zvláště má uctívati nejvyšší hlavu církve, římského papeže, a úctu tuto má i osvědčovati oddanou poddaností. Víme, s jakou úctou a láskou nejosvícenější světci, proti nimž učenci našeho věku jsou jako trpaslíci, zírali vždy k církvi, a s jakou uctivostí patřili na vše a přijímali vše, co vyšlo od církve a pojilo se k ní, ať to bylo učení nebo výzva ke křesťanskému životu. Sv. Terezie říkávala, že hotova je svůj život položiti i za nejmenší rubriku církví předepsanou.

I ctihodný Vincenc Palotti vyjadřoval se rád v podobném smyslu a sv. Ignac z Loyoly, zakladatel to řádu vědecky tak vynikajícího, nedovedl své přesvědčení o nutnosti naprostého podrobení pod výroky církve vyjádřiti ve svém pojednání o „Pravidlech, jak s církví souhlasiti“, lépe, než slovy: „Abychom ve všem pravdu vystihli a v ničem nepobloudili, musíme i to, co snad na oko zdálo by se nám bílým pokládati za černé, když církev učící tak rozhodne, jsouce o tom přesvědčení, že duch církve, jímž jsme povzbuzováni a vedeni ku spáse, není jiný než duch Ježíše Krista a že je to týž Bůh, jenž nám dal desatero, který i naši svatou matku, církev sv., spravuje a řídí.“¹⁾

Tím sv. Ignác praví jen to, co všichni zbožní a učení učitelé církevní vždy věřili a vyučovali, tak sv. Augustin, který píše: „Tolik má každý Ducha sv., aby souhlasil s církví.“ To bylo vždy hlavní zásadou všech katolických učenců, a kdo se odchýlil od této zásady, jistě nastoupil cestu vedoucí do bludu, ba častokráte i cestu vedoucí k odpadu od církve.

4. Avšak tato uctivá poddanost, a poddaná úcta k církvi, nemá se počítovati jako obtížné donucení, nýbrž má býti zušlechtěna ochotou, plynoucí z lásky. Církev jest milující matkou, pročť také Pán neustanovil Petra za nejvyšší hlavu církve dříve, dokud Petr třikráte nevyznal svou lásku k Spasiteli a tím zároveň i k jeho ovečkám. A této vskutku mateřské lásce církve má odpovídati i srdečná láska jejích dítek, zejména jejích předních synů, kněží . . .

V čem však tato láska má se jeviti? Zejména vřelým účastenstvím v radostech a strastech, ve vítězství nebo ponížení, ve prospěchu nebo ztrátě církve.

¹⁾ Reg. 13.

„Gaudere cum gaudentibus et flere cum flentibus,“ jest a zůstane vždy bezprostředním výrazem lásky.

A čím vroucnější jest láska, tím upřímnější je i soucit. To jest jistým znamením, že jsme vskutku živoucími údý duchovního těla církve, cítíme-li a vnímáme-li s ní i veškerou radost a utrpení.

Vše, co děje se v církvi, vše co církev koná a tvoří, vše co se jí přihází a co ji potkává, má srdce jejích kněží spolu cítiti v srdečně radosti nebo ve sdílném zármutku. Vždyť láska naše k církvi nemá býti překonána zlobou a nenávistí nepřátel církve. A v čem tak přesně jejich nenávist se jeví a zračí? V tom, že mají největší radost, když církev utrpí nějakou pohromu, když někde je potlačena, anebo když v ní nějaké pohoršení, byť i ponejvíce vybájené, se ukáže; naproti tomu, že zuří vztekem, jakmile církev něčeho dosáhne, jakmile slaví vítězoslávu anebo unikde úkladům svých nepřátel. A nepřátelé církve jaký to mají jemný cit v takovýchto případech! Nic neunikne jim, ani to nejmenší ne, co by bylo církvi buďto k užitku nebo ku škodě. Jest jenom třeba prohlédnouti si některou stránku z časopisů podobného rázu a při tom pozorovati, co kárají anebo chválí, a hned poznáme z toho, co církvi jest prospěšno a co škodlivé. To všechno pud nenávisti vnuká jim proti církvi. To všechno, co nenávist působí v srdcích nepřátel církve, tyto zájmy, tyto starosti o církev, toto spolucítění při všem, co v ní se děje a s ní se stává: to všechno měla by dokázati i u kněží zcela dobře i láska k církvi, ovšem v opačném smyslu, než jak je tomu u jejích nepřátel.

A v této oddanosti k církvi nemáme se dáti másti, i kdyby něco v církvi mělo se přihoditi, co se nás nepříjemně dotýká. Ani tehdy nemáme dáti místa nevoli,

hněvu a žalobě, nýbrž více hluboké soustrasti a bolu. Sv. Alfons z Liguori jest nám v tom světlým příkladem. K svému hlubokému politování dožil se toho, že papež Klement XIV., donucen od světských dvorů, zrušil řád Jesuitský, jež sv. Alfons pokládal za neimocnější baštu církve. Než co on učinil? Kydal snad hanu a výčitky proti sv. stolci? Nikoliv, toliko truchlil nad neštěstím, které Bůh jakožto trest za mnohé hříchy dopustil na svou církev; truchlil však také nad sv. Otcem, jenž od onoho dne neměl ani hodiny pokoje; modlil se proto také bez ustání za něho, by Pán nad ním se smiloval. Jistě divuplná a mocná útěcha, kterou tento světec přisluhoval tomuto papeži na smrtelném jeho loži. byla výsledkem této jeho modlitby. Tak řádné dítky a zbcžní kněží chovají se k sv. matce církvi. Ba i když tento světec upadl v nemilost u papeže Pia VI., byv u něho těžce pomluven, přece tuto zkoušku, jistě nejtěžší, která takového muže, jenž žil jen pro církev, pro ni pracoval a za ni se modlil, může stihnouti, snesl bez naříkání v podivuhodném odevzdání do vůle Bcží. Tím méně kněží mají se opovážiti nahodilé nedostatky ve správě církve odhalovati neb rozhlašovati. My kněží nejsme synové Čhamovi.

5. S pouhým soucitem není však ještě všechno odbyto; církvi nutno v jejích potřebách také horlivě pomáhati. To znamená: že máme pro církev také pracovati: „Labora sicut bonus miles Christi Jesu.“¹⁾ Ti oddávají se velikému klamu, kteří myslí, že časy samy od sebe se zlepší. Který člověk stal se bez námahy a práce člověkem lepším? Mnohem těžším však jest přivésti veliké davy lidí na lepší cestu, zvláště pak těžko je opět získati pravé víře a uvésti ku křesťan-

¹⁾ II. Tim. 2. 3.

ským mravům ony národy, kterým již dostalo se jednou velikého dobra, katolické víry, a kteří ho vlastní vinou pozbyli. Bez této změny mravů není žádné změny času; říkaloť se ve Švycarsku: „Dobré mravy, dobré časy.“ Především kněz má se pečlivě varovati toho, aby nepřátelům církve neposkytl příležitosti tupiti církev pro jeho vlastní nějaký poklesek. Každé pohoršení dané některým knězem jest hlubokou ranou na duchovním těle církve. Píše-li sv. papež Řehoř Veliký o neúctě, které se dostává tímto způsobem Bohu, slova: „Nullum puto, fratres carissimi, ab aliis maius praeiudicium, quam a sacerdotibus tolerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla pravitatis cernit: quando ipsi peccamus, qui compescere peccata debuimus“¹⁾): platí vše to podobně i o církvi.

Daří-li se církvi špatně, daří se jí povětšinou jen proto špatně, poněvadž kněží nejsou takovými, jakými by měli býti. Jak úchvatné jest vidění o tom sv. Hildegardy: „Viděla jsem, bdíc, vysokou ženskou postavu, tak velikou, že dosahovala od země k nebesům, její roucho bylo z běloskvoucího hedvábí; přes ně plášť splýval, zářící smaragdy, - safiry a nejkrásnějšími perlami a drahokamy. Najednou zpozorovala jsem, že na její obličej prach se usedá, tvář její špiní a plášť její o krásu olupuje. Bolestně žalozpěv zazněl tu z jejích úst: Slyšte nebesa a ustrňte se: neboť hle, můj obličej jest poskvrněn; slyš i země a truchli, neboť hle, můj šat je potrhán. Moji opatrovníci, kněží, kteří měli učiniti tvář mou krásnou jako zoru, mé roucho třpytivé jako blesk, můj plášť lesknoucí se jako drahokam, moji obuv skvící se jako sníh, pomazali můj obličej

¹⁾ Homil. 17 in Lucae 10.

prachem, potrhali mé roucho, začernili můj plášť a mou obuv.“ Jak bědno bylo by, kdyby tato strašná žaloba měla býti pozdvižena proti nám! Tudíž: „Sollicite cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem.“¹⁾

6. K čemu tedy kněz má obrátiti své síly? Především k pečlivému vedení duchovní správy, aby duším sobě svěřeným svatou víru vepsal nesmazatelnými rysy do srdce, a všemožným způsobem hájil a šířil ve své osadě čistotu mravu a všelikou křesťanskou ctnost. Takovéto obce, proniknuté zcela duchem křesťanství, jsou nejlepší oporou církve; z nich církvi dostává se zdravé, obrozující krve; z nich rekrutují se bojovníci a vojáci církve. To jest první a nejdůležitější úlohou, kterou kněz ku blahu církve úsilovně zabýváti se může a zabýváti se má. Z takovéto osady lze se v každé době a pro každou potřebu církve nadíti podpory a pomoci, ať již je to při důležitých volbách, ať již je to mužným vystoupením v obhajování církevních práv, nebo konečně i peněžitou podporou dobré věci.

Při tom však kněz nemá sám na sebe zapomínati, nýbrž má snažiti se, jak jen je mu možno, dále se vzdělávati, aby se ve všem ukázal vždy jako dokonalý, jako celý muž. „ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.“²⁾ Snad může svou působnost rozšířiti ještě dále, a slovem i písmem prokázati církvi zvláštní neocenitelné služby. Ať každý se namáhá a přičiní, jak může, nedávaje se zahanbiti od nepřátel církve, kteří s horečnou přímo činností útočí na církev.

1) II. Tim. 2, 15.

2) II. Tim. 3, 17.

Velmi důležité jest však v tomto boji, aby při tom ve všem s ostatními nejen jednota byla zachována, nýbrž aby všichni také se podřídili ochotně vrchnímu vedení s hůry. Především nutno zde dbáti na slovo papeže, nejvyššího to vojevůdce církve. On stojí na nejvyšší hlídce a vidí nejlépe, odkud nebezpečí hrozí, a ví nejlépe, kterak mu čeliti. Sv. Otcí pak biskupové jsou podrobeni, kteří udělují přiměřený návod svým diecesanům, berouce při tom ohled na zvláštní poměry místní. Tak bojuje se jako „acies bene ordinata“, kterou vítězství nemine.

Tím však všechny prostředky k obhájení a rozšíření církve nejsou ještě vyčerpány, nýbrž nutno jest poukázati k prostředku ještě mnohem důležitějšímu a nepostrádatelnému, totiž k modlitbě. Ano, čím více ostatní prostředky selhávají, tím více musí býti užito tohoto. V bojích církve to bude se vždy opakovati, co se nám vypravuje v knize Exodu o boji a vítězství Israelitů nad Amalekity: „A když pozdvihoval Mojžíš rukou k nebesům, Israel přemáhal: pakli maličko upouštěl, přemáhal Amalech. Ruce pak Mojžíšovy byly těžké; vzavše tedy kámen, podložili jej pod něj, na němž se posadil: Aron pak a Hur zdržovali ruce jeho z obou stran. I stalo se, že ruce jeho neustaly, až do západu slunce.“¹⁾

Proto již v Pánu zesnulý papež Pius IX. toužil po „armádě modlících se“. Společná, ustavičná, neúnavná modlitba byla vždy nejmocnější a nejvítěznější zbraní církve, s kterou zvláště kněz musí uměti dobře zacházeti. Toho sv. Alfons z Liguori podává nám opět krásný příklad, neboť když jeden kardinál tázal se ho po smrti Klementa XIV. o radu, co by mělo se činiti.

¹⁾ Exod. 17, 11. 12.

by tehdejší tak smutným poměrům v církvi bylo pomčeno, poukázal na modlitbu, jakcž on sám také dnem a nocí v slzách svolával pomoc Boží utištěné církvi.

Tak tedy duch církevní vede kněze k poslušné účtě k církvi, k láskyplné účasti na jejích radcstech a strastech, avšak také k horlivému pomáhání církvi ve všech jejích nesnázích, takže kněz je hotov, kdyby toho bylo třeba, pro církev také okovy nésti, jako tolik kněží i biskupů v Německu i ve Francii před nemnoha lety, ba že je hotov i život za ni obětovati, jako přemnozí missionáři činí to stále a stále. Všecko to není pro kněze katolické církve přespříliš, když běží o církev a víru. Nenechejme se v této věci zahanbiti od laiků. Připomínám tu jen velikého O'Connella, který měl srdce právě tak cituplné a obětavé pro irský národ, jako pro sv. církev. Na sklonku jeho života nestačilo mu však již pouze z dále a duchem býti spojenu s Římem, středem církve, nýbrž odhodlal se ještě putovati do Říma, aby církev sv. spatřil v její nejvyšší hlavě a osobně jí své holdování přednesl. Na cestě však do Říma v Janově těžká překvapila ho nemoc, které také podlehl. Ve své závěti však nezapomněl na církev, odkazuje v ní svou duši Bohu, své srdce však církvi; proto mělo odpočívati v Římě, jako jeho tělo v jeho milé vlasti, kamž také dle jeho poslední vůle bylo převezeno. Srdce jeho však odpočívá v Římě, kde duchovním způsobem srdce každého katolického kněze mělo by spočívati, aby s církví vždy bylo ve spojení, by s ní myslilo, s ní cítilo, s ní radost i útrapy sdílelo, pro ni pracovalo, za ni se modlilo a trpělo, a když by Bůh dal, také pro ni umíralo, nebo aspoň dotlouklo, nejúžeji spojeno jsouc s církví, věrno vznešenému heslu: In aeternum juxta Romam!

XI.

Zpověď.

„Qui se humiliat, exaltabitur.“

(Luc. 18, 18.)

Kněz pro svou hříšnost potřebuje léku proti hříchu, potřebuje ho i pro svůj svatý úřad — zvláště že v něm vydánjemnoho-násobnému nebezpečení. — Zpověď opatřuje mu dobrého rádce — v pokušeních spolehlivou podporu — v těžkých duševních trápeních upřímného těšitele. — Těchto výhod můžeme získati jen obětavou pokorou — pročť kněz při zpovědi musí dbáti největší upřímnosti, což jest také jemu prospěšno ve vykonávání úřadu zpovědníka. Kněz má vyznávat se ve zpovědi učitě a jasně — pročť pilným, častým zpytováním svědomí musí sám sebe hleděti dobře poznati. Lítost a předsevzetí má vzbuditi z té duše. — Jak kněz si má při tom počínati. Předsevzetí nechť zakládá se na důvěře v Boží milosti. — Čím tyto úkony jsou vroucnější, tím více celý člověk bude přetvořen. — Máme rádi a často choditi ke sv. zpovědi — také máme vždy ochotně slyšeti zpověď spolubratra — máme při tom s pozorností a láskou k němu se chovati — avšak bez lidských ohledů řídit se předpisy morálky.

1. Kněz, jsa tak vyvýšený svou důstojností, jsa tak vyznamenaný pravomocí, která jej povznáší skoro nad anděly, zůstává přece vždy člověkem a svaté posvěcení nesvléká s něho porušení padlé lidské přirozenosti. Jako sdílí s ostatními lidmi tělo a krev tak sdílí s nimi i lidské slabosti, hříšné náklonnosti, a proto také i sdílí pokušení a nebezpečí hříchu plynoucí z lidských slabostí a hříšných náklonností. Jest a zůstává po celý život synem Adamovým, více nebo méně hříšným člověkem, pročť také apoštol Jan píše: „Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est.“¹⁾

Proto také kněz musí podrobovati se onomu léčení, které Ježíš Kristus ustanovil k odpuštění hříchů; také

¹⁾ I. Jan 1, 8.

kněz musí se spřáteliti s oním často poněkud hořkým lékem, který duševní lékař nebeský nám nachystal k hojení všech nemocí duševních; také kněz musí se chápati a pevně se přidržeti zpovědi jako ochranného břevna, by neutonul ve hříších anebo se od nich uchránil, ba jemu jest tak činiti spíše než všem ostatním věřicím.

2. Neboť kněz svým svatým úřadem přichází den co den do styku s nejsvětějšími tajemstvími, tajemstvími, jichž o své vůli dotýkati se ani ruka andělská nesměla by se odvážiti. Právem proto píše ctihodný Tomáš Kempenský: „Si haberes angelicam puritatem et sancti Ioannis Baptistae sanctitatem, non esses dignus hoc sacramentum accipere nec tractare.“¹⁾ — Není-li však knězi možno k oltáři přinést onu čistotu srdce, která by odpovídala svatosti a velikosti božských tajemství, má přece dle sil svých se vynasnažiti, aby přistupoval k oltáři netoliko těžkým hříchem neposkvrněn, nýbrž pokud jen možno čist od veškerých všedních hříchů a malých provinění.

K tomu však nedopomáhá knězi nic lépe jako častější přijímání svátosti pokání. Neboť tato svátostí duše bývá nejenom očištěna od svých hříchů, nýbrž bývá také ochráněna od hříchů budoucích. A kterak by mohlo býti jinak! Neboť čím člověk může jistěji, jakožto nejlepší ochrancu před hříchy ochrániti své srdce, než opravdovou lítostí nad hříchy a opravdovým předsevzetím dále jich nepřipouštěti pro budoucnost?

Kterak také lítost a předsevzetí právě vyznáváním hříchů vtiskují se hluboko do srdce a svou pečetí jaksí označují celé naše smýšlení a cítění! K tomu přichází

¹⁾ L. IV. c. 5.

mimo to ještě zvláštní milost svátostná, již tato svátost jest obdařena, milost to shlazovati hříchy, a tedy nejenom minulé hříchy odpouštětí, nýbrž také ochrániti pro budoucnost od pádu do hříchu. Proto (jak sama zkušenost učí) z častějšího a řádného přijímání svátosti pokání následuje jako líbezný užitek zvláštní jakás něžnost svědomí, která má býti hlavní značkou kněze. Jak zdobí jej před Bohem, jak šťastným činí jeho srdce, jak ctihodným činí očím lidu! Kéž by bylo možno nahlédnouti do srdce, v němž útlé svědomí má svůj domov, abychom se pokochali na jeho nevinnosti a jeho štěstí a podívovali se mu ve svaté uctivosti! Všechno to jakožto drahocenné věno přináší srdci takovému častá sv. zpověď.

3. Než jest ještě jiná příčina, proč právě knězi sv. zpověď musí býti tak milou a drahou, a ta pozůstává v tom, že právě kněz je vydán často mnohým pokušením a přerůzným nebezpečenstvím hříchu. Jeho povolání byť i bylo svaté, přináší to s sebou. Vede se mu jako lékaři, který stýkáje se s nakažlivými nemocemi, jest v nebezpečenství, že bude zachvácen morem. Neboť kněz má ve svátosti pokání jako duševní lékař léčiti hříchy, které přechoasto obsahují v sobě zárodek a dráždidlo ku hříchu a ku nákaze. Musí také aby jiné uzdravil, obeznámiti se s různým ošklivým kalem hříchu; musí dle svého úřadu zabývati se s všemožnými osobami, zdravými i nemocnými, s mladými, i starými, s paními i pannami, a při tom může všelicos se ho dotknouti tak, že stane se mu pokušením. Proto běží tu o to, aby proti všem těmto různým námětům postavil se na pravé stanovisko, neboť pokušení potom nepřiblíží se k němu tak snadno a pakli přijde, nenalezne ho zcela nepřipraveného, neozbrojeného.

Aby se však dobře opatřil pro takovéto chvíle, aby užil vydatných prostředků, aby zachoval ve všem pravou míru, potřebuje dobrého rádce, pravého přítele, zkušeného znalce lidí, jemuž by vylíčil otevřeně své těžkosti, svá nebezpečí, za tím účelem, aby se mu od něho dostalo vhodných poučení. Takového dobrého rádce, přítele a znalce lidského života a lidského srdce nalezne toliko ve svém zpovědníku a pokud se jeho drží, projde zcela jistě a bezpečně všemi nebezpečnostmi jemu hrozícími, kdežto jsa sám na sebe odkázán, je vydán různým výtkám, vlastním výmluvám, omluvám a pochybnostem, blízek jsa nebezpečí, že uvízne v osidlo. S ním je právě jako s lékařem; i on, je-li nemocen, nebo zpozoruje-li, že něco není v jeho zdravotním stavu v pořádku, neodvažuje se sám sebe léčit, nýbrž svěruje se rukám jiného lékaře zkušeného.

Tohoto zkušeného vůdce jest knězi tím více třeba, jelikož kněz velmi zřídka sám dopídí a doptá se pravdy, jsa obyčejně lichotivými řečmi odváděn od pravého sebepoznání a reformy svého nitra.

Tu a tam nejsou to vnější příčiny, které knězi nastavují pokušení, nýbrž jest to vnitřní stav jeho duše. Někdy „concupiscentia carnis“ dotírá neodbytně na některého kněze; jindy zase ďábel zosnuje proti němu útok všelijakých pokušení, aby si na něm vylil svůj hněv pro duše, jež on mu vyrval; Bůh také někdy dopouští, aby dlouhotrvající pokušení těšce doráželo na některého kněze, by vším tím utvrdil se v pokoře a z toho, co na sobě zkusil, poznal, jak zacházeti má s dušemi, jež jsou souženy podobnými pokušeními, aby poznal, jak je má s plnou soustrastí vésti, jim pomáhati, je povzbuzovati, je těšiti. „Qui

non est, tentatus, quid scit“,¹⁾ praví Duch sv. Chce tím říci: Ten, jenž sám nezakusil rozličných nesnází, neví nic o slabostech lidského srdce, neví nic o příkré cestě již kráčí se ku ctnosti, neví nic o těžkostech v duchovním životě, a není proto způsobilým přispěti k pomoci duším v jejich nesnázích a pokušeních. Jinak je s tím, jenž takovýchto utrpení zakusil, jenž řádně prošel touto trpkou školou. Na tom naplní se pravda, kterou apoštol napsal o božském Spasiteli: „In eo enim, in quo passus est ipse et tentatus, potens est et eis, qui tentantur, auxiliari“.²⁾ Aby však kdo dobře prošel takovou školou, musí ji prodělati pod dobrým učitelem, a takovým bude knězi jeho zpovědník; neboť zpovědi u něho vykonané jsou mu dobrou lekcí, dle níž jest mu uspořádati vlastní duchovní život.

Častokráte nejsou to ani tak pokušení, která kněze souží, jako jisté duševní stavy, jež stěžují mu nejen duchovní život, nýbrž i jeho zaměstnání, ba i jeho povolání často mu činí nesnesitelným. Snad jsou to úzkostlivosti svědomí, snad záдумčivost a malomyslnost, snad temnota, jež vkradla se do duše a tam skorem světlo víry udusila, snad je to duchovní suchoparnost a bezradnost, která odnímá duši veškerou chuť a radost k duchovnímu životu. Kdo by nevěděl, že takovýto stav, zůstane-li v nesdílné sobeckosti uzavřen do srdce, je s to, aby srdce na dobro rozerval a zničil? Srdci musí se uvolniti a uvolniti právě tím, že svěříme se s tím, co srdce naše tísní, někomu, jenž má v takovýchto strastech zkušenost, jenž také sám jich již zakusil, a proto má soucit s trpícím, o jeho strastech dovede mlčeti a dovede potěšiti a poraditi.

¹⁾ Eccl. 34. 9.

²⁾ Žid. 2, 18.

Takového muže kněz najde jistě jen ve svém zpovědníku; a pravou příležitostí k tomu jest opět jen svatá zpověď. Kdyby nebylo zpovědi, také tento pramen útěchy byl by knězi odepřen. Neboť takové je lidské srdce, že podobné stavy duše chce odkrývati pouze tomu, jehož náš Pán ustanovil místo sebe za lékaře duší. Doufám, že to, co bylo řečeno, již by mohlo postačiti, by každý kněz byl přesvědčen, jakým dobrodiním jest pro něho sv. zpověď; že by mohlo postačiti, by jej spřátelilo s touto svátostí tak, že by už nikdy mu nepřipadala býti těžkým nějakým břemenem.

4. Než těchto blahých užitků svaté zpovědi nelze dosíci bez některých obětí, obětí to pokořování sama sebe, obětí to přemáhání svých náklonností — neboť nelze od s v á t o s t i pokání odloučiti p o k á n í tak, aby pokání zmizelo a zůstala pouhá jenom svátost; co však patří k pokání, nemůže se ovšem počítati mezi radosti a příjemnosti, má v sobě spíše něco z pokořování, duševní hořkosti, sebekázně. Vezměme třeba jádro těchto obtíží, zpověď; uvidíme ihned, že mnohdy k ní je třeba nemalé dávky sebezapření. Neboť knězi po nejvíce taková volba ve zpovědnících, na jakou laikové mohou činiti nároky, není dopřána: k tomu mnohdy poukázán je na takové, s nimiž musí pohromadě žítí, nebo alespoň musí důvěrně se stýkati — to vše jsou okolnosti, které často odhalování duševního stavu mohou mu činiti velmi těžkým. P. Damian, šlechtitý missionář na ostrově malomocných, neostýchal se přece zpovídati se na břehu přes vodu knězi, který stál na lodi poblísku zakotvené, s níž však pro nebezpečí nákazy na břeh k missionáři vystoupiti nesměl; při tom svatý missionář byl velice potěšen, že opět jednou mohl se vyzpovídati.

Přeše všechny tyto obtíže přece zvláště kněz má ve zpovědi dbáti o největší otevřenost a upřímnost tak, aby pod žádnou záminkou nikdy ničeho neskrýval před svým zpovědníkem, ať ho to stojí co stojí. *Non confundaris confiteri peccata tua.*¹⁾ *Pro anima tua non confundaris dicere verum. Est enim confusio adducens peccatum, et est confusio adducens gloriam.*²⁾ Jako on nikdy v srdci svém nepohrdal kajícníkem, který upřímně a lítostně vyznal před ním své hříchy. ba velice si ho vážil a v ducha se mu podívoval. tak může býti přesvědčen, že i jeho zpovědník, byť cokoliv vyšlo na jevo ve zpovědi, propustí ho s velikou k němu úctou a srdečnou příchýlností. Tak Ježíš Kristus tomu chce, který ustanovil sv. zpověď: chce, aby pokoření ve zpovědnici sloužilo kajícníku ke cti a aby každý, kdo s upřímným srdcem vchází do zpovědnice, se ctí z ní opět vycházel. „Nikde nejsme tak blízce povýšení, jako pokořujeme-li se pro Boha“, dí Meschler ve svém „životě Ježíše Krista“.

Děje se vším právem a řádem, že knězi jest přinášeti obět upřímného žalování na sebe, když věřící tak často tuto obět ve zpovědnici musí přinášeti. Kněz má tím ochotněji přinášeti tuto obět, ježto může býti přesvědčen, že tím právě mnohému kajícníku získá milost upřímného vyznání se z hříchů. Nechť si všimne toho, zda po jeho upřímné zpovědi za nedlouho nepřiklekne k němu kajícník, který snad po dlouhá léta neměl odvahy z jistých hříchů se vyzpovídati. Snad právě také tím se děje, že kajícníci u mnohých kněží nabývají odvahy odkrýti i nejtajnější záhyby svého

1) Eccli 4, 31.

2) Eccli 4, 24. 25.

srdce, poněvadž právě tito kněží při svých zpovědích vždy celé své nitro odkrývají.

Tato obtížnost, která knězi stěžuje jeho zpovědi, nemusí vyplývati nikterak z těžkých nějakých hříchů kněze; může vzniknouti z jistých okolností, které nejsou nikterak hříchy, nýbrž patří spíše k pokušením, pochybnostem a bezradnostem v duchovním životě. Pán Bůh dopouští často schválně tato pokušení, aby poskytl knězi příležitost se pokoriti. Proto nechť kněz nevyhýbá se takovému příležitosti k pokořování, spíše nechť s láskou se jich uchopí a žádným způsobem nechť nic netají, co znepokojuje jeho srdce, aby s úplným klidem srdce mohl povstati od zpovědi, s oním klidem, který Spasitel zaslíbil kající Magdaleně, když k ní pravil: „Fides tua te salvam fecit, vade in pace“.¹⁾ Tak sv. Alfons z Liguori býval těžce zkoušen právě tímto způsobem v posledních dnech svého života, než právě v časté sv. zpovědi došel léku ve svých pochybnostech. Zesnulý Petr Faber byl jako student na universitě pařížské dříve ještě než se stal knězem velice znepokojován všelijakými pokušeními proti svaté čistotě, dokud neotevřel své srdce sv. Ignáci, který, ačkoliv ještě nebyl knězem, zjednal mu klid srdce. Tak skroušené vyznání takových stavů duševních navrácuje duši zase ztracený mír.

Zpověď kněze má býti však nejen plná prosté upřímnosti, nýbrž má býti též vždy jasná a určitá, aby zpovědník nemusil to neb ono ještě otázkami doplňovati; za to všecky fráze, které nic podstatného neobsahují, mají odpadnouti, jako na př.: že jsme Boha příliš málo milovali, že bychom se měli horlivěji modliti, že jsme nevědomky užili špatného mešního

¹⁾ Luk. 7, 50.

formuláře; podobně nemáme všeobecně a neurčitě naříkati si na zlé myšlenky, jež na nás doléhaly a pod.

5. Abychom svůj duševní stav ve zpovědi jasně a důkladně přednesli, musíme jej sami důkladně dříve prozpytovat a poznati. Proto zpytování svědomí jest pro každého kněze předúležito. Má pilným zpytováním věděti, které náklonnosti a vášně převládají v jeho srdci, má míti bdělé oko na své denní chyby, má obrátiti zřetel ku příležitostem a nebezpečím, jež se mu naskytují, má vážně zkoumati, jaké jsou úmysly jeho srdce. Aby nitro své měl vždy v pořádku, bude každého dne sobě samému ze svých myšlenek, slov i skutků skládati počet. Kupec ztrátu i zisk v obchodních knihách má neustále v evidenci a každého dne činí si malou bilanci; právě tak též kněz má alespoň každého večera v knize svědomí skládati si účet, potom účet ve zpovědi nebude mu jistě působiti žádných obtíží; ba kněží horliví účtují se svým svědomím dvakráte za den, v poledne a večer. Je samozřejmo, že čím život kněze je dle jeho povolání spořádanějším, tím jednodušším a lehčím zpytování svědomí se mu stane, a že kněží, kteří nepořádně žijí den jak den, budou míti větší potíž se zpytováním svědomí.

Má-li každý křesťan ve svátosti pokání na lítost a vážné předsevzetí klásti hlavní váhu, pak musí kněz podobně činiti při své zpovědi. Neboť kam lítost, kam vnitřní pokání nedosahuje, tam ani svátost pokání nemůže proniknouti svými účinky.

Netřeba zde něco podrobnějšího o tom uváděti, tolik jenom připomínám, že bylo by ke vzbuzování lítosti užitečno obrátiti se na tři božské osoby a každé z nich vhodným způsobem přednáseti po způsobě kolloquia své odprošování. U nebeského otce každý

nechť vezme si za vzor ztraceného syna: čím více se mu přizpůsobí v lítostivém, skroušeném smýšlení, tím dostane se mu milostivějšího přijetí a vydatnějšího odpuštění. Potom nechť obrátí se v kolloquiū k ukřižovanému Spasiteli, odpovídaje mu na jeho nářek, jenž tak bolně jímá duši:

Nuž odpověz, ó lide můj!
Co v neprospěch jsem spáchal tvůj ?
Já snažil se ti dobro plodit,
svou vinici si z tebe zvolit;
já činil dobré každým krokem —
a tys mi proklál kopí bokem.

Kněz ať sám do tohoto nářku, zaznívajícího k němu s kříže, vloží si smysl jeho se týkající a pozná z toho, zda může na to odpověděti jinak, než trpkou lítostí a skroušeností srdce. S velkým užitkem a s velkou něžností nechť utváří se jeho kolloquium se sv. Duchem, když pováží, s jakou láskou Duch sv. se věnoval jeho srdci, s jakou vytrvalostí u něho trvá, s jakou trpělivostí ho snáší, ačkoliv Ducha svatého každá lenivost na modlitbách, každý méně čistý úmysl, rovněž i každý, byť i zcela nepatrný hřích, bolí a rmoutí. Ach, Bože, jak málo útěchy a radosti dostává se Duchu svatému z našich srdcí, a přece neodlučuje se od nás, uděluje nám stále nových milostí, těše nás ve všech strastech a bolech, pomáhaje nám tak vydatně při veškerém našem počínání! I toto kolloquium nechť proto vyzní ve stud a v hluboko cítěnou lítost, k čemuž pak rozhodnutí k nápravě života přidruží se samo sebou. Samo sebou se rozumí, že tento můj návrh připouští velikou volnost a že dostačí dle nálady srdce též jen na některou z božských osob lítostivě se obrátiti.

ačkoliv při trochu cviku kolloquium se třemi božskými osobami nezabere žádného dlouhého času.

Rozhodnutí k nápravě života nebo-li předsevzetí musí stále spoléhati na pomoc Ducha svatého a spojeno býti s prosbou, aby On duši očistil, ji novou silou ku křesťanským ctnostem naplnil, znovu k horlivosti roznítil a zcela obrodil. Kdo myslí to upřímně s touto prosbou k Duchu sv., nepotřebuje se strachovati pro nějakou nedostatečnou lítost, neboť toto přání s Boží milostí lépe a horlivěji, pečlivěji a svědomitěji Bohu sloužiti, předpokládá již opravdové předsevzetí a dokonalou pravou lítost.

Čím vroucněji a hlouběji podobné úkony lítosti a předsevzetí při zpovědi v duši byly vzbuzeny, tím hojnějších milostí a tím sladší útěchy dostane se knězi ve zpovědi.¹⁾ A tak dobrá zpověď má v sobě moc kněze zcela obnoviti, tak že mnohdy jako zcela jiný, znovu-zrozený člověk vrací se domů pln útěchy, pln pokoje, pln horlivosti a veselé mysli.

Ký div, že pak časem bude na tobě něco podobného znamenati, jako na onom Američanu, na němž jeho protestantská paní pozorovala, že časem přichází domů neobyčejně vesel a šťasten. Když se kdysi tázala na jeho tajemství, pověděl jí, že sv. zpovědí nabývá tak veselé mysli. Potom i ona se stala katoličkou, aby též ona mohla se zpovídati a nabýti tak klidné veselé mysli. Takového něco zakoušíme často při zpovědích o exercitiích. Proč tedy ne při každé zpovědi? Pročež pravím opět, že kněz má zpověď velice milovati, ji za velké pokládati dobrodiní, k ní zhusta choditi a přesvědčen

¹⁾ Vřele doporučiti lze v tomto ohledu občasné čtení kap. 7. a 9. ve IV. knize „Následování Krista“. Poslednější kapitola byla obyčejným čtením sv. Františka Saleského přede mší sv.

býti. že božský Spasitel nikoho na soudu svátostném laskavěji nepřijímá, milostivěji mu neodpouští, a s tak hojnými milostmi od sebe nepropouští, jako kněze.

Zpravidla kněz má každých o s m d n í se zpovídati a vůbec nikdy nemá odkládati se sv. zpovědi přes čtrnáct dní. Není-li ti dobře u srdce, je-li tvá mysl zkalena, hlodá-li výčitka v tvé duši — jdi ku zpovědi a shledáš, že srdce tvé bude jako zcela proměněno. Čím větší nechuť tu a tam cítíš ku zpovědi, tím rychleji vyhledej si svého zpovědníka a nebudeš toho litovati. Zpověď jest naší berlou, o kterou se musíme doživotně opírat, abychom na cestách bázně Boží neumdleli, nebo docela nepoklesli.

6. Kněz však, aby svému spolubratru tohoto dobrodiní sv. zpovědi dopřál, musí býti stále pohotově jemu tuto službu lásky prokázati. Spočívá sice na zpovědníku kněze dvojitá zodpovědnost, těžší nežli jakou nese obyčejný zpovědník, poněvadž život kněze jest mnohem větší důležitosti a částečně také s sebou nese rozmanité povinnosti, ve kterých mnoho vážných a nesnadných případů se může naskytnouti. Ale za to tento zpovědník má také nárok na vyšší přispění milosti, aby svůj úřad dobře zastával, a koná také dílo Bohu nesmírně milé. Neboť Pán miluje kněze své a žehná a odměňuje ty, kteří kněze těší, vedou a napravují.

Kněz zvoliz si proto dle možnosti důstojného, zbožného, svědomitého a znalého zpovědníka a poslouchej ho v dětské prostotě. Jím vyvolený zpovědník pak nakládej se svým spolubratrem způsobem, jaký sám v podobném případě od druhého očekáváš; cti v něm kněze, miluj v něm svého spolubratra a měj shovění a soucit s ním jako s člověkem hříchu podrobeným.

Při tom nezapomínej, že vůči druhému in actu confessionis místo Boží zastupuješ a máš právo a spravedlnost Boží hájiti. Proto odlož všechny pouze lidské ohledy, ať v otázkách, které by k úplnosti zpovědi nutné byly, ať v důrazném napomínání, kde toho je třeba, ať v ukládání jistých povinností a jistých prostředků, které jsou nutny k zajištění duševního blaha. Tímto způsobem prokazuje svému spolubratru nejvyšší dobrodiní, které on s radostí má uznávati a za ně vděčným býti. Takový zpovědník odnímá rovněž svému spolubratru veškeru zodpovědnost před Bohem, tak že po zpovědi cítí se zbaven všelike tíže. Může potom po dobře vykonané zpovědi pěti s duší vděčností naplněnou se žalmistou:

Benedic, anima mea, Domino: et noli oblivisci omnes retributiones eius.

Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas.

Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia et miserationibus.

Qui replet in bonis desiderium tuum; renovabitur iuventus tua. (Ž. 102, 2—5.)

Jest to týž žalm, který si sv. Teresie brala za díkůčinění po sv. zpovědi.

XII.

Exercitie.

„Exerce teipsum ad pietatem!“

(I. Tim. 4. 7.)

(Kněz potřebuje prostředku k obnovení ducha kněžského. — Tímto prostředkem jest: odloučenost a úklid mysli ve styku s Bohem. — Nejdůležitější stává se to při exercitiích sv. Ignáce. — Základem jich jest úvaha o určení člověka a tvorů, k nimž máme se státi úplně

lhostejnými. — Následují úvahy o hříchu prarodičů a andělu, o vlastních hříších, o smrti a pekle, aby hřích všemi prostředky byl vymitěn. (Via purgativa tak zv. prvního týdne.) — V druhém týdnu (via illuminativa) následuje jako druhý základ úvaha „de regno Christi“. — Běží tu o boj proti vnitřnímu nepříteli, k jehož povalení šlechetné duše se vyzývají. — Úvaha „de duobus vexillis“ nabádá nás proti úkladům ďáblovým, proti lakotě a pýše, ctíti chudobu a pokoru. — Tyto nám téměř cizorodé zásady činí se nám následujícími úvahami ze života a utrpení Kristova srozumitelnějšími a přijatelnějšími. — Jsou též tací, kteří se jich docela chopili a si je přivlastnili. — Konec tvoří „contemplatio ad amorem divinum“, cíl to cesty zvané „via unitiva“. — K úvahám se přidružují: zpytování svědomí a ponaučení o uspořádání celého života. — Hlavní práce při exercitiích připadá exercitantovi. — Účelem jejím zvláště jest zaříditi celý život dle vůle Boží. — Po exercitiích teprve právě exercitie nadcházejí prováděním pojatých úmyslů.

1. Kněz, jak jsme již z počátku zdůraznili, má býti duchovním, totiž mužem Božím, naplněným duchem zcela protivným duchu světa. Bohužel tento vnitřní člověk vytrácí, vykuřuje se příliš lehce v knězi ve styku se světem, nechť jest to i v pracích kněžského povolání. A není divu, neboť názory a lákadla světa vnikají neustále skrze smysly a s nimi všelijaký prach světský, který na duši se usazuje, ji poskvrňuje a ducha kněžského tlumí a dusí. Odtud stesk svatého papeže Lva I.: *Dum carnis fragilitate austerior observantia relaxatur, dumque per varias actiones vitae huius sollicitudo distenditur, necesse est, de mundano pulvere etiam religiosa corda sordescere.*¹⁾ Čím více však vnitřní duch v knězi mizí, tím více vydává se v nebezpečenství, že přísloví: „*Quotidiana vilescunt*“ uplatní se i při nejsvětějších jeho úkonech, tím již srdce jeho cítí se prázdňným a nespokojeným, nejsouc více v pravém poměru k Bohu, ztrácejíc víc a více ze své čistoty, ze svého tepla, ze své síly. Zde musí býti zpomůženo-

¹⁾ Serm. IV. de quadrag.

sice se stane z kněze bezduchý, světský člověk, „sal infatuatum“, sůl, která již soliti nemůže. Kam však takové „sal infatuatum“ poznenáhlu může přijíti, naznačuje Pán slovem „sterquilinium“, pro kteréž ani nemá žádné ceny.

2. Čím však tato sůl zemská může býti opět napravena, opět silou obdařena ? Odloučením se od světa, obrácením se v sebe sama, spojením s Bohem. Ecce ego ducam eam in solitudinem et loquar ad cor eius.¹⁾ Tak Bůh promlouvá k Jerusalemu a ke každé duši, aby ji od světa odloučil a k sobě připoutal. Pročež též božský Spasitel pozoruje, že apoštolé námahami o blaho lidu poněkud sesvětšili, pozval je — k poučení nás — na osamělé místo, aby tam si odpočali, tím způsobem jako Maria sedajíc u nohou Páně, občerstvovala duši svou.

Církev, rozumějíc dobře tomuto pokynu Páně, řídila se jím také ve všech dobách, dobrých i zlých. Potřebujeme jen čisti životy velkých mužů v církvi, abychom se přesvědčili, že oni o samotě, rozjímajíce se, modlíce se a umrtvujíce se, nashromáždili si onu sílu ducha, kterou vyzbrojeni dokázali tak velikých věcí, založili tolik řádů, ba vdechli církvi takřka nový život.

Zvláště pak toto obnovování vniterného člověka bylo sv. Ignácem z Loyoly zavedeno a jménem exercitií označeno. On sám v dlouholeté odloučenosti v Manreze pod zvláštním osvětlením Ducha Svatého cvičil se ve všech úkonech ctnosti a zbožnosti a dle své vlastní zkušenosti uspořádal výcvik tento v duchovních cvičeních tak, že jsou-li věrně a horlivě konány, odtrhují

¹⁾ Oseáš 2, 14.

vší silou duši od světa a hříchu. podivuhodně ji osvě-
cují a ji uvádějí jaksi ve zvláštní jednotu s Bohem.

Blahoslavený Petr Faber mohl již v r. 1540 sv. Ignáci psáti: „Nemohu Vám ani vypovědět, jak mnoho kněží bylo duchovními exercitiemi přivedeno k svatosti života, v něm až do konce vytrvalo a mnoho jiných k svatosti přivedlo“. Sv. František Saleský ří-
kával, že knížka „o duchovních exercitiích“ více duší zachránila, nežli slabik obsahuje. Čeho právě světec tento od těchto exercitií se nadál ku svému posvěcení, vysvětá z jeho psaní sv. Františce Chantalské: „Musím se krátce vyjádřiti, poněvadž zítra před svítáním odcestuji do Chambray, kde mne P. rektor jesuitů očekává, abych u něho těchto pět nebo šest dní masopustu ztrávil; vyhradil jsem si tuto dobu, abych svého ubo-
hého, tolika pracemi zmítaného ducha osvěžil. Tam chci důkladně prohlédnouti své nitro a všechny síly své duše uvéstí opět v náležitý pořádek, s pomocí tohoto dobrého otce, který mne vroucně miluje a jemuž má spása na srdci leží.“ Když svatý biskup to pokládal za tak nutno konati k obnovení nitra takové exercitie, zda tím spíše kněz, který z vniternosti, z kněžského ducha a horlivosti téměř ničeho již necítí, neměl by toužiti, ba spěchat a chvátati, aby takovýmto cvičením se obnovil a zachránil ?

Neměli bychom se přece v tom světskými lidmi dáti zahanbiti! Kdo by tomu věřil, proslavený O'Connell, který jako lidový řečník všechny posluchače uchva-
coval a svůj život zcela věnoval blahu irského národa, dopřál si času, každoročně čtrnácte dní věnovati exercitiím ? Zatím co se těmito duchovními cvičeními obíral, přihodilo se, že při jakémsi sezení parlamentu byl těžce pohřešován a že poselství k němu bylo vy-

sláno, aby se do sezení dostavil a dobré věci vydatně se zastal. Tento velkodušný muž odvětil však: „Upokojte se, pánové; když se zde modlím, hájím naši věc před Bohem. Osvobození Irska ničeho tím neztratí. Kleče na kolenou při zpovědi jsem mocnějším, než stoje v areně s ramenem pozdviženým k boji“. Kdo mohl by se tu ještě naléhavými záležitostmi omlouvati, že k takovým cvičením nemá času? Všichni, kteří mnoho pracují pro blaho církve a záchranu duší, mají čas k takovým cvičením; jen tací kněží, kteří nic nedělají, nemají na ně času.

Arcivévoda Maximilian, od r. 1602—1612 místodržitel Tyrolský, měl přes mnohé své úřední starosti vždy dosti času uchylovati se často do Innomostí do poustevny, pro něho zvláště u OO. Kapucínů zbudované, aby u Boha čerpal pravou útěchu, odvahu a sílu. Doposud možno tam spatřiti jeho modlitebnu, jejíž okno jde na hlavní oltář, a tmavou cellu, ve které naslouchal chorové půlnoční modlitbě. Na památku čteme nade vchodem poustevny:

„Jest krátký času sen,
však věčnost bez konce!
Jak s mým to srdcem jest?“
Tak dumal zde Maximilian

Ano: „jak s mým to srdcem jest?“ To jest důležitá otázka, na kterou svaté exercitie každému dávají pravou odpověď: mají proto cenu nad zlato.

3. Popatřmež poněkud na podstatu exercitií sv. Ignáce, abychom poznali, jak velice jsou přiměřeny, aby kněžského ducha obnovily a kněze ku všem úkonům jeho povolání novou silou vyzbrojily. Svaté exercitie počínají důkladnou úvahou o určení člověka a o určení

tvorstva, čímž vše, co člověk zná a s čím se styk přichází, všechno jeho konání a jeho snažení v netušeném jeví se mu světle. Celý názor světový, jak lidé si jej obyčejně utváří, odpovědí na prvou tuto otázku se převrací a zrovna na hlavu staví; ba spíše názor světový převráceným duchem světa postavený na hlavu, staví se tím na nohy a na pevné základy, jichž nelze ničím zvrátiti. Jak člověk jeví se tu odvislým až do nejnepatrnějších svých hnutí, onen člověk, kterému svět dává nejneodvislejší svobodu! Jak Bůh jeví se tu najednou jedinou nutností pro člověka, zatím co svět si myslí, že lehce může obstát bez Boha! Světu Bůh je věcí vedlejší a svět sám sobě je věcí hlavní; nyní však svět jeví se ve světle této základní pravdy jako pouhé nic a vše jest Bůh, pro nějž člověk jedině zde jest: *Ut laudet Deum Dominum nostrum, ei reverentiam exhibeat eique serviat et per haec salvet animam suam.* Při této úvaze celý svět ustupuje do pozadí; dbáme nyní jedině na Boha, duši a věčnost: *Non contemplantibus nobis, quae videntur, sed quae non videntur. Quae enim videntur, temporalia sunt, quae autem non videntur, aeterna sunt.*¹⁾

A tvorstvo? Také ono jeví se v tomto světle zcela jinak; ztratilo samo v sobě veškeru cenu; statky této země, bohatství, čest, sláva u lidí, vše, co požitky skýtati může, vše-to nemá samo v sobě ceny žádné, poněvadž pravá cena tvorstva jen od toho závisí, zda nám k dosažení našeho jediného věčného cíle je nápomocno nebo ne.

Proto má pro mnohého chudoba mnohem větší cenu než bohatství, pohana větší cenu než čest, utrpení větší cenu než všechny radosti a požitky světa. Z toho

¹⁾ II. Cor. 4. 18.

správný plyne důsledek, že musíme ke všem tvorům státi se indifferentními a nesmíme ponechat v sobě žádné přichylnosti k němu, neboť pak tvor tento místo aby nám byl ku pomoci, byl by nám spíše překážkou v dosažení našeho jediného nutného cíle. Nuže, svět přijde-li k nám se svým bohatstvím, se ctí, s požitky — to vše je pošetilost, klam a chlouba. Vanitatum vanitas et omnia vanitas! Kde tu v lidském srdci místečko ještě zbývá pro světskou lásku, když důkladně již prohlédlo tuto základní pravdu o potřebě a významu tvorstva!

Jak důležitým je proto tento z á k l a d exercitií — jak jej sv. Ignác nazývá — právě p r o k n ě z e, jenž má žíti zcela pro službu Boží a pro spásu duší, zcela pro to, „čeho jediného jest potřebí“! Jak kněz stává se tu zase d u c h o v n í m, jenž oddaluje se ode všeho světského a to ne proto, že povolání jeho mu tak přikazuje, nýbrž z přesvědčení, že svět nestojí za nic a že nelze než jím pohrdati. A jak potřebno jest knězi opět a opět zahloubati se v rozjímání o této základní pravdě a upevniti se v přesvědčení o nicotě tohoto světa tak, aby se nedal nějak nepředvídaně při té nebo té příležitosti časným nějakým prospěchem, lákající nějakou rozkoší nebo plynoucí mu poctou oklamati a zaslepiti a tak neodbočil převráceným užíváním prostředků od svého pravého cíle na s c e s t í h ř í c h ů.

4. Proto u sv. Ignáce meditace o hříších v úzké souvislosti následují po meditacích o základních pravdách, abychom se varovali opustiti kdy cestu základní pravdou nám vytčenou, čímž bychom duši svou místo záchrany pro nebe vydávali ve věčnou zkázu. Tato cesta k zahynutí staví se nám velice živě před oči v úvaze „c i r c a p e c c a t u m t r i p l e x“, nahánějíc

nám p o s v á t n o u b á z e ň před hříchem. Po té následuje úvaha „de peccatis propriis“, kde patříme na hříchy v jejich celém hnusu, a to vše na své vlastní hříšné duši, kterou provádíme po všech hříšných stezkách celého jejího žití, aby pokryta touto potupou, hyzdící ji od hlavy až k patě, vrhla se před Pána, žasnouc, že mohl ji strpěti tak dlouho a nezavrhnouti jí od sebe na věky, slibujíc zároveň, že povede život zcela jiný. Aby tyto dojmy svaté bázně, studu a zkroušenosti, jež bohužel vytrácejí se zase snadno z nitra, hlouběji vtiskl do srdce, připojuje sv. Ignác ještě jednu úvahu, úvahu o p e k l e. Tato skupina úvah o hříchu a proti hříchům jest zase mistrným dílem tohoto světce; proti této soustředěné palbě hřích nemůže déle obstát, tu i nejprudší vášeň musí se poddati. ovšem, když duše oddává se těmto úvahám skutečně ze vsí své síly a s celou opravdovostí. Jak tyto úvahy jsou užitečnými zvláště pro kněze! Zanechávají v srdci jeho velice prospěšnou bázeň a hluboký hnus před hříchem, aby v čas pokušení tyto dojmy znovu procitly a sílily ho tak, aby za nic na světě nesvolil v žádný hřích.

5. Budiž mi dovoleno, abych po těchto meditacích, které náležejí prvému týdnu exercitií — totiž k c e s t ě o č i s t n é — bez kteréž bez toho nelze očekávati žádného vzpružení ve ctnosti — upozornil na dvě důležité úvahy druhého týdne, ve kterém béřeme se c e s t o u o s v í c e n í. Obě jsou jako stvořeny k tomu, aby uzavřely všechny cesty k návratu do hříchu. Prvou touto meditací jest proslulé rozjímání „D e r e g n o C h r i s t i“. Kristus sám v ní vystupuje a sv. Ignác předvádí nám jej před oči jako krále, který chtěje si podrobiti tuto zeměkouli, vyzývá všechny, aby se k němu připojili v tomto boji, ukazuje lidem při tom,

jaký je p r a v ý j e h o d ů c h. Nebeský král táhne tu do pole proti duchu světa, útočí na jeho ducha plného žádostivosti očí, žádostí těla, pýchy života a zve všechny, aby potírali ustavičným, vytrvalým bojem tyto nepřátele, sídlící v naší zkažené přirozenosti, lákající nás od pravého cíle a dráždící nás ku hříchu.

Při tom ponechává světec ještě dosti místa pro ty, kteří chtějí Krista, svého krále, následovati blíže a obětovněji v tomto duchovním boji; to jsou oni, kteří nespokojujíce se s tím, aby bojovali proti vášním tak, že by nikdy neklesli do hříchu, potírají a vykořeňují náruživost a ducha světáckého ze sebe i tím, že jim nepoddávají se ani ve věcech dovolených, snažíce se úplně je vymítnuti ze svého nitra. Sv. Ignác to vyjadřuje takto: „Qui magis affici volunt et insignes se exhibere in omni servitio sui regis aeterni ac Domini universalis, non solum offerunt se totos ad laborem, sed etiam a g e n d o c o n t r a s u a m p r o p r i a m s e n s u a l i t a t e m e t c o n t r a s u u m a m o r e m c a r n a l e m e t m u n d a n u m. o b l a t i o n e s f a c i e n t m a i o r i s a e s t i m a t i o n i s e t m a i o r i s m o m e n t i.“

Kam cílí tyto „oblaciones maioris aestimationis?“ K dosažení pokory a k chudobě ducha, neboť právě z pýchy a z pachtění se po bohatství povstává všechno svádění světa. Sv. Ignác jde tu o krok dále; nechce nás učiniti pouze naprosto lhostejnými k tomu, čeho svět poskytuje, byť i to bylo bez hříchu, nýbrž chce v nás podle ducha, podle učení a podle příkladu našeho vznešeného krále vzbuditi touhu spíše po pokoře než po cti, spíše k umrtvování než k požívání, spíše k chudobě než k bohatství, by touha tato byla v nás protiváhou oněch choutek, ku kterým svět dráždí a láká, by jimi lidi k hříchu svedl.

„Týž účel i důležitá sleduje úvaha „De duobus vexillis“. Jak sv. Ignác v předešlé úvaze Ježíše Krista předvedl nám v protikladu ku světu, tak předvádí nám jej nyní v protikladu k nástrahám satanovým. Pohledem na rejdy luciferovy, který navádí své služebné duchy, aby lapali člověka do svých tenat, touhou po bohatství a po ctech, dává nám sv. Ignác jaksi přímo hmatati onu pravdu, která spočívá v úvaze „De regno Christi“. Stupně, po nichž satan lidské duše vleče do záhuby, jsou dle této úvahy tři: Ita ut primus gradus sit divitiarum, secundus honoris, tertius superbiae et ex istis tribus gradibus inducit (Lucifer) ad omnia reliqua vitia. Hříchy smyslnosti dostaví se po těchto touhách samy sebou.

Co činí proto Kristus Pán? Vysílá své žáky, aby lidi naváděli k opaku toho, co pekelník jim vnuká; ut omnes velint adiuvare, adducendo illos primum ad summam paupertatem spiritualem et si divinae Maiestati placuerit, non minus ad paupertatem actuale; secundo ad desiderium opprobriorum et contemptuum: quia ex his duabus rebus sequitur humilitas — et ex his tribus gradibus inducant homines ad omnes reliquas virtutes. Je samozřejmo, že ti, které Pán s tímto poselstvím vysílá ku spáse duší, měli by z nauky této čerpati velikou horlivost o spásu duší, jsouce především sami přesvědčení o těchto základních pravdách a jimi zcela proniknutí. To jsou ovšem nauky, proti nimž naše zkažená přirozenost se vzpouzí a celá trne, jako kůň vida poprvé hnáti se k němu železnici; než ponenáhlu si na ně přivyká a leká se jich jen málo, až konečně si z nich nic více již nedělá. Tak nutno si zvykati i v duchovních věcech ponenáhlu na pravdy přímo-

čárně odporující názorům světa a naší smyslnosti a sv. Ignác navyká své exercitanty na tyto pravdy různými cvičeními a úvahami po celé týdny. Již úvahy o účelu a užívání tvorů jsou jakousi předehtou ku pravdě, že nutno se spokojiti i s chudobou a ponižováním, má-li poslední cíl, spása duše, býti dosažen; co však tyto dvě poslední úvahy ještě k tomu přidávají, to vysvětluje z celého díla vykoupení, z celého učení a příkladu Kristova, kterýž sv. Ignác nyní exercitantům stále a stále staví na oči. Cítí-li se duše příliš slabou, aby s takovou rozhodností bojovala proti světu a ďáblu, tu nechť se přivine k svému královskému vojevůdci. Ježíši Kristu, jehož příklad a milost jsou s to, aby jí dodaly sil nadlidských; při nejmenším však ať se snaží docíliti v těchto věcech toho, aby se o ní mohlo říci: „Concupivit anima mea desiderare.“ Protože cíle tyto jsou tak vznešené, že směřují nad to, čeho lze se nadíti od obyčejných exercitantů, zvláště trvají-li exercitie jen několik dní — proto někteří exercitatoréi jedva se odvažují vystoupiti zřejmě s pravdami těchto velkolepých rozjímání. A přece bylo by dle mého mínění radno s těmito pravdami se vytasiti, neboť kdo ví, zda není mezi exercitanty nějaké srdce, jež by se tím dalo rozohniti, a i pro ostatní nebylo by bez užitku, kdyby aspoň na okamžik popatřili na závratnou výši těchto ctností, byť to bylo i jen k tomu účelu, aby si uvědomili, na jak nízkém stupni jejich vlastní ctnost jest doposud, anebo aby popatřili, jak ještě daleko mají do ctností hrdinských.

Když Hettinger¹⁾ shlédl u sv. Lazara v Paříži obětavý hrdinný život tamních Milosrdných sester.

¹⁾ Svět a církev, II. svazek.

k němuž je ponukly právě tyto úvahy „o dvou praporech“, tu napsal: „Byl jsem nesmírně dojat a slzy vstoupily mi do očí, když jsem patřil na tyto hrdinské činy, na tyto divy úplné odevzdanosti do vůle Boží, na tento obětavý život, který si zvolily útlé slabé ženy, z nichž přemnoho mezi nimi bylo z vysokých kruhů. Celé mé žití zdálo se mi neužitečným a ničemným proti tomuto povolání, které spojeno jest každou chvílí neustále se sebezáporem skoro nadlidským. Zastydl jsem se v té hloubi duše, že jsem mohl někdy, byť i na minutku, o sobě se domýšlet, že jsem Bohu přinesl nějakou oběť, že učinil jsem snad pro něho něco velikého.“ Nuže, sv. Ignác vede své exercitanty místo k sv. Lazaru do Paříže na Horu Olivnou a na horu Kalvarii, aby tam spatřili ku svému nemensšímu zahanbení, jak málo až dosud vykonali pro Boha, a aby se vzchopili k větším skutkům ctnosti, často se tážajíce: Ježíš — a já?

6. Když sv. Ignác takto uvedl své exercitanty hlouběji do tajemství utrpení a oslavy Páně a zasvětil je víc a více do ducha Spasitelova a tím je nesmírně povznesl a zušlechtil, končí sv. exercitie velebnou úvahou o lásce Boží. Zve ji: „Contemplatio ad amorem spiritualem.“ Jest to nejkrásnější a nejpriměřenější uzavírka sv. exercitií, rovněž tak, jako jejich nejskvostnější ovoce: čistá, nezištná, zcela oddaná láska. Vždyť láska uzavírá v sobě všechny ctnosti, jsouc zároveň nejvyšším stupněm dokonalosti, pravou svatostí, dle toho, jak Apoštol píše: Super omnia haec caritatem habete, quod est vinculum perfectionis.¹⁾ Než to jest také cílem exercitií: posvěcení duše. —

¹⁾ Kol. 3, 14.

Patříme-li pak na způsob a druh této lásky, která v této úvaze přichází na jevo, shledáme, že jest to láska velice něžná, důvěrná, láska provázená vzájemným neustálým obcováním s Bohem. Ano, duše exercitiemi očištěná nebude již déle od Boha odtrhována tvory, neboť s duší i tvorové stali se nevinnými a čistými jsouce nyní pro duši zrcadlem, v němž spatřuje Boha a jeho krásu, hlasatelem a instruktorem, jenž jí připomíná stále Boha jiskrami lásky, které rozněčoují srdce víc a více k této oblažující lásce. Tím nastává v nitru onen stav spojení duše s Bohem, který jest pravou předehtou blaženého spojení s Bohem v nebi a který propuká na venek rozmluvou, důvěrným kolloquiem, které jest výrazem nejoddanější lásky: *Sume, Domine, et suscipe omnem meam libertatem, meam memoriam, meum intellectum et omnem voluntatem meam, quidquid habeo et possideo: tu mihi haec omnia dedisti; tibi, Domine, ea restituo: omnia tua sunt, dispone de illis pro omni voluntate tua. Da mihi tuum amorem et gratiam, nam hoc mihi sufficit.*

7. Jako přídavek k úvahám konají se od exercitatora obyčejně „*considerationes*“, ačkoliv — přesně vzato — nejsou s nimi organicky spojeny. Slouží však tomu, aby exercitantům poněkud námahu usnadnily a trochu odpočinku popřály. Tyto „*considerationes*“ nejsou ničím jiným než světlými nebo stinnými pohledy do života exercitantů, světelnými paprsky, jež osvěcují jejich povinnosti v povolání, jeho obtíže a jeho nebezpečí, aby tím lehčeji si utvořili praktické závěry z meditací co do uspořádání celého svého života dle vůle Boží. Takové přednášky slouží jednak k tomu, aby se ukázalo, co právě každému schází — jednak

i k tomu, aby se poukázalo na prostředky, kterak by se vady a nedostatky měly napravit.

Co se týká předmětů, o kterých tyto „considerationes“ jednají při exerciciích kněžských, lze zajisté říci, že pojednávají obyčejně právě o thematech, jež jsou v této knížce pro kněze šířeji rozvedena, proto tato knížečka mohla by konati dobré služby při exerciciích.

Úžejí než „considerationes“ jest s rozjímáním spojeno řádné z p y t o v á n í s v ě d o m í, sv. Ignácem tak doporučované, ať je to o způsobu, jak exercitant vyhověl požadavkům a předpisům exercicií, ať je to také ohledně prozkoumání celého života až do nejtajnějších náklonností a úmyslů srdce, by celý život byl uspořádán dle vůle Boží.

8. Tímto v hlavních rysech naznačil jsem postup sv. exercicií; více psáti účel této knihy mi nedovolil. Toto však jsem měl za vhodné pojmouti do svého pojednání, aby hlavní kostra exercicií těm, kteří je konají, jasněji vystoupila před oči. Budiž mi proto odpuštěno, nezabývám-li se podrobněji s přesnou, neústupnou logikou a s podivuhodným zdůrazňováním psychologických momentů, jež v exerciciích sv. Ignáce tak jasně vystupují na jevo.¹⁾

Z toho, co bylo řečeno, plyne samo sebou, že při těchto exerciciích hlavní práce nepřipadá exercitatorovi — nýbrž exercitantovi, který musí pamětí i rozumem zahлубati se do předložených pravd a obracet je na

¹⁾ Kdo se chce s nimi více seznámiti, nechť zahлубá se do latinského vydání exercitií sv. Ignáce pořizené P. generalem T. J. Janem Roothanem, jenž k „versi vulgatní“ připojil „Versio literalis“ a obohatil celek cennými poznámkami, chovajícími v sobě celý poklad askese.

svůj duševní stav. Než mnohem větší práci a napjetí sil jest přestáti vůli; neboť srdce neobráti se k ctnosti samo sebou; nikdo sám sebou nestává se pánem svých převrácených náklonností; samy sebou zlé vášně a náklonnosti nepoddají se ke kapitulaci; to vše neobejde se bez mnohých a tuhých bojů. Proto sv. exercicie vyvolávají nezřídka v duši tuhé a úporné boje. Než dle míry, jak duše při tom se namáhá a přičiní a zároveň v modlitbě k Bohu se pozdvihne, budou též plody svatých exercicií buďto bohaté nebo chudé.

Protož nikdo by se neměl spokojovati při exerciciích s pouhým složením výroční nebo několikaroční sv. zpovědi. Nebož i když v rámci exercicií své patřičné místo dobrá a delší sv. zpověď zaujímá, přece nelze exercicie stlačit na pouhou přípravu na sv. zpověď. Svaté exercicie mají spíše onen účel, jak nám sv. Ignác hned s počátku jej ohlašuje, slovy: *Nomine Exercitiorum spiritualium intelligitur quilibet modus examinandi conscientiam, meditandi, contemplandi, orandi vocaliter et mentaliter et aliarum spiritualium operationum, prout deinceps dicetur; quia sicut ambulare, iter facere et currere sunt corporalia exercitia, ita etiam quilibet modus praeparandi se et disponendi animam ad tollendas a se omnes affectiones inordinatas et postquam illas sustulerit ad quaerendam et inveniendam voluntatem divinam in vitae suae dispositione, ad salutem animae, vocantur exercitia spiritualia.* Kdo to nekoná, kdo duševní práci se nepřipraví a nedisponuje k tomu, aby odložil nezřízené náklonnosti a vášně, kdo nehledí v nich dopátrati se vnitřním úsilím, kterak by měl uspořádati svůj život dle vůle Boží, kdo svaté exercicie neuzavírá s pevným předsevzetím též toto poznané pravidlo života také v životě provést skutkem

— tam nelze mluvit o exerciciích ve vlastním smyslu. Na to tedy má každý bráti při nich stálý hlavní zřetel. Duše se svými všemi silami musí opět býti napravena a zpřímena dle nezměnitelných pravidel, jako se napravuje úd, který se vymkl z kloubů. A takové napravení stojí nějakou obět — než když úd jest narovnáán, jest uklidněn a bez bolesti a bez svízele.

9. Leč všechny tyto námahy byly by napolo ztraceny aneb byly by zcela nadarmo vynaloženy, kdybychom po sv. exerciciích nevyplnili to, co jsme si v exerciciích umínili, kdybychom po nich šli touž cestou, jako před tím. Pročež říká se právem: *P o e x e r c i c i í c h t e p r v e z a č í n a j í e x e r c i c i e*. Neboť právě potom natno se cvičiti v onom přemáhání sebe, bez kteréhož předsevzetí pojatá v exerciciích zůstávají jen na papíře. To znamená (jak kdysi zvěčnělý arcibiskup Vincenc Gasser ke konci exercicií to kladl na srdce), abychom konali trojí exercitium: „*Exerce te ipsum ad pietatem*“ skrze denní rozjímání; pak denním zpytováním svědomí nutno na sobě zpravditi slovo: „*Exercitabar et scopebam spiritum meum*“; konečně má se uplatniti na nás i slovo: „*In mandatis tuis exercebar*.“

Nutno tedy exercitantovi cvičiti se i po exerciciích v ustavičném sebezapírání, právě tak jako pacientovi je po hlavním léčení ještě nutno léčení dodatečné: *Tantum proficies, quantum tibi vim intuleris*. Kdo se nenodvolí sebezapírání, zůstává přese všechny exercicie vždy týmž člověkem. Je tomu tak jako s prohnutou větví, kterou po několik dnů nutno namáhavě uvazovati, aby rostla v přímém směru; ponechá-li se větev zase sobě samé, vrátí se zase do své křivé polohy; anebo chcete-li, v duši takové stává se to, co se děje.

kdyby zvonil kdo v nějaké opuštěné věži o velikém svátku; zvoněním vyplaší se všechna havěť, jež se tam uhnízdila, kavky, netopýři, sovy, vrány, kteréž pak úprkem odletují skřechice a krákorajíce. Ale když zvonění přestane, vrátí se zase všichni staří obyvatelé věžní tam, kde byli dříve; vracejí se tak, že nejprve z dálky se usazují, velmi opatrně a plaše se rozhlízejí, pak vždy blíže se osmělují, až za několik dní uhnízdí se zase na starém místě, tak klidně a pohodlně vylétajíce a vlétajíce, jakoby nikdy nebyli bývali vyrušení, jak to seznal — jak známo — sakristan Fra Martino, o kterém se praví, že jen jednou do roka šel se podívat na filiální kostel. Tak i při exerciciích různé duchovní opeřenstvo se vyplašuje z duše, jako různé nedbalosti, čekajíce však hned po exerciciích, zda bude možno jim se vrátiti a vrátí se opět, nebude-li jim návrat zamezen pečlivým prováděním všeho toho, co jsme si při exerciciích umínili. Ke konci proto ještě napomenutí Apoštolovo: *Adiuvantes autem exhortamur. ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: tempore accepto exaudivi te et in die salutis adiuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.*¹⁾

¹⁾ II. Kor. 6, 1, 2.